

T.C.
SARAYBOSNA BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

BOSNA HERSEK ÜLKE RAPORU

Ağustos 2026

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	4
1. GİRİŞ	
1.1 Ülke Kimliği	5
1.2 Temel Ekonomik Göstergeler	6
1.3 Bosna Hersek Tarihine Kısa Bir Bakış	7
1.4 Siyasi ve İdari Yapı	9
1.5 Ekonomik Yapı ve Gelişmeler	11
2. SEKTÖREL BAKIŞ	
2.1 Tarım ve Hayvancılık	15
2.2 Ağaç ve Orman Ürünleri	16
2.3 Sanayi Üretimi	17
2.3.1 Metal ve Metal İşleme	18
2.3.2 Otomotiv ve Otomotiv Yan Sanayii	19
2.3.3 Tekstil	19
2.3.4 İçecek	20
2.4 Doğal Kaynaklar ve Madencilik	21
2.5 Enerji	23
2.6 Ulaştırma, Haberleşme/Telekomünikasyon	
2.6.1 Ulaştırma	27
2.6.2 Haberleşme/Telekomünikasyon	30
2.7 İnşaat ve Müteahhitlik	31
2.8 Turizm	35
2.9 Hizmetler	
2.9.1 Basın-Yayın	36
2.9.2 Bankacılık	37
2.9.3 Perakendecilik	37
2.9.4 Sağlık Hizmetleri	38
3. YABANCI YATIRIMLAR	39
4. SERBEST BÖLGELER	42
5. VERGİ, TEŞVİK VE DIŞ TİCARET MEVZUATI	45
6. BOSNA HERSEK'İN DIŞ TİCARETİ	49
7. BOSNA HERSEK-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ	
7.1 İkili Ticaret	54
7.2 Yatırımlar	58
7.3 İkili Anlaşmalar ve Protokoller	59
8. FİRMALAR İÇİN YARARLI BİLGİLER	
8.1 Yıl İçinde Düzenlenen Başlıca Fuarlar	60
8.2 Kurum ve Kuruluşların İrtibat Bilgileri	61
8.3 İş Ortamı Hakkında Kısa Bilgiler	61
9. KAYNAKÇA	63

T.C.
SARAYBOSNA BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Bu raporda yer alan bilgiler kaynak gösterilmeden kısmi ya da bütün olarak kopyalanamaz ve kullanılamaz.

KISALTMALAR

AB (Avrupa Birliği)

BiH (Bosna Hersek)

CEFTA (Orta Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması)

DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü)

EBRD (Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası)

EFTA (Avrupa Serbest Ticaret Birliği)

EIB (Avrupa Yatırım Bankası)

FBiH (Bosna Hersek Federasyonu)

FDI (Doğrudan Yabancı Yatırımlar)

GSYİH (Gayri Safi Yurt İçi Hasıla)

IFC (Uluslararası Finans Kurumu)

IMF (Uluslararası Para Fonu)

RS (Republika Srpska)

STA (Serbest Ticaret Anlaşması)

STK (Sivil Toplum Kuruluşu)

1.1 ÜLKE KİMLİĞİ	
Resmi Adı	Bosna Hersek
Kuruluş	1 Mart 1992
Başkent	Saraybosna
Resmi Dili	Boşnakça, Hırvatça, Sırpça (Boşnakça ve Hırvatça'da Latin, Sırpça'da Kiril alfabesi kullanılmakta olup, hemen hemen aynı dillerdir.)
Nüfus	3.531.159 (2013 yılı - Son resmi nüfus sayımı)
Din	İslam, Hristiyanlık (Katolik ve Ortodoks), Yahudilik Boşnak (Müslüman) %50, Sırp (Ortodoks) %31, Hırvat (Katolik) %15, Diğerleri %3
Para Birimi	Konvertible Mark (KM) Avro/KM=1,95583 (sabit kur). Diğer para birimlerindeki kurlar değişkendir.
Yüzölçümü	51.209 km ² Bosna Hersek Federasyonu 26.111 km ² (%51) Republika Srpska 24.533 km ² (%48,5) Brčko Bölgesi 493 km ² (%0,5)
Komşuları	Hırvatistan (Kuzey, Güney ve Batıda), Karadağ (Güneyde), Sırbistan (Doğuda)
Başlıca Şehirleri	Saraybosna, Banja Luka, Zenica, Tuzla, Mostar, Prijedor
Havalimanları	Saraybosna, Banja Luka, Tuzla, Mostar
Nehirler	Drina (ülkenin en uzun nehri), Neretva, Sava, Bosna, Vrbas, Una, Sana
Limanlar	Ülkenin güneybatısında (Neum'da) 20 km'lik bir sahil şeridi vardır, ancak bu bölgede ticari limanı yoktur. Denize çıkışı ağırlıklı olarak Hırvatistan'daki Ploče Limanı üzerinden gerçekleşmektedir.
İklim	Karasal İklim, Akdeniz İklimi (Sadece ülkenin güneybatı kesimindeki Neretva vadisinde Akdeniz iklimi görülür. Bu bölgelerde meyve bahçeleri, bağlar ve sebzeçilik yapılan alanlar bulunmaktadır.) En sıcak ay: Temmuz (18-23 °C), en soğuk ay: Aralık (0-2 °C). En yağışlı ay: Haziran (ortalama yağış 110-115 mm), en kurak ay Aralık (ortalama yağış 20-70 mm).
Mesai Günleri / Saatleri	Pazartesi-Cuma / 08:00-16:00 veya 09:00-17:00 - Haftalık çalışma süresi: 40 saat
Ortalama Ömür	Kadın (77,5 yıl), Erkek (72,2 yıl)
Okuryazarlık Oranı (%)	97,2
Resmi Tatiller	1-2 Ocak: Yeni yıl, 1 Mart: Bağımsızlık Günü, 1-2 Mayıs: İşçi Bayramı, 25 Kasım: Devlet Günü, Dini Bayramların İlk Günleri, Haftasonları
Saat Dilimi	GMT +1 (Türkiye ile saat farkı yazın -1, kışın -2)
Uluslararası Telefon Kodu	387
Yol Ağı Uzunluğu	Karayolu (24.780 km), Demiryolu (1.030 km)
Ölçüm Sistemi	Metrik Sistem
Mali Yılı	Takvim Yılı

1.2 TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER						
		2000	2022	2023	2024	2025
Nominal GSYİH (milyon €)		5.500	23.797	26.573	28.168	29.491
Reel GSYİH Artış Oranı (%)		5,5	5,6	3,8	2,6	2,0
Kişi Başına Düşen Gelir (€)		1.660	6.781	7.442	8.021	9.252
KM/ABD Doları Paritesi		2,12	1,86	1,81	1,80	1,74
Enflasyon Oranı (%)		4,8	14,0	6,1	1,7	4,0
İşsizlik Oranı (%)		39,7	15,4	13,2	12,6	12,2
Ortalama Net Ücretler (€)		190	573	645	706	803
Sanayi Üretimi Büyüme Oranı (%)		8,8	1,7	-3,8	-4,2	-1,7
Döviz Rezervi (milyon €)		522	8.214	8.329	9.035	9.326
Net Doğrudan Yabancı Sermaye (FDI) Girişi (milyon €)		-	848	1055	901	722
FDI/GSYİH Oranı (%)		-	3,2	4,1	3,3	2,8
Cari İşlemler Dengesi (milyon €)		-955	-1,023	-592	-1088	-
Cari Açık/GSYİH (%)		-17,4	-4,3	-2,1	-3,4	-3,2
Toplam İş Gücü		1,423 milyon (2025 yılında)				
Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Sıralaması		90 (190 ülke arasında) (2020 yılında)				
Kamu Dış Borç (milyon €)		3.786	4.824	4.845	4.721	-
DIŞ TİCARET	İhracat (milyon €)	7.298	9.190	8.538	9.190	8.679
	İthalat (milyon €)	11.042	14.642	14.197	14.642	15.315
	Hacim (milyon €)	18.340	23.831	22.735	23.831	23.994
	Denge (milyon €)	-3.744	-5.452	-5.658	-5.452	-6.636
	İhracat/İthalat (%)	27,5	62,8	60,1	56,1	56,7
İthalatında Başlıca Ürünler		Makine ve Ulaşım Araçları, Gıda ve Hayvansal Ürünler, Kimyasallar, Mineral Yakıtlar ve Yağlar				
İthalatında Başlıca Ülkeler		İtalya (%11,8), Almanya (%11,4), Çin (%10,7), Sırbistan (%10,5), Hırvatistan (%8,6). Türkiye (% 5,5 payla 6. sırada)				
Doğal Kaynaklar		Çelik, Kömür, Demir Cevheri, Kurşun, Manganez, Boksit				
Başlıca Sanayi Dalları		Metal İşleme, Makine ve Ulaşım Araçları, Ağaç İşleme, Tekstil ve Ayakkabı, Kimyasallar, Petrol Rafinesi				
Başlıca Tarımsal Üretim		Tahıl, Mısır, Meyve-Sebze (patates, fasulye, lahana, soğan, yeşilbiber, domates, mantar, erik, elma, armut, vişne, kiraz, şeftali, vs.), Canlı Hayvan				

1.3 BOSNA HERSEK TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ

1463	Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedildi ve Rumeli Eyaletine bağlı bir sancak statüsüyle Osmanlı İmparatorluğu'na katıldı.
1878	Osmanlı-Rus savaşı sonrası yapılan Berlin Anlaşması ile Avusturya-Macaristan İmparatorluğu yönetimine bırakıldı.
1908	Avusturya-Macaristan İmparatorluğu tarafından ilhak edildi.
1914	Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliaht prensi Franz Ferdinand ve eşinin Saraybosna'da Bosnalı Sırp bir öğrenci olan Gavrilo Princip tarafından öldürülmesi ile I. Dünya Savaşı başladı.
1918	I. Dünya Savaşı sonrasında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun dağılmasını müteakiben kurulan Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı'nın bir parçası oldu.
1921	Kral Alexander'ın iktidarı ile ülkenin adı Yugoslavya (Güney Slavlar) Krallığı olarak değişti.
1941	Almanya tarafından ilan edilen Bağımsız Hırvatistan Devleti'nin (NDH) yönetimi altına girdi.
1945	Josip Broz Tito öncülüğündeki mücadele neticesinde bağımsızlığına kavuştu.
1948	Tito ve Stalin arasındaki anlaşmazlık neticesinde Yugoslavya Kominform'dan ihraç edildi.
1945-1991	Bosna Hersek Sosyalist Cumhuriyeti adıyla Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin bir parçası oldu.
1980	Tito hayatını kaybetti.
1991	Slovenya ve Hırvatistan Yugoslavya'dan ayrıldı.
1 Mart 1992	Referandum akabinde bağımsızlığını ilan etti.
1992-1995	Bosna Savaşı
1994	Hırvatlar ve Boşnaklar aralarındaki çatışmaları sona erdiren anlaşmayı imzaladı. NATO Bosnalı Sırlara geri çekilmeleri için ultimatoma verdi.
1995	NATO'nun askeri müdahalesi gerçekleşti ve Sırp birlikleri teslim oldu.
14 Aralık 1995	Paris'te imzalanan "Dayton Barış Anlaşması" ile Bosna Savaşı sona erdi. Bu anlaşma ile "Bosna Hersek Federasyonu", "Republika Srpska" ve "Brčko" bölgelerinden oluşan Bosna Hersek Devleti kuruldu.
1996	Dayton Barış Anlaşmasının sivil yönlerini uygulamakla yükümlü Yüksek Temsilcilik Ofisi (OHR) hayata geçti.
2003	Bosna Hersek ile Türkiye arasında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması yürürlüğe girdi.
2004	NATO, barış koruma görevlerini Avrupa Birliği'ne (EUFOR) devretti.
2008	Bosna Hersek ile Avrupa Birliği arasında İstikrar ve Ortaklık Anlaşması paraflandı.
2015	Bosna Hersek ile Avrupa Birliği arasında İstikrar ve Ortaklık Anlaşması 1 Haziran 2015'de yürürlüğe girdi.
2016	15 Şubat 2016'da Bosna Hersek Avrupa Birliği'ne resmen adaylık müracaatında bulundu.
2022	15 Aralık 2022'de Bosna Hersek'e Avrupa Birliği'ne Adaylık Statüsü verildi.
2024	21 Mart 2024'de Avrupa Birliği ile üyelik müzakerelerine başlanması kararı alındı.
Günümüz	Boşnak (Denis Bećirović), Hırvat (Željko Komšić) ve Sırp (Željka Cvijanović) olmak üzere 3 üyenin bulunduğu Cumhurbaşkanlığı Konseyi tarafından yönetilmektedir.

1.4

SİYASİ VE İDARİ YAPI (I)

Bosna Hersek'te 2 entiteli bir yapı mevcut olup, ayrıca özel statüye sahip Brčko bölgesi bulunmaktadır. Ülkedeki mevcut yapı şu şekildedir:

BOSNA HERSEK (BiH)	- BOSNA HERSEK FEDERASYONU (FBiH)
	- REPUBLIKA SRPSKA (RS)
	- BRČKO BÖLGESİ
YASAMA	BiH Parlamentosu, Temsilciler Meclisi ve Halk Meclisi olmak üzere 2 meclisten oluşmaktadır. Temsilciler Meclisi üyelerinin 2/3'ü FBiH, 1/3'ü RS'den seçilmektedir. Halk Meclisi ise FBiH ve RS'den 5'er üyeden oluşur. BiH Parlamentosu'nun yanı sıra FBiH ve RS'nin kendi parlamentoları bulunmaktadır. Ayrıca, 10 Kantondan oluşan FBiH'de her kantonun kendi meclisi vardır.
SEÇİM TARİHLERİ	Son Genel Seçim: 2 Ekim 2022, Son Yerel Seçim: 06 Ekim 2024 Planlanan Genel Seçim Tarihi: 4 Ekim 2026
YÜRÜTME	Çok katmanlı bir yapıda olan Yürütme, şu organlardan oluşmaktadır: - BiH (devlet) düzeyinde Boşnak, Hırvat ve Sırp üyesi olan 3'lü Cumhurbaşkanlığı Konseyi (Konsey üyeleri 8'er aylık dönemler itibariyle Konsey Başkanlığını sırayla devralmaktadır) ile Başbakan ve 9 Bakandan oluşan hükümet (Bakanlar Konseyi), - FBiH (entite) düzeyinde Boşnak, Hırvat ve Sırp üyeden oluşan Cumhurbaşkanlığı ile Başbakan ve 16 Bakandan oluşan hükümet (ayrıca FBiH'deki 10 kantonun da kendi hükümetleri vardır), - RS (entite) düzeyinde Cumhurbaşkanı ve 2 Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Başbakan ve 2 Başbakan Yardımcısı ile 16 Bakandan oluşan hükümet. - Brčko Bölgesi , merkezi hükümetin yetkisi altında özel bir yönetime sahip olup kendi hükümetine sahiptir.
YARGI	Bağımsız mahkemeler; Kantonlar, FBiH, RS ve BiH düzeyinde bulunmaktadır.
SİYASAL PARTİLER	Demokratik Eylem Partisi (SDA), Demokratik Cephe Partisi (DF), Halk ve Adalet Partisi (NiP), BiH Sosyal Demokratik Parti (SDP BiH), Bizim Parti (Nasa Stranka), Bosna Hersek Vatansaver Partisi (BPS), Ulusal Avrupa İttifakı (NES), Bağımsız Blok (Nezavisni Blok), Daha İyi Bir Gelecek İçin İttifak (SBB BiH), BiH için Parti (S BiH), BiH Hırvat Demokratik Birlik Partisi (HDZ BiH), Hırvat Demokratik Birliği 1990 (HDZ 1990), Bağımsız Sosyal Demokratlar Birliği (SNSD), Sırp Demokratik Partisi (SDS), Çalışarak İlerleme Halk Partisi (NSRzB), BiH Hırvat Haklar Partisi (HSP BiH), Demokratik Halk İttifakı (DNS), RS Sosyalist Partisi (SPRS)
FBiH'DEKİ 10 KANTON	Una Sana, Posavina, Tuzla, Zenica-Doboj, Bosna-Podrinje, Merkez Bosna, Hersek-Neretva, Batı Hersek, Saraybosna, Livno

SİYASİ VE İDARİ YAPI (II)

DEVLET VE ENTİTE DÜZEYİNDE YÖNETİM YETKİLERİNİN KULLANIMI		Merkezi hükümet (devlet düzeyindeki BiH hükümeti) 1995 Dayton Barış Anlaşması çerçevesinde sınırlı sorumluluklara sahiptir. Bunlar, Anayasa Mahkemesi, Yer Değiştirmiş Kişiler Komisyonu, İnsan Hakları Komisyonu, Merkez Bankası, ulaştırma ve haberleşme faaliyetleri ile telekomünikasyon hizmetlerini yönetmek ve işletmek amacıyla kamu işletmeleri, Milli Anıtları Koruma Komisyonu ve Tahkim Sistemi kurulmasıdır. Dış ticaret anlaşmaları da BiH hükümeti tarafından müzakere edilmektedir. Dayton Anlaşmasını takip eden yıllarda, devlet düzeyinde adalet, güvenlik ve savunma bakanlıkları ihdas edilmiş ve BiH Devlet Başkanlığı 2003 yılında silahlı kuvvetlerin komutasını devralmıştır. 2006 yılında katma değer vergisinin hayata geçirilmesini müteakiben BiH genelini kapsayacak şekilde birleşik Dolaylı Vergilendirme İdaresi kurulmuştur. Bosna Hersek'teki çok katmanlı idari yapıda, daha önce entite hükümetlerinin düzenleme yetkisinde olan birçok konu, devlet düzeyinde oluşturulan Bakanlıklara ve/veya devlet düzeyinde düzenleme yapmaya yetkili kuruluşlara devredilerek kamu yönetiminde etkinlik sağlanmaya çalışılmaktadır. Ayrıca, yönetimin sadeleştirilmesi ve etkinleştirilmesine yönelik anayasa değişikliği çalışmaları ülkenin gündeminde yer almaktadır.
ULUSLARARASI İLİŞKİLER	DAYTON ANLAŞMASI VE YÜKSEK TEMSİLCİLİK OFİSİ (OHR)	Dayton Anlaşmasının uygulanmasının izlenmesi ve uluslararası kuruluşların faaliyetlerinin koordinasyonu amacıyla kurulmuş olan Yüksek Temsilcilik Ofisi (OHR), Aralık 1997'den bu yana anlaşmazlıkların çözümü ve zorluk çıkaran yetkililerin bertaraf edilmesi konularında kararlar alabilmiştir.
	AVRUPA BİRLİĞİ	AB ile 2008 yılında İstikrar ve İşbirliği Anlaşması ile Ticaret ve Ticaret ile İlgili Konularda Geçici Anlaşma imzalanmıştır. Söz konusu Geçici Anlaşma kapsamında, AB ile Bosna Hersek arasında tercihli ihracat rejimi 1 Temmuz 2008 itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Diğer taraftan, İstikrar ve İşbirliği Anlaşması ise 1 Haziran 2015 itibarıyla yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Bosna Hersek 15 Şubat 2016 tarihinde AB'ye üyelik için başvurmuştur. Bununla birlikte Bosna Hersekli siyasetçiler arasında fikir birliği eksikliğinin, ülkenin AB'ye entegrasyonunu geciktirmekte olduğu görülmektedir. 20 Eylül 2016 tarihinde AB Bosna Hersek'in üyelik başvurusunu kabul etmiş, 15 Aralık 2022 tarihinde Bosna Hersek'in AB adaylık statüsü onaylanmıştır. Son olarak 21 Mart 2024 tarihinde Brüksel'de gerçekleşen AB zirvesinde alınan karar doğrultusunda; AB Konseyi Başkanı C. Michel tarafından Bosna Hersek ile katılım müzakerelerine başlama kararı alındığı duyurulmuştur. Buna karşılık müzakerelerin resmi olarak başlaması için ülkenin bir dizi alanda önemli reformları hayata geçirmesi gerektiği vurgulanmış olup, müzakereler için net bir tarih verilmemiştir.
	NATO	NATO, 2010 yılında Bosna Hersek'e askeri varlıkların tahsisine ilişkin anlaşmaya bağlı olarak "Üyelik Eylem Planı" sunmuştur. Anılan eylem planı kapsamındaki koşulların yerine getirilmesi hususunda Mart 2012'deki NATO zirvesinde anlaşmaya varılmıştır. Ekim 2018 seçimleri sonrasında Cumhurbaşkanlığı Konseyi 2019 yılı sonunda NATO'ya gönderilmek üzere Bosna Hersek Reform Programı'nı kabul etmiştir.
	ÜYE/GÖZLEMCI OLUNAN ULUSLARARASI KURULUŞLAR	Birleşmiş Milletler (UN) - 1992 yılından beri Üye Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE) - 1992 yılından beri Üye Uluslararası Para Fonu (IMF) - 1995 yılından beri Üye Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) - 1996 yılından beri Üye Bölgesel İşbirliği Konseyi (RCC) - 1999 yılından beri Üye Avrupa Konseyi (CE) - 2002 yılından beri Üye İslam Konferansı Örgütü (OIC) - 1994 yılından beri Gözlemci Dünya Ticaret Örgütü (WTO) - 1999 yılından beri Gözlemci

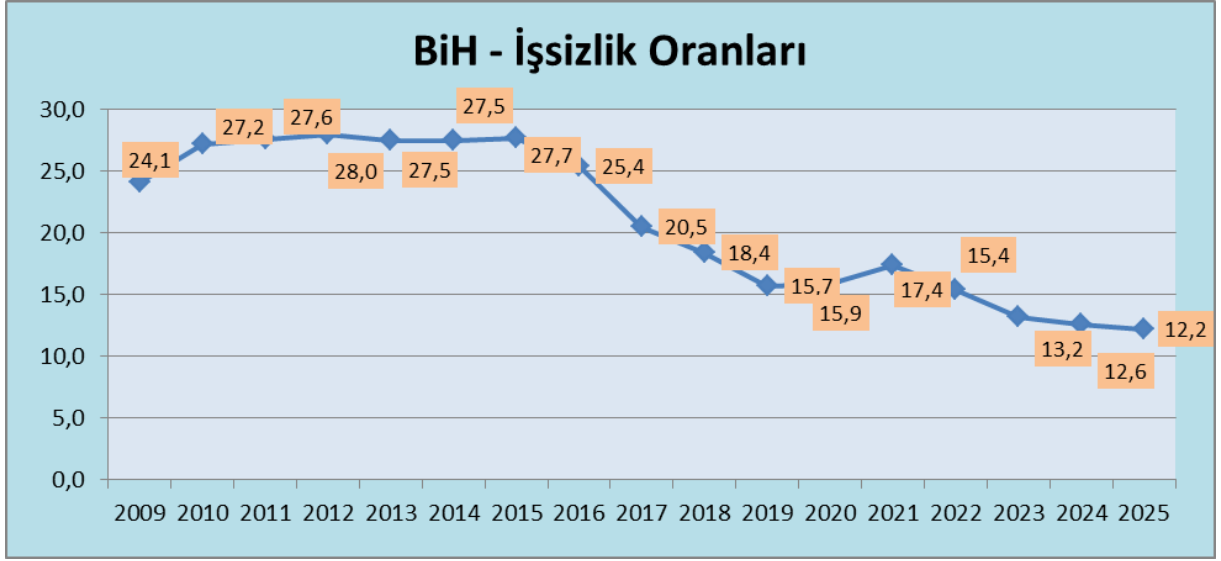
1.5 EKONOMİK YAPI VE GELİŞMELER

- ✓ 1992-1995 yıllarındaki savaştan önce sanayi altyapısı kuvvetli bir ülke olan Bosna Hersek'te önemli sanayi kolları (demir çelik, savunma sanayii, çimento, soda, kağıt, alüminyum, uçak yedek parçaları, rafineri, ağaç ve orman ürünleri, kimya ve metalurji) mevcuttu ve toplam istihdam ve üretimin yaklaşık %50'si bu sanayilerce karşılanmaktaydı. Savaştan önceki dönemde Bosna Hersek'teki üretim faaliyetleri temelde Yugoslavya'nın iç pazarının ihtiyaçlarının karşılanması üzerine kuruluydu.
- ✓ Savaş, Bosna Hersek'teki sanayi yapılanmasına ağır hasar vermiş, pazar kaybının yanı sıra sanayi tesislerinin zarar görmesi ve bu tesislerdeki makine ve teçhizatların çalınması vb. nedenlerle ülkenin sanayiye dayalı ekonomik yapısı bozulmuştur.
- ✓ Savaş sonrası dönemde söz konusu sanayi kapasitesinin bir kısmı devlet tarafından yeniden işletmeye açılmış, bir kısmı özelleştirilmiş, bir kısmı ise kapatılmıştır. Savaştan önce ağırlıklı olarak devlet mülkiyetinde olan veya devlet tarafından yönlendirilen üretim altyapısının özelleştirme veya iflaslar yoluyla özel mülkiyete geçmesi süreci çerçevesinde önemli sayıda işletme satılmıştır. Ancak halen özelleştirme çalışmaları devam eden az sayıda da olsa işletme bulunmaktadır.
- ✓ Bilhassa savaş sırasında olmak üzere 1990'lı yıllarda ülkenin hiperenflasyon ile karşı karşı kalması nedeniyle, parasal istikrar ülkenin ekonomi politikasındaki en önemli hedefler arasında yer almıştır. 2000'li yılların başından beri yüksek düzeylerde seyretmeyen ve 2009 yılında negatife dönen enflasyon, 2010 yılından itibaren çok yüksek oranlarda olmasa da yeniden artı değerlere çıkmıştır.
- ✓ 2017 yılında %1,3 ve 2018 yılında %1,4 olarak gerçekleşen enflasyon yeniden yükseliş eğilimine girmiştir. 2019 yılında %0,6 olarak kaydedilen enflasyon, COVID-19 pandemisinin etkisiyle 2020 yılında %−1,0'a gerilemiş, 2021 yılında ise %2,0 seviyesine yükselerek yeniden artış göstermiştir. Pandemi sonrasında küresel emtia fiyatlarındaki yükseliş ve ertelenmiş talebin etkisiyle yıllık enflasyon oranı 2022 yılında %14'e ulaşmıştır. Enflasyon, 2023 yılında %6,1 olarak gerçekleşmiş, 2024 yılında %1,7 seviyesine gerilemiş, ancak 2025 yılında yeniden yükselerek %4,0 olmuştur.
- ✓ Ekonomik istikrar politikaları kapsamında Temmuz 1998'de Konvertible Mark (KM) yürürlüğe girmiştir. Bu yeni para birimi, Dayton Barış Anlaşması gereğince Para Kurulu/Currency Board kuralları altında yönetilmeye başlanmıştır. Söz konusu kurallar ve işleyiş Bosna Hersek Merkez Bankası tarafından sıkı bir şekilde kontrol edilmektedir.
- ✓ Ticaret politikalarında uluslararası sistemle bütünleşme çalışmaları kapsamında, 1999 yılında Dünya Ticaret Örgütü'nde (DTÖ) gözlemci statüsü elde edilmiştir. DTÖ ile

ilişkiler kapsamında, ülkenin tarife yapısı DTÖ kuralları ile uyumlu hale getirilmeye çalışılmakta olup, ülkenin DTÖ'ye üyelik çalışmaları nihai aşamada bulunmaktadır.

- ✓ Bosna Hersek'in tarife yapısı oldukça libere bir görünüm sergilemekte olup, ithalatta % 0 ile % 15 arasında değişen gümrük vergisi oranları uygulanmaktadır.
- ✓ Ülkenin önemli gelir kaynakları ve döviz kazandırıcı kalemleri arasında, ihracat ve yurtdışında çalışan vatandaşlar tarafından ülkeye aktarılan gelirler sayılabilir. Yurtdışında çalışan vatandaşların aktardığı gelirler GSYİH'nin önemli bir kısmını oluşturmakta olup, 2018 yılında 1,38 milyar Avro düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu rakam 2019 yılında 1,51 milyar Avroya ulaşırken, 2020 yılında pandeminin etkisiyle azalmış ve yaklaşık olarak 1,28 milyon Avro düzeyinde kalmıştır. Söz konusu gelir 2021 yılında 1,53 milyar Avro, 2022 yılında 1,83 milyar Avro ve 2023 yılında 1,94 milyar Avro düzeyine çıkmıştır. Bosna Hersek Merkez Bankası verilerine göre 2024 yılında 2,13 milyar Avro ile rekor seviyeye ulaşan kişisel transferler, 2025 yılında da artışını sürdürerek yaklaşık 2,28 milyar Avro düzeyine yükselmiştir.
- ✓ Ülkede yatırımlar genel olarak düşük düzeylerde seyretmiş olup, gerçekleştirilen yatırımlar ise büyük ölçüde yabancı sermaye tarafından finanse edilmiştir. Ülkeye yapılan dış yardımlardaki azalma nedeniyle üretimin ve özellikle ihracatın artırılabilmesi için doğrudan yabancı yatırıma ihtiyaç duyulmaktadır. Üretim sektöründe mevcut olan açığı değerlendirmek isteyen yabancı sermaye Bosna Hersek'e ilgi göstermekle birlikte, eski Yugoslavya pazarının önemli ölçüde kaybedilmiş olması ve ülke içinde dönem dönem siyasi istikrarsızlıkların oluşması nedeniyle, bu ilginin somut yatırımlara dönüşmesinde sıkıntılar yaşanmaktadır. Ülkenin yeniden yapılandırılması kapsamında çeşitli kredi programları uygulamaya konulsa da, söz konusu kredi programları genelde küçük ve orta ölçekli firmaları hedeflememiştir.
- ✓ Diğer taraftan, özellikle yabancı sermayeli bankaların Bosna Hersek bankacılık sektöründe faaliyet göstermeye başlamasıyla birlikte finansal kaynak arzında önemli bir artış yaşanmıştır. Ancak bürokratik engeller, karmaşık idari ve hukuki yapı, yasal düzenlemelerin uygulanmasındaki aksaklıklar ve yatırım ortamına ilişkin belirsizlikler nedeniyle bu finansal genişleme sınai üretime ve üretken yatırımlara beklenen ölçüde yansımamıştır. Ayrıca bankacılık sektörü tarafından sağlanan kredilerin önemli bir bölümü hanehalkı tüketimine yönelirken, üretken sektörlerin ve özellikle sanayi yatırımlarının finansmanına ayrılan kaynakların görece sınırlı kalması, üretim kapasitesinin artırılmasının önündeki temel engellerden biri olarak değerlendirilmektedir.
- ✓ Ülke, dış ticaret ve finansman açısından Avrupa ekonomilerine önemli ölçüde bağımlıdır. 2024 yılında ihracat bir önceki yıla göre %3,7 azalırken, ithalat %3,2 artmış; ihracatın ithalatı karşılama oranı ise %56,1'e gerilemiştir. Bosna Hersek İstatistik Ajansı'nın açıkladığı verilere göre, 2025 yılında ihracat bir önceki yıla

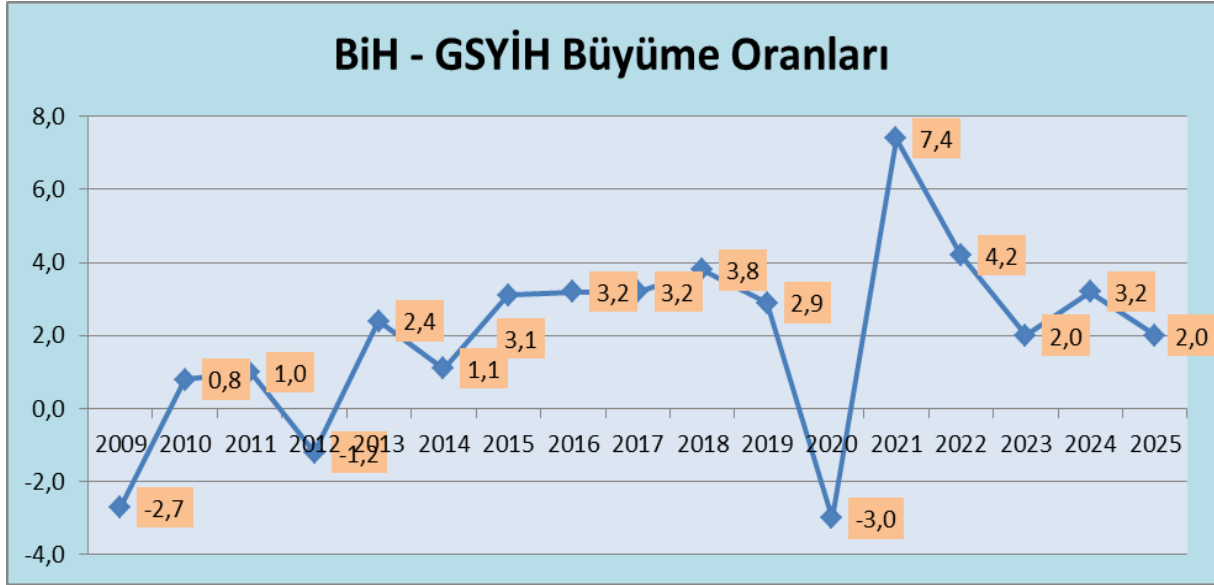
kıyasla %5,6 artış gösterirken, ithalat %4,5 oranında artmıştır. Buna rağmen dış ticaret açığı devam etmiş ve ihracatın ithalatı karşılama oranı ancak %56,7 seviyesine yükselmiştir.

Kaynak: Bosna Hersek İstatistik Ajansı

- ✓ 1990'ların sonları ile 2000'li yılların başlarında ülkede yüksek kamu harcamaları ve bütçe açıkları yaşanmıştır. 1998-2000 yılları arasında GSYİH'nin %66'sına varan yüksek kamu harcamaları ve GSYİH'nin yaklaşık %9'una ulaşan bütçe açıklarının azaltılmasına yönelik olarak 2000-2005 yılları arasında IMF ile imzalanan stand-by düzenlemeleri kapsamında istikrar programları uygulanarak mali yapı konsolide edilmiş ve bu çerçevede kamu harcamaları GSYİH'nin yaklaşık %50'sinin altına gerilemiştir. Bosna Hersek Maliye ve Hazine Bakanlığı verilerine göre, kamu borcunun GSYİH'ye oranı 2023 yılında %26,4 iken 2024 yılı sonunda %25,7'ye, 2026 yılında ise %24'e gerilemiştir.
- ✓ Bosna Hersek'te ekonominin kayıt altına alınması amacıyla 1 Ocak 2006 tarihi itibarıyla tek vergi sistemine geçilmiş, daha önce iki entitede (FBiH ve RS) farklı oranlarda uygulanan 'satış' ve 'hizmet' vergileri kaldırılarak bunların yerine Katma Değer Vergisi (KDV) uygulamasına başlanmış ve ülke genelinde uygulamaları yürütmek üzere Dolaylı Vergilendirme İdaresi kurulmuştur. Bosna Hersek'te her ürün ve hizmet (sağlık hizmetleri, sosyal sigorta hizmetleri, eğitim vb. sektörlerde istisnalar bulunmakla birlikte) için halihazırda uygulanmakta olan KDV oranı %17'dir.
- ✓ 2003-2008 döneminde ekonomik performanstaki iyileşme, büyüme ve milli gelir rakamlarına yansımakla beraber, cari açık, işsizlik ve düşük gelir düzeyi ülkenin önemli ekonomik sorunları olmaya devam etmiştir. Küresel mali ve ekonomik krizin etkisiyle ülke ekonomisi 2009 yılında daralmıştır. 2010 ve 2011 yıllarında yaşanan düşük oranlı büyümeler (sırasıyla %0,8 ve %1) iç talep ve yatırımlara bağlı olarak gerçekleşmiştir. Ancak, AB'de ekonomik krizin derinleşmesi sonucu sanayi imalatının düşmesi, işsizlikteki artışın devam etmesi ve yurtdışında çalışan vatandaşların

gönderdiği gelirlerin azalması vb. sebeplerle ekonomi 2012 yılında yeniden negatif büyümeyle (%-1,2) karşı karşıya kalmıştır. Sonrasında toparlanmaya başlayan ülke, 2013 yılında %2,4 ile yeniden büyüme yaşamıştır. GSYİH, 2018 yılında %3,6, 2019 yılında %2,9 oranında büyümüş; 2020 yılında ise pandeminin etkisiyle %3,0 oranında daralmıştır. Buna karşılık ekonomi, 2021 yılında %7,4 ve 2022 yılında %4,2 oranında büyüme kaydetmiştir. 2023 yılında GSYİH büyümesi %2,0 olarak gerçekleşmiştir. 2024 yılında büyüme oranı %3,2 olarak gerçekleşirken, 2025 yılında bu rakam %2,1 olarak tezahür etmiştir.

Kaynak: Bosna Hersek Merkez Bankası

Yüksek vergi ve sosyal güvenlik primlerinin de etkisiyle istihdamın bir bölümünün kayıt dışı ekonomiye kayması nedeniyle işsizlik oranlarında uzun vadede önemli bir düşüş beklenmemektedir. Bununla birlikte, nitelikli işgücünün Avrupa Birliği ülkelerine göç etmesi sonucunda işgücü arzının azalması ve bazı sektörlerde yeterli işgücünün bulunamaması nedeniyle yabancılara verilen çalışma izinlerinin sayısında artış gözlenmektedir. Kayıt dışı istihdamın ise sosyal güvenlik ve emeklilik sistemi üzerinde orta ve uzun vadede önemli sorunlara yol açması beklenmektedir. Bu nedenle Bosna Hersek ekonomisi değerlendirilirken kayıt dışı ekonominin büyüklüğü de dikkate alınmalıdır. Dünya Bankası tahminlerine göre kayıt dışı ekonomi, Bosna Hersek'te GSYİH'nin yaklaşık %25'ini oluşturmaktadır.

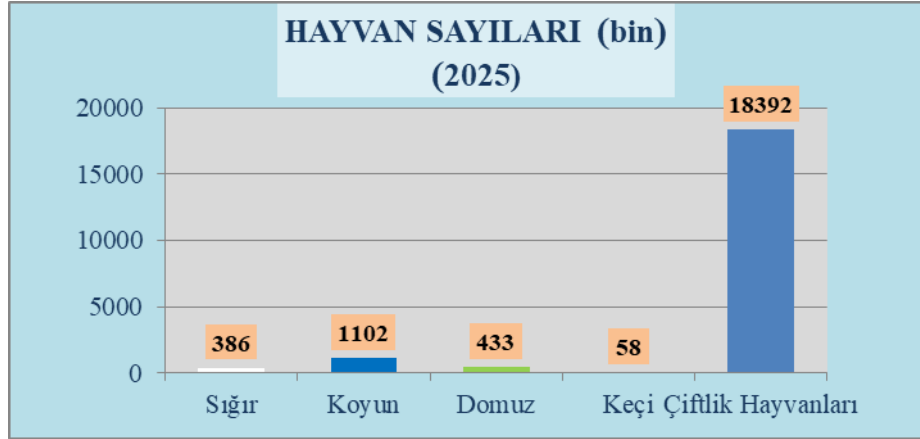
2. SEKTÖREL BAKIŞ

Bu bölümde Bosna Hersek ekonomisindeki belli başlı sektörlerle ilişkin kısa bilgiler ve değerlendirmeler yer almaktadır.

2.1 TARIM VE HAYVANCILIK

- ✓ Ülkede tarımsal arazinin hem nitelik hem de nicelik açısından oldukça sınırlı olmasına karşın, temiz ve kolayca erişilebilen zengin yeraltı ve yerüstü su kaynakları bulunmaktadır.
- ✓ Ülke topraklarının %50,3'ü geniş anlamda tarımsal arazi, %48,3'ü ise ormanlarla kaplıdır. RS'de bulunan Posavina bölgesi başta olmak üzere, tarımsal arazinin %62'si ekilebilir durumdadır (bunun %48'i FBİH, %52'si RS'dedir).
- ✓ Ekilebilir arazinin ırmak yataklarındaki düzlüklerde bulunan kısmı (toplam ekilebilir arazinin %20'sinden az) yoğun tarım yapılmaya elverişlidir. FBİH kısmında, başta Neretva nehri olmak üzere bazı nehirler üzerindeki küçük vadilerde ve Hersek bölgesinde tarımsal üretim yoğunlaşmıştır. RS'deki tarımsal üretimin, FBİH'deki tarımsal üretimin iki katı olduğu tahmin edilmektedir.
- ✓ Tarımsal arazinin yaklaşık %56'sı çayır ve otlak, %40'ı işlenebilir arazi ve %4'ü ise meyve bahçeleri ve bağlardan oluşmaktadır.
- ✓ Ülkede üretilen başlıca tarım ürünleri arasında tahıl, mısır, yem, yağlık tohum, bakliyat, kök ve yumrulu bitkiler ile sebzeler yer almaktadır. Meyve ve sebze üretimi, mikro klimalar sayesinde çeşitlilik arz etmektedir.
- ✓ Tarımda net ithalatçı konumunda olan Bosna Hersek'te tarımsal potansiyelin kısmen kullanılabildiği düşünülmektedir. Tarımsal üretimin her kesiminde modernizasyon ihtiyacı (eski teknoloji ve araç gereçlerin yenilenmesi) ve tarım sektörünün mevcut yapısının iyileştirilmesi konusunda yatırım yapılabilmesi için en önemli engellerden birisi sektörün finansal kaynak ihtiyacıdır.
- ✓ Tarımsal üretimin gerçekleştiği araziler çoğunlukla özel araziler olup, küçük parçalı toprak sahipliği yaygındır. Tarımsal üretimin önündeki önemli sorunlardan birisi de kadastro ve resmi kayıt sisteminin karışıklığı ve yeterli bir şekilde düzenlenmemiş olmasıdır.
- ✓ Savaştan önce önemli ölçüde gelişmiş olan hayvancılık sektörü savaş yıllarında gerilemiş ve dış yardımlarla yeniden toparlanması amaçlanmaktadır.
- ✓ Ülke topraklarının önemli bir bölümü, özellikle su kaynakları bakımından zengin olan dağlık orta kesimler; yem kaynakları, geniş otlak alanları ve elverişli iklim koşulları sayesinde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık ile et ve süt üretimi açısından uygun bir potansiyele sahiptir. Hayvancılığın toplam tarımsal üretim içindeki payının yaklaşık %50 olduğu tahmin edilmektedir.

- ✓ Ülkede savaş öncesi dönemde tamamı devlet kontrolünde yaklaşık 970 bin civarında olan büyükbaş hayvan sayısı savaş nedeniyle 200 bin civarına düşmüş ve buna paralel olarak et ve süt üretiminde de çarpıcı düşüşler yaşanmıştır. Havyancılığın yeniden yapılandırılmasına yönelik olarak savaş sonrası dönemde aktarılan finansman ile özellikle tüm hayvan cinslerinde sayıca artış kaydedilmiştir.
- ✓ Kümes hayvanlarının sayısı 2025 yılında 18.392.000 olarak gerçekleşmiştir.

Kaynak: Bosna Hersek İstatistik Ajansı

- ✓ Savaştan önce gelişme gösteren balıkçılık sektörü, savaştan sonra da aynı seyrine devam etmiştir. Ülkede bulunan nehirler üzerinde balık yetiştiriciliği yaygın olarak yapılmaktadır.
- ✓ Kirlenmemiş akarsuların bolluğu hem aile ölçeğinde hem de endüstriyel balık üreticiliği açısından önemli bir potansiyel sunmaktadır. Alabalık ve sazan yetiştiriciliği bir hayli gelişmiş durumdadır. Bosna Hersek İstatistik Ajansı verilerine göre 2025 yılında alabalık üretimi 5.269 ton, sazan balığı 261 ton ve diğer tatlı su balıkları üretimi 30 ton olarak gerçekleşmiştir.

2.2 AĞAÇ VE ORMAN ÜRÜNLERİ

- ✓ Yaklaşık yarısı (%48,3) ormanlarla kaplı olan ülkede, geçmişteki yasadışı kullanımdan kaynaklanan tahribat ve savaş döneminden kalma mayınlar yüzünden ormanlık arazinin bir kısmı kullanılamamaktadır.
- ✓ Bosna Hersek'teki orman arazilerinin %80,7'si devlet mülkiyetindedir.
- ✓ Ülkedeki ağaçların miktar, tür ve kalite bakımından zenginliği, orman ürünleri sanayii açısından kayda değer bir kaynak sunmaktadır. Kayın, meşe, dişbudak, çam, köknar, ceviz, elma ve kiraz ağaçlarından ham, yarı ve tam işlenmiş ürün ihracatı yapılmaktadır.

- ✓ Sert ve yumuşak odun açısından zengin olan Bosna Hersek'te ağaç ve orman ürünleri sektörü gerek yatırım gerekse ihracat odaklı üretim açısından önemli bir potansiyel barındırmaktadır. Ağaç ve orman ürünleri sanayi, Bosna Hersek sanayi üretiminde önemli bir paya sahiptir ve ham keresteden mobilyaya kadar geniş bir ürün gamında üretim yapılmaktadır.
- ✓ Savaş öncesi dönemde ülke GSYİH'sinin yaklaşık %10'una tekabül eden bir üretim gerçekleştirilen ağaç ve orman ürünleri sektörü günümüzde çoğunluğu özelleştirilmiş işletmelerden oluşan bir yapı sergilemektedir. Sektöre yönelik finansman eksikliği, üretim kapasitesindeki düşüşün ve teknolojiye ayak uydurulamamasının en önemli sebepleri arasında gösterilmektedir. Sektörde faaliyet gösteren işletmeler çoğunlukla birincil aşama üretim yapmaktadır.
- ✓ Bosna-Hersek'te ağaç ve orman ürünleri sektörü, ülkenin en önemli ihracat odaklı sanayi kollarından biri olmaya devam etmektedir. Sektörün sürdürülebilir gelişimi açısından atılması gereken başlıca adımlar; üretim teknolojilerinin yenilenmesi, makine ve ekipmanların modernizasyonu, üretimde katma değeri yüksek ürünlerin payının artırılması, dijital dönüşümün desteklenmesi, destekleyici sanayilerle iş birliğinin güçlendirilmesi ve uluslararası pazarlarda rekabet gücünün artırılmasıdır. Bunun yanı sıra, orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi, yenilikçi üretim süreçlerinin teşvik edilmesi ve nitelikli iş gücünün geliştirilmesi de sektörün uzun vadeli büyümesi açısından büyük önem taşımaktadır.

2.3 SANAYİ ÜRETİMİ

- ✓ Savaş sırasında önemli derecede azalarak düşük seviyelere inen sınai üretim, savaşın sona ermesi ile birlikte 1996-1999 yılları arasında güçlü bir büyüme performansı sergilemiştir. Gıda ve içecekler sektörü, ülkede toplam sınai üretimde önemli bir yer tutmakta olup, bahse konu sektördeki büyümenin sınırlı kalmasının en önemli nedenleri olarak özellikle Hırvatistan ve Sırbistan'dan yapılan ithalat ile AB'ye üye olan ülkelerin AB mevzuatı çerçevesinde ticari engelleri Bosna Hersek gibi üçüncü ülkeler aleyhine yükseltmeleri gösterilmektedir.
- ✓ Bosna Hersek'te sanayi üretim yapısı, savaş sonrası dönemde önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Günümüzde ülkenin sanayi sektörü; metal işleme, makine ve ekipman üretimi, ağaç ve orman ürünleri, gıda işleme, kimya, tekstil ve enerji gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. Özellikle metal, ağaç ve gıda sektörleri ihracata yönelik üretimde önemli bir paya sahip olup, ülke ekonomisinin temel sanayi kolları arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, üretim yapısında hâlen düşük ve orta katma değerli ürünlerin ağırlığı devam etmekte olup, rekabet gücünün artırılması için teknolojik yenilenme, inovasyon, dijitalleşme ve yüksek katma değerli ürünlerin geliştirilmesi öncelikli hedefler arasında değerlendirilmektedir.

- ✓ Bununla birlikte, metal işleme, demir çelik, otomotiv parçaları, kimyasallar vb. sektörlerde faaliyetler devam etmekte olup, bu sektörler ülkenin üretim ve ihracatında önemli bir yer tutmaktadır.
- ✓ Üretim hem FBiH’de hem de RS’de genel olarak büyük şehirlerde yoğunlaşmıştır (FBiH’de Saraybosna, Tuzla, Mostar ve Zenica; RS’de Banja Luka, Laktasi ve Bijeljina).

2.3.1 METAL VE METAL İŞLEME

- ✓ Metal ve metal işleme sektörü, kapasite kullanımı ve istihdam açısından savaş öncesi dönemdeki seviyesinden uzak olmasına karşın (1992 yılında 200.000, günümüzde 30.000 civarında istihdam) ülke ekonomisi açısından önemini muhafaza etmektedir.
- ✓ Metal işleme sanayii, başta demir ve demir dışı metaller (demir, çelik, alüminyum, kurşun, çinko, bakır) olmak üzere oldukça geniş bir faaliyet alanını kapsamaktadır.
- ✓ Ülkedeki maden rezervlerinin (özellikle demir cevheri, boksit, kurşun, çinko, bakır) katkısı ve eski Yugoslavya döneminde ülkenin savunma sanayii merkezi olmasının da etkisiyle metal işleme sektörü ülkenin geleneksel olarak en güçlü sektörü olarak kabul edilmektedir.
- ✓ Metal sektörü, Bosna Hersek sanayisi ve ihracatı açısından önemli bir yere sahiptir. Özellikle alüminyum, demir-çelik ürünleri ve otomotiv yan sanayi parçaları ihracatı, ülkenin önde gelen ihracat kalemleri arasında yer almaktadır. Metal sektörü, Bosna Hersek’in dış ticaretinde önemli bir gelir kaynağı olup, birçok alt sektörde ticaret fazlası sağlamaktadır.
- ✓ Sektör, özellikle otomotiv yan sanayi, makine üretimi, elektrik ekipmanları ve metal mamulleri alanlarında faaliyet gösteren çok sayıda işletmeyi bünyesinde barındırmakta ve ülkenin toplam mal ihracatında önemli bir paya sahip bulunmaktadır.
- ✓ Metal sektöründe üretilen ürünler ağırlıklı olarak Avrupa ve çevre (özellikle CEFTA ülkeleri) pazarlardaki otomotiv, makine ve metal ürünleri üreticilerine gönderilmesinin yanı sıra iç piyasada da kullanılmaktadır.
- ✓ Metal sanayii konjonktürel olarak uluslararası piyasalardaki metal fiyatlarında görülen değişkenliğe oldukça duyarlı bir seyir izlemekte ve iç piyasa da bu dalgalanmalardan etkilenmektedir.
- ✓ Ülkede metal sanayiinde faaliyet gösteren şirketlerin %80’i küçük ölçekli, %15’i orta ölçekli ve %5’i ise büyük ölçekli işletmelerdir. Dolayısıyla, sektörün mevcut yapısı ağırlıklı olarak küçük işletmelerden oluşmakta olup, söz konusu küçük işletmelerin entegre hale getirilmesiyle elde edilecek ölçek ekonomisi vasıtasıyla sektörün gelişiminin hızlanabileceği düşünülmektedir.

- ✓ Ülkenin metal işleme sektöründeki birikimi de göz önüne alındığında, sektöre giriş yapmak isteyen yatırımcıların bilhassa ortaklık kurma veya özelleştirmeler vasıtasıyla sektörde yatırım yapabilecekleri düşünülmektedir.
- ✓ Hemen her sektörde olduğu gibi metal sektöründe de yabancı sermayenin ülkeye gelmesi ve yatırım yapması için uygun ortam oluşturulmaya çalışılmaktadır. Sektörde katma değeri yüksek üretimin teşviki amacıyla yerli ve yabancı yatırımcılar gerek yeni şirket kurulumu gerekse mevcut işletmelerin dönüşümü konusunda desteklenmektedir.

2.3.2 OTOMOTİV ve OTOMOTİV YAN SANAYİİ

- ✓ Savaş öncesi yıllarda otomotiv sektöründe önemli yabancı şirketlerin yatırımlarının bulunduğu Bosna Hersek'te otomotiv sektörü savaş nedeniyle önemli hasara uğramış ve var olan yabancı yatırımlar büyük ölçüde ülkeyi terk etmiştir. Ancak, ülkede otomotiv sektörünün yeniden yapılandırılmasına yönelik olarak metal üretimi, metal işleme, alet yapımı, plastik işleme, otomotiv parçaları ve otomotive yönelik tekstil ürünleri üretimi faaliyetleri halihazırda devam etmektedir.
- ✓ Ülkede otomotiv sektöründeki şirketler motor dişli ve parçaları, yüksek kaliteli metal hassas parçalar, tahrik milleri, fren parçaları ve sistemleri, debriyaj, direksiyon parça ve sistemleri, pompa, filtre, otomotiv elektrik parçaları (sinyaller, röle, elektronik anahtarlar), tekstil ve deri ürünleri, plastik enjeksiyon parçaları, alüminyum jantlar, aküler, yaylar, vidalar, hortumlar, metal, kauçuk ve plastik bileşenler gibi muhtelif küçük parçalar vb. geniş bir ürün gamında üretim yapmaktadır.
- ✓ Otomotiv yedek parçaları sektörü ihracat odaklı bir sektör konumundadır ve üretimin yaklaşık %90'ı aralarında Almanya, İspanya, İtalya, Lüksemburg, Slovenya ve Türkiye'nin de bulunduğu 30'a yakın ülkeye ihraç edilmektedir.

2.3.3 TEKSTİL

- ✓ Tekstil sektörünün eski Yugoslavya döneminde Bosna Hersek'te önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Savaş öncesi dönemde Bosna Hersekli tekstil ve ayakkabı üreticileri ürünlerini (pamuk ipliği, kumaş, dokuma, konfeksiyon, ham ve işlenmiş deri ürünleri) tüm kıtalara ihraç etmişlerdir. Geçmişte Almanya ve İtalya pazarlarına tekstil ve ayakkabı tedariki yapmış olan Bosna Hersek, bu anlamda bu sektörde birikime ve vasıflı bir iş gücüne sahiptir.
- ✓ Tekstil sektörü bugün ülkede birçok küçük üretici vasıtasıyla sürdürülmekte ve çok çeşitlenmiş bir yapı arz etmektedir. Özellikle makine ve teçhizata yapılacak yatırımlarla Bosna Hersek tekstil sektörü dinamik bir gelişim sergileme potansiyeline sahiptir.

- ✓ Ülkede tekstil sektöründe yaklaşık 33.000 kişinin istihdam edildiği tahmin edilmektedir.
- ✓ Tekstil sektörü ihracatının artışıdaki önemli faktörler arasında birçok kamu işletmesinin özelleştirilmesi ve sektör üretiminin yurtdışı piyasaların taleplerine yönlendirilmesi gösterilmektedir. Ülkenin tekstil sektöründeki önde gelen ticari partnerleri arasında AB ülkeleri (İtalya, Almanya, Avusturya, Fransa ve Hırvatistan), Doğu ve Güneydoğu Avrupa ülkeleri yer almaktadır.
- ✓ Bosna Hersek tekstil hammaddeleri ticaretinde net ithalatçı konumundadır.
- ✓ Diğer sektörlerde de vurgulandığı üzere, tekstil sektöründe (konfeksiyon, deri ve ayakkabı) mevcut altyapı, işletmeler ve üretim süreçlerinin modernize edilerek sektörün uluslararası ölçekte rekabetçi ürünleri üretebilecek hale getirilmesi için sermayeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, yabancı yatırımlar sektörün gelişimi ve modernizasyonunun gerçekleştirilmesi açısından en etkili ve hızlı çözüm yolu olarak kabul edilmektedir.

2.3.4 İÇECEK

- ✓ Bosna Hersek tatlı su kaynakları bakımından oldukça zengin bir ülkedir. Tatlı su ve taze meyve-sebze Bosna Hersek'in içecek sektörü açısından önemli bir yer teşkil etmektedir.
- ✓ İç piyasada içeceklere yönelik talebin yalnızca %45'inin yerli üretimle karşılandığı tahmin edilmektedir. Arz yetersizliği sektördeki yatırım potansiyelinin önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir.
- ✓ Bosna Hersek'te yıllık yaklaşık 400 milyon litre civarında maden suyu tüketilmektedir. Gelecekte şişelenmiş kaynak suyu tüketiminin maden suyu tüketiminden daha fazla olacağı beklenmektedir. Ülke zengin tatlı su kaynaklarına sahip olmasına karşın, kaynak suyu ticaretinde net ithalatçı durumundadır.
- ✓ Bosna Hersek Dolaylı Vergilendirme İdaresi verilerine göre 2023 yılında yaklaşık 125 milyon Avro tutarında su ve maden suyu ithal edilmiştir. 2024 yılında ülkeye doğal, maden, gazlı ve aromalı sular dahil olmak üzere yaklaşık 150 milyon Avro değerinde su ve ilgili içecek ürünleri ithal edilmiştir. İthalat yapılan ülkeler arasında Hırvatistan, Sırbistan, Slovenya ve Almanya başı çekmektedir. Bu durum, ülkenin zengin su kaynaklarına rağmen şişelenmiş su ve alkolsüz içecekler sektöründe yerli üretimin geliştirilmesi, marka oluşturulması ve ithalata bağımlılığın azaltılması açısından önemli bir yatırım potansiyeline işaret etmektedir.

- ✓ Bosna Hersek'te yılda üretilen 350 milyon litre suyun %50'si şişelenmiş kaynak suyudur. Ülkede kaynak suyu satışı gerek hacim gerekse değer açısından gazlı içecek satışından daha fazladır.
- ✓ Bosna-Hersek, uygun iklim koşulları ve verimli tarım alanları sayesinde çeşitli meyve türlerinin yetiştirilebildiği bir ülkedir. Özellikle elma, erik, ahududu, üzüm ve diğer orman meyveleri açısından önemli bir üretim kapasitesine sahip olan ülke, kaliteli meyve suyu ve işlenmiş meyve ürünleri üretimi için uygun koşullara sahiptir.
- ✓ Ülke bira ve şarap gibi alkollü içeceklerde de net ithalatçıdır. Biracılıkta yerel üretim iç talebin yaklaşık %70'ini karşılamakta olup, talep fazlası Hırvatistan ve Sırbistan'dan ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Şarap üretimi ise ağırlıklı olarak Hersek bölgesinde yoğunlaşmakta olup, özellikle Ljubuški, Čitluk ve Mostar çevresi önemli üretim merkezleri arasında yer almaktadır. Yerli üretim şaraplara göre fiyat avantajına sahip olduklarından dolayı Hırvatistan, Sırbistan, Karadağ ve Makedonya, şarap ithalatının yapıldığı ülkeler arasında önde gelmektedir.

2.4 DOĞAL KAYNAKLAR VE MADENCİLİK

- ✓ Bosna Hersek, eski Yugoslavya zamanında ülkedeki zengin maden rezervleri nedeniyle madencilik ve ağır sanayi alanlarında yoğunlaşmıştır. Dayton Barış Anlaşması ve AB süreçleri çerçevesinde Batı Balkanlar'da sağlanan istikrar ortamı, Balkanlar'da oluşması beklenen enerji arz açığı ile temel madenlerde son yıllarda yaşanan fiyat artışları, ülkedeki madencilik potansiyelinin kullanımının artırılması hususunu ekonomi gündeminin en önemli maddelerinden birisi haline getirmiştir.
- ✓ Savaştan önce gelişmiş olan ve büyük ölçüde Yugoslavya ağır sanayisine dönük üretim yapan Bosna Hersek madencilik sektörü, savaş boyunca ve daha sonra izleyen ekonomik daralma ile paralel bir şekilde küçülmüş ve birçok ocak kapanmıştır. Özellikle 1999 yılında en önemli pazar olan Sırbistan ve Karadağ'da Kosova Savaşı'ndan dolayı daralma yaşansa da sektör daha sonra toparlanmıştır.
- ✓ FBiH'deki Vareš ve Jablanica ile RS'deki Ljubija'da toplam 750 milyon ton demir cevheri rezervi olduğu tahmin edilmektedir. Savaştan önce 1,8 milyon ton demir üreten ve 20.000 kişi istihdam eden sektörün üretimi savaş sonrası dönemde kaydadeğer biçimde azalmıştır (2003 yılında 100.000 ton).
- ✓ 1998 yılında Zenica Steelworks ve Kuveyt Yatırım Otoritesi (KIA – Kuwaiti Investment Authority) ortaklığı ile BIH Steel kurulmuş olup, söz konusu ortaklığın amacı 45 milyon ABD Doları yatırım yaparak yılda 1 milyon ton üretime ulaşmak olarak belirlenmiştir. Daha sonra söz konusu ortaklıktaki devlet payı dünyanın en büyük çelik üreticilerinden Mittal Steel'e (LNM Holding) satılmış olup, üretim hedefi

zamanla 1,5 milyon tona ve yatırım hedefi ise bölgeye yapılacak yatırımlar da dahil olmak üzere 420 milyon ABD Doları'na çıkmıştır.

- ✓ ArcelorMittal, 2025 yılında Bosna Hersek'teki faaliyetlerini yeniden yapılandırma kararı alarak ArcelorMittal Zenica çelik fabrikası ile ArcelorMittal Prijedor demir cevheri işletmesini Bosna Hersek merkezli Pavgorđ Group bünyesindeki H&P d.o.o. Zvornik'e satmıştır. Yeni ismi Nova Zeljezara olan çelik fabrikası halihazırda finansal olarak zor durumda olup, Bosna Hersek Federasyonu Hükümetince zararlarını kompanse etme çalışmaları halihazırda devam etmektedir.
- ✓ Söz konusu tesislerin ülke sanayisi açısından stratejik önemi nedeniyle Bosna Hersek Federasyonu Hükümeti tarafından da sürece ilişkin değerlendirmeler yapılmış ve işletmelerin kamu kontrolünde tutulması amacıyla olası bir satın alma veya müdahale seçeneği de gündeme getirilmiştir.
- ✓ Ülkedeki çinko ve kurşun rezervlerinin 11,7 milyon ton civarında olduğu tahmin edilmekte olup, bu rezervler FBiH'de Vareš ve Olovo'da, RS'de ise Srebrenica'da bulunmaktadır. Ülkede ayrıca tuz, barit, kireç ve kalay madenleri ile ülkenin çeşitli yerlerine dağılmış durumda düşük kaliteli boksit yatakları bulunmaktadır.
- ✓ Son zamanlarda yapılan araştırmalar neticesinde Vareš ve Jajce Jezero maden sahalarında potansiyel altın rezervleri tespit edilmiştir. Vareš altın madeni sahasında tünel açma işlemleri halihazırda sürmektedir.
- ✓ FBiH'de bulunan Vareš bölgesindeki madencilik faaliyetleri, uzun bir aradan sonra yabancı yatırım ile yeniden canlandırılmıştır. Bölgedeki eski maden sahaları, 2017 yılında Bosna-Hersek pazarına giren Adriatic Metals tarafından geliştirilmiş ve projesi kapsamında çinko, kurşun, gümüş, altın, bakır ve barit içeren polimetallik cevher üretimine başlanmıştır. Proje, Bosna Hersek madencilik sektöründeki en önemli yeni yatırımlardan biri olarak değerlendirilmektedir.
- ✓ Adriatic Metals tarafından geliştirilen Vareš Projesi, 2025 yılında Kanadalı Dundee Precious Metals tarafından satın alınan Adriatic Metals'in devralınmasıyla yeni bir mülkiyet yapısına kavuşmuştur. Proje kapsamında doğrudan ve dolaylı olarak yaklaşık 500–550 kişilik istihdam sağlanmaktadır.
- ✓ Madencilik konusunda FBiH ve RS'de farklı politikalar uygulanmaktadır. RS'de açılan ihalelerin şeffaflığı konusundaki tereddütler ulusal ve uluslararası kamuoyunda sık sık gündeme getirilmektedir. FBiH'de termik santraller konusundaki kararların FBiH yönetimi düzeyinde, diğerk madenlerde ise Kanton düzeyinde alındığı görölmektedir.

- ✓ Ülkenin termik ve hidroelektrik enerji kapasitesinin yüksek olduğu dikkate alındığında, ülkemiz firmalarının bu konuda daha aktif olmak yönünde çaba göstermelerinin önem arz ettiği değerlendirilmektedir.
- ✓ Aluminij Mostar şirketi, savaştan sonra hızla toparlanarak savaş öncesi dönemde olduğu gibi ülkenin önde gelen ihracatçıları arasında yer almıştır. Şirket hisselerinin %44'ü kamuya, %44'ü küçük hissedarlara, %12'si ise yabancı sermayeye aittir. 2019 yılı sonu itibarıyla borç ödeme sorunları yaşayan şirkette çalışanların sözleşmeleri feshedilmiş ve şirketin bazı üretim birimleri 2020 yılında bir İsrail girişimi tarafından kiralanmıştır.
- ✓ Tuzla'da bulunan ve soda üretimi gerçekleştiren Soda-So Lukavac üretim tesisleri, 2006 yılında Şişecam iştiraki olan Soda Sanayi tarafından alınmıştır. Halihazırda Türkiye'nin ülkedeki en büyük yatırımları arasında yer alan tesis faaliyetlerini sürdürmektedir.

2.5 ENERJİ

- ✓ Bosna Hersek elektrik hariç enerji ihtiyacının önemli bir kısmını ithalat yoluyla karşılamaktadır. Savaştan önce 13 hidroelektrik santrali toplam enerji ihtiyacının %40'ını, 4 termik santral ise kalan ihtiyacı karşılamaktaydı. 2000 yılında ülkenin enerji üretimi savaş öncesi dönemin %80'ine ulaşmış ve sonraki dönemlerde daha da toparlanarak artış göstermeye devam etmiştir.
- ✓ FBiH'deki enerji şirketi Energopetrol'un %67'si 2006 yılında MOL (Macar) - INA (Hırvat) ortaklığına satılmıştır. 2016 yılında INA, MOL şirketinin %33.5 hissesini satın alarak en büyük hissedar olmuştur. 2018 yılında şirketin yapısı %88.65 INA Industrija nafte d.d. Zagreb, %7.6 FBiH Hükümeti ve %3.75 küçük hissedarlar olarak değişmiştir.
- ✓ Bosna Hersek'in ithalat kompozisyonu incelendiğinde, petrol ve petrol ürünlerinin önemli bir kalem oluşturduğu görülmektedir. Ülkemiz ile imzalanan STA kapsamında petrol ürünleri ihtiyacının bir kısmı 2008 yılına kadar ülkemizden karşılanmıştır. Söz konusu dönemdeki petrol ihracatımız Bosna Hersek'e toplam ihracatımızın yaklaşık %50'sine tekabül etmekteydi. Ancak, Bosna Hersek'in AB ile imzaladığı Ticaret ve Ticaretle İlgili Konulara İlişkin Geçici Anlaşmanın 01/07/2008 tarihinde yürürlüğe girmesiyle 2008 yılının son aylarından itibaren ülkemizden Bosna Hersek'e olan petrol ihracatında ciddi bir düşüş yaşanmıştır.
- ✓ Enerji sektörü Bosna Hersek'in geleneksel olarak en güçlü sektörleri arasında yer almakta olup, ülkenin enerjiye bağımlı Avrupa pazarlarına yakınlığı da göz önüne alındığında gelişim olanakları ve yatırım açısından kayda değer potansiyel ve fırsatlar barındırmaktadır.

- ✓ Ülkede henüz yeterince işlenmemiş veya kısmen işlenmekte olan çok çeşitli doğal kaynaklar arasında tahminen 6 milyar ton rezervi olan kahverengi kömür ve linyit, tahmini 6000 megavatlık hidroelektrik enerji potansiyeli, tahminen 2000 megavatlık rüzgar enerjisi potansiyeli, yaklaşık 1,5 milyon metreküp ahşap atıkları, talaş, cips ve yontma ahşabın da dahil olduğu biyokütle enerjisi, jeotermal ve güneş enerjisi sayılabilir. Ayrıca, ülkede petrol arama çalışmaları da yürütülmektedir.
- ✓ Ülkede enerji sektörünün ana bileşenleri olarak kömür, elektrik, petrol ve doğalgaz gösterilebilir.
- ✓ Kömür ülkenin en önemli enerji kaynakları arasında yer almaktadır. Linyit ve kahverengi kömür yatakları hem FBİH hem de RS'de bulunmaktadır. Ülkede üretilen kömürün yaklaşık %90'ı termik santraller tarafından kullanılmakta olup, kalan %10'luk kısmın çoğu sanayide ve genel tüketimde sarf edilmekte, çok az bir kısmı da ihraç edilmektedir.
- ✓ Bosna Hersek petrolü ithal etmekte ve ithal edilen petrol de ülkedeki rafinerilerde işlenmektedir.
- ✓ Elektrik ağırlıklı olarak hidroelektrik santralleri ve termik santrallerde üretilmektedir. İç talebin üzerinde gerçekleşen üretim sonucu 2019 yılında 293.9, 2020'de 254 milyon Avro ve 2021 yılında 424 milyon Avro değerinde elektrik ihracatı gerçekleşmiştir. 2022 yılında bu rakam 549.5 milyon Avro ile rekor düzeye ulaşmıştır. 2023 yılında elektrik ihracatı %0.02 azalarak 539.8 milyon Avro, 2024 yılında 342,5 milyon Avro ve 2025 yılında 444,2 milyon Avro tutarında gerçekleşmiştir.
- ✓ Özellikle Balkan ülkeleri ve Avrupa piyasalarında elektrik arzındaki açığın giderilmesi amacıyla ülkede elektrik üretiminin arttırılması için yeni projeler gündemde bulunmaktadır. Hidroelektrik enerjisi ve yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı olarak planlanan söz konusu projeler vasıtasıyla gerek mevcut tesislerin genişletilmesi gerekse yeni üretim tesislerinin inşası hedeflenmektedir.
- ✓ Bosna Hersek hidro ve termo enerji kaynakları açısından zengin bir ülkedir. Söz konusu enerji kaynaklarından daha fazla yararlanmak için ülkede yeni santraller kurmak amacıyla yatırım ve gelişim projeleri hazırlanmaktadır. Bu projeler kapsamında, bölgede ve Avrupa piyasalarında enerji tedariği açığını karşılamak için yeni tesislerin kurulması ve mevcut olan tesislerin genişletilmesi amaçlanmaktadır.
- ✓ Kalkınma programları kapsamında 15 adet büyük ve küçük hidroelektrik santrali inşası ve 4 santralin de onarım ve genişletilmesi planlanmaktadır (toplam üretim kapasitesi 2000 MW). Bosna Hersek'in nehir havzalarında 1000 MW üretim kapasiteli 400 potansiyel mini hidroelektrik santrali projesi planlanmış olmakla birlikte, Bosna Hersek Federasyonu Temsilciler Meclisi'nde 2020 yılında getirilen karar ile yeni mini

hidroelektrik santral inşasının yasaklanması ve mevcut küçük hidroelektrik santrallerine verilen onayların gözden geçirilmesi kabul edilmiştir. Bosna Hersek Federasyonu Halklar Meclisi Parlamentosu'nda onaylanan karar ile 10 MW'a kadar mini hidroelektrik santrallerin inşası için enerji lisansı verilmesi uygulamasına son verilmiştir.

- ✓ Enerji sektöründeki yatırım programlarının tamamlanabilmesi için Bosna Hersek'in finansman kaynakları yeterli olmayıp sermaye yatırımları gereklidir. Bu nedenle, Bosna Hersek, bu projelerin gerçekleştirilmesine destek verebilecek stratejik partnerler ve finans kurumları aramaktadır.
- ✓ Ülkenin güney kesimlerinin rüzgar enerjisi santrallerinin kurulumu açısından en elverişli yerler olduğu ileri sürülmektedir.
- ✓ 2018 yılının Mart ayında Bosna Hersek'in ilk rüzgar enerji santrali olan Mesihovina (50,6 MW) Hersek Bosna Hırvat Birliği Elektrik İdaresi tarafından faaliyete açılmıştır. Diğer taraftan, Alman Kalkınma Bankası KfW 'Podvezje' rüzgar enerji santrali inşası için 3 yıl ödemesiz 15 yıl geri ödemeli kredi onaylamıştır. Kredinin yanı sıra santral Bosna Hersek Elektrik İdaresi olan Elektroprivreda'nın özsermayesiyle de finanse edilecektir. Projenin toplam yatırım değeri yaklaşık 77 milyon avro olarak açıklanmış, yıllık elektrik üretimi başlangıçta yaklaşık 130 GWh olarak öngörülmüştür. Santral 2021 yılında işletmeye alınmıştır. 'Podvezje 1' rüzgar enerji santrali 2021 yılında faaliyete başlamıştır. Diğer taraftan, ilk özel sermayeli rüzgar santrallerinden biri olan 36 MW kapasiteli Jelovača Rüzgar Enerji Santrali 2019 yılında faaliyete geçmiştir. 2024 yılında faaliyete geçen Ivovik Rüzgar Enerji Santrali, büyük ölçekli rüzgar enerji yatırımlarından biri olup, 84 MW kurulu güce sahip santral 20 türbinden oluşmakta ve yıllık yaklaşık 259 GWh elektrik üretmesi öngörülmektedir.
- ✓ Enerji sektöründe en az gelişme göstermiş olan sektör doğalgazdır. Halihazırda doğalgaz ihtiyacının tamamı Rusya Federasyonu'ndan karşılanmaktadır. Ülkedeki mevcut doğalgaz boru hattı 257,3 km uzunluğunda olup yıllık 1 milyar metreküp kapasiteye sahiptir. Ülkede boru hatlarının yaygınlaştırılması konusunda çalışmalar devam etmektedir. Bunlardan en önemli ise şüphesiz Güney doğalgaz bağlantı projesidir.

Güney Doğalgaz Bağlantı Projesi:

- Bosna-Hersek'in enerji arz güvenliğini güçlendirmek, doğalgaz tedarik kaynaklarını çeşitlendirmek ve tek tedarik kaynağı olan Rus gazına bağımlılığı azaltmak amacıyla geliştirilen proje, Bosna-Hersek ile Hırvatistan arasında yeni bir doğalgaz iletim hattı kurulmasını öngörmektedir.

Proje kapsamında;

- Hırvatistan'ın Split şehrinden alınan ve Zagvozd'dan geçen doğalgazın, Travnik'e ulaştırılması, ayrıca, Posuşye'den Mostar'a ilave bir hat açılması,
- Bağlantının BH'den geçen kesiminin 165 kilometre, Hırvatistan'dan geçen kesiminin 74 kilometre olmak üzere toplam 236 kilometre olması,
- BH Sırp Cumhuriyeti'ni (BHSC) içermeksizin, yalnızca BHF sınırlarından geçmesi,
- Yıllık 1,5 milyar metreküp kapasiteye sahip olması

öngörülmektedir.

- Proje maliyetinin, yaklaşık 100 milyon Avro olması beklenirken, altyapı ve topoğrafya maliyetlerinin de dahil edildiği diğer değerlendirmelere göre 200 milyon Avro'yu aşabileceği ifade edilmektedir.
- Mezkur projeye, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) tarafından 66.27 milyon Avro kredi sağlanması, Batı Balkanlar Yatırım Çerçevesi (WBIF) tarafından 400 bin Avro ve USAID tarafından 418 bin Avro hibe edilmesi, EU CONNECTA tarafından 1.65 milyon Avro tutarında teknik destek fonu tahsisi öngörülmektedir.

2.6 ULAŞTIRMA, HABERLEŞME / TELEKOMÜNİKASYON

2.6.1 ULAŞTIRMA

- ✓ Ülkenin özellikle FBİH’de yüksek dağlarla kaplı olması ve eski Yugoslavya döneminde yeterince yatırım alamamış olması gibi sebeplerle karayolu ve demiryolu ağı yeterince gelişmemiştir. Gidiş-geliş tek yönlü karayolu bağlantısı ülkenin lojistik açısından dezavantajlı yönü olarak düşünülmektedir. Buna rağmen, ülkenin diğer ülkelerle ve dış pazarlarla bağlantılarında geleneksel ulaşım modlarının (karayolu, demiryolu, denizyolu ve havayolu) tümünden faydalanılabilmektedir.

2.6.1.1. KARAYOLU

- Karayolu taşımacılığı Bosna Hersek’te ulaşım altyapısının en önemli unsurunu teşkil etmekte olup, ülke içinde karayolu ağı otoyol, anayol ve bölge karayollarından oluşmaktadır. Bosna Hersek’te toplam otoyol uzunluğu 230 km, anayol uzunluğu 4.237 km ve bölge karayolları uzunluğu 4.655 km’dir. Bosna Hersek’in karayolu ağı Avrupa’da az gelişmiş karayolu ağlarından biri olup arazinin büyük bölümünün dağlık olması nedeniyle karayolu yapımı zor ve pahalıdır.
- Bosna Hersek’te kuzeyde Brod’dan başlayarak batıda Bosna Hersek sınırının hemen yakınındaki Hırvatistan’ın Ploče limanında biten ve Budapeşte’yi Ploče limanına bağlayan, yaklaşık 75 kilometresi tünel ve 33 kilometresi köprü olmak üzere 336 km uzunluğunda olması ve 3 milyar Avro’ya malolması beklenen Koridor Vc Otoyol Projesi, ülkenin en büyük kalkınma projesi olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu proje kısmi lotlar halinde ihale edilmektedir.
- 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla Koridor Vc Otoyolu’nun yaklaşık 137,5 kilometrelik kısmı tamamlanmıştır. İlk defa bir Türk firması (Cengiz İnşaat) 2012 yılında 3 lot ihaleyi kazanmış ve üstlendiği projeleri 2014 yılında tamamlamıştır. Ayrıca, aynı firma, 2,7 kilometrelik Zenica Tüneli – Donja Gračanica otoyol bölümünün inşaatı için ihaleyi 2018 yılının Kasım ayında kazanarak ilgili bölümü de tamamlamıştır. Bunun yanında Cengiz İnşaat A.Ş. 5C koridoru otoyol inşaatının Poprikuše-Nemila bölümünü de bitirmiş olup (5,5 km), Medakovo – Ozimice bölümünün (21,5) yapımına Eylül 2023 tarihinde başlamış olup, otoyol idaresinin yaşadığı kurumsal sorunlar nedeniyle ilgili otoyol bölümünün çalışmaları anılan firma tarafından durdurulmuştur.
- Koridor Vc Otoyol Projesi’nde özellikle köprü ve tünellerin yapımı konusunda ülkemiz firmalarının katılımcı olabilecekleri düşünülmektedir. Söz konusu otoyolun Bosna Hersek Federasyonu’ndan geçen kısmı 285 km, Republika Srpska kısmı ise 48 km civarındadır. 2026 yılının Ağustos ayı sonu itibarıyla Koridor Vc’nin %35’i tamamlanmış olup, yaklaşık 50 kilometrelik kısım halen inşa halindedir.

- Koridor Vc Projesi'nin finansmanına yönelik olarak EIB ve EBRD tarafından kredi sağlanmaktadır. Ayrıca, söz konusu projeye danışmanlık hizmeti sağlanması konusunda Dünya Bankası grubu kuruluşu olan IFC ile sözleşme imzalanmıştır. Projenin finansmanı konusunda uluslararası platformda arayışlar devam etmektedir. Koridor Vc Projesi'nin hayata geçirilmesi konusunda Bosna Hersek'te ve uluslararası toplumda önemli ölçüde kararlılık bulunmaktadır. EBRD ve EIB'nin yanı sıra finansmana OPEC, KFAER, BH Kalkınma Bankası, FBİH hükümeti katılmaktadır.
- Öte yandan, Republika Srpska Entitesi'nde Gradiška-Banja Luka (33,7 km), Prnjavor-Doboj (36,9 km) ve Banja Luka-Prnjavor (35,3 km) kısımları olmak üzere 3 bölüm halinde toplam 106 kilometrelik otoyol bulunmaktadır.
- Ayrıca, Türkiye'nin inisiyatifi üzerine, biri Saraybosna-Bijeljina hattında kuzey güzergahı, diğeri ise Saraybosna-Vardište hattında doğu güzergahı olmak üzere ring formatında Saraybosna-Belgrad otoyolunun yapımı ile ilgili hazırlık çalışmaları başlatılmıştır.

2.6.1.2. DEMİRYOLU

- Ülkenin savaştan önce 1.030 km olan demiryolu ağı, savaşta önemli ölçüde zarar görmüş olup, bu zararın bir kısmı uluslararası kuruluşların da yardımıyla onarılmıştır.
- Ülkede toplam 92 adet demiryolu istasyonu, 75 elektrikli ve 93 dizel olmak üzere toplam 168 adet lokomotif, toplam 10.464 yolcu kapasiteli 214 adet yolcu vagonu ve toplam 228 bin ton kapasiteli 4.284 adet yük vagonu bulunmaktadır.
- Demiryolunun taşımacılıkta daha etkin hale getirilmesi çalışmaları devam etmekte olup, AB de 2006 yılında ülke genelinde tek bir demiryolu yönetimini desteklediğini açıklamıştır.
- 2006 yılında satın alınan Talgo tipi hızlı trenler 2016 yılının sonunda yolcu taşımaya başlamış olup Saraybosna-Zenica ve Saraybosna-Čapljina seferlerini düzenli olarak yapmaktadır.

2.6.1.3. DENİZ YOLU/SU YOLLARI

- Bosna Hersek'in 20 km civarında denize çıkışı olmakla beraber (Neum), bu bölgede liman bulunmamaktadır.
- Ülke, sınıra 25 km uzaklıkta bulunan Hırvatistan kıyısındaki Ploče limanını, Hırvatistan ile Bosna Hersek arasında 1998 yılında adı geçen limanın kullanımı ile ilgili olarak yapılan Anlaşma çerçevesinde fiilen kullanmaktadır.

- Sava nehri üzerinde Bosanska Gradiška, Bosanski Brod, Orašje ve Brčko limanları bulunmakta olup, bu limanlardan en büyüğü Brčko'dur. Brčko Limanı, Temmuz 2006 tarihinde uluslararası liman statüsü kazanmıştır. Tuna ve Sava nehirleri vasıtasıyla söz konusu limandan Karadeniz'e çıkış mümkün bulunmaktadır.

2.6.1.4. HAVAYOLU

- Ülkede 20'nin üzerinde havalimanı bulunmakta olup, sadece Saraybosna, Tuzla, Banja Luka ve Mostar havalimanları ticari trafiğe açıktır. Özellikle Saraybosna ve Tuzla havalimanlarında son yıllarda yaşanan yoğun yolcu ve kargo trafiğine yönelik ihtiyaçları gidermek amacıyla, kapasite genişletme çalışmaları başlatılmıştır. Öte yandan, Bosna Hersek'in Una-Sana Kantonu'nun idari sınırlarında bulunan ve Krajina olarak adlandırılan bölgenin taşıdığı potansiyel nedeniyle, Bihaç şehrinde yeni bir havalimanının yapılması Bosna Hersek Federasyonu hükümeti tarafından gündeme getirilmektedir. 2015 yılında havalimanı kamu şirketinin kurulmasıyla başlayan ve günümüze kadar arazi kamulaştırma çalışmalarıyla devam eden sürecin tamamlanması sonucu yakın zamanda uçak pistinin inşasına hız verilmesi beklenmektedir.
- Ülkenin havayolu şirketi Air Bosna, 2003 yılında iflas etmiş olup, 2005 yılında devlet desteği ile BH Airlines adı altında yeniden faaliyete başlamıştır. 2009 yılında sonuçlanan BH Airlines ihalesini THY kazanmış ve BH Airlines'ın %49 hissesini satın alarak "yönetici ortak" olmuştur. Ancak bu ortaklık 2012 yılında sona ermiştir. BH Airlines takip eden yıllarda ekonomik olarak varlık gösteremeyerek 2015 yılında tekrar iflas etmiştir. Çeşitli havayolu firmaları tarafından bayrak taşıyıcısı havayolu şirketini yeniden faaliyete geçirme konusundaki çalışmalar sürmektedir. Diğer taraftan, 2017 yılında özel bir şirket tarafından kurulan FlyBosnia havayolu şirketi, dönemsel olarak farklı noktalara uçuşlar gerçekleştirmiş olsa da pandeminin olumsuz etkisi nedeniyle 2022 yılında iflasın eşiğine gelip elindeki kiralık uçakları elden çıkarmıştır.
- Havalimanlarının özelleştirilmesi konusu ülke gündeminde bulunmakla beraber, siyasi iradenin özelleştirmelerle ilgili genel olarak içinde bulunduğu isteksiz tutum nedeniyle bu konuda gelişme kaydedilememektedir.
- Bosna Hersek'in hava sahası Kasım 2014 tarihine kadar Sırbistan ve Hırvatistan tarafından kontrol edilmiş; 13 Kasım 2014 tarihinde Bosna Hersek yaklaşık 10 km yükseklikteki uçuşlarda kendi hava sahasını kontrol etmeye başlamıştır. Akabinde 5 Aralık 2019 tarihinde ülkenin hava sahasının tamamının kontrolü, Bosna Hersek Hava Seyrüsefer Ajansı (BHANSA) tarafından sağlanmaya başlanmıştır.

2025 yılı itibarıyla Bosna Hersek'te faaliyette olan havalimanlarına ait taşınan yolcu sayıları:

<i>Saraybosna U.A. Havalimanı</i>	<i>Tuzla Havalimanı</i>	<i>Banja Luka Havalimanı</i>	<i>Mostar Havalimanı</i>
2.226.692	338.136	484.711	72.411

- Diğer taraftan, İstanbul'dan Bosna Hersek'in Tuzla şehrine; 24 Ağustos 2024 tarihinden itibaren ülkemiz özel havayolu şirketlerinden "Pegasus Hava Taşımacılığı A.Ş." tarafından haftada iki gün (Pazartesi, Cuma) olmak üzere uçuşlar başlamıştır. Buna ilaveten, "Ajet Hava Taşımacılığı A.Ş." tarafından haftada iki kez olmak suretiyle Ankara-Saraybosna arasında 1 Temmuz 2026 yılından itibaren doğrudan uçuşlar başlatılmıştır.

2.6.2 HABERLEŞME/TELEKOMÜNİKASYON

- ✓ Bosna Hersek'te telekomünikasyon sektörü savaştan sonra en hızlı toparlanan sektörlerden birisi olmuştur. Sektörün 2024 yılı itibarıyla Bosna Hersek'in GSYİH'si içerisindeki payı %2,71'dir.
- ✓ 2005 rakamlarına göre 969.000 (her 100 kişiye 25,2 hat) sabit hat mevcutken, 2016 yılında 784.223 (her 100 kişiye 22,21 hat), 2017 yılında 759.351, 2018 yılında 740.807, 2019 yılında 728.322 (her 100 kişiye 20,63 hat), 2020 yılında 560.796, 2021 yılında ise 543.797, 2022 yılında 505.563, 2023 yılında 473.048, 2024 yılında 443.613, **2025** yılında ise **415.383** sabit hat bulunduğu açıklanmıştır.
- ✓ 2005 yılında 1,60 milyon (her 100 kişiye 42 hat) olan cep telefonu hattı sayısı, 2017 yılında 3,44 milyon (her 100 kişiye 97,4 hat), 2018 yılında 3,46 milyon, 2019 yılında 3,76 milyon (her 100 kişiye yaklaşık 106 hat), 2020 yılında 3,50 milyon, 2021 yılında 3,78 milyon, 2022 yılında 3,81 milyon, 2023 yılında 3,87 milyon, 2024 yılında 3,86 milyon, **2025** yılında ise **3,80** milyon olarak kaydedilmiştir.
- ✓ Ülkede internete erişim konusunda önemli bir mesafe kaydedilmiştir. 2004 yılında 585.000 olan internet kullanıcısı sayısı, 2025 yılında 4 milyona yaklaşmıştır. Aşağıdaki tabloda yıllara göre Bosna Hersek'te internet kullanıcısı sayısı gösterilmiştir.

BiH’TE İNTERNET KULLANIMI		
Yıl	Sabit İnternet Abone Sayısı	Mobil İnternet Abone Sayısı
2014	544.709	967.495
2015	636.122	1.183.014
2016	663.915	1.323.222
2017	663.913	1.421.817
2018	693.873	1.789.989
2019	746.271	1.544.760
2020	770.775	1.608.820
2021	797.893	1.817.489
2022	875.521	2.081.977
2023	907.951	2.208.915
2024	931.048	2.197.175
2025	950.958	2.991.643

Kaynak: Bosna Hersek İstatistik Ajansı

- ✓ Telekomünikasyon sektöründe üç büyük operatör (BH Telekom, Telekom Srpske ve JP Hrvatske telekomunikacije d. d.) faaliyet göstermektedir. En büyükleri olan FBiH hükümetine ait BH Telekom’un pazar payı %52,21’dir. Pazar payı %5,80 olan Eronet’in %49’u Deutsche Telekom’un sahip olduğu Hırvatistan sabit hat operatörü Croatia-T-HT firmasına aittir. RS hükümetine ait ve pazar payı %30,15 olan Telekom Srpske ise 2006 yılında özelleştirme kapsamında Sırbistan’da yerleşik Telekom Srbija firmasına satılmıştır. Söz konusu operatörün ismi değiştirilmiş olup, şu anda M-TEL unvanıyla faaliyet göstermektedir. FBiH’e ait olan BH Telekom’un özelleştirme çalışmaları devam etmekte olup, FBiH’de siyasi iradenin özelleştirmelere karşı tutumu nedeniyle bu konudaki çalışmalar oldukça yavaş ilerlemektedir.
- ✓ Bosna Hersek telekomünikasyon pazarında rekabet güçlendirme faaliyetleri sonucunda 2024 yıl sonu itibarıyla alternatif operatörlerin sayısı 8 olup, bu operatörlerin sabit telefon pazarındaki payı %24,23’e yükselmiştir.

2.7 İNŞAAT VE MÜTEAHHİTLİK

- ✓ Bosna Hersek’te müteahhitlik sektöründeki faaliyetler arasında mevcut binaların ıslahı ve yenilenmesi ile yeni binaların yapılması, başta yol yapımı (karayolu yapımı ve demiryollarının rekonstrüksiyonu) olmak üzere altyapı projeleri ve enerji santrallerinin inşası yer almakta olup, söz konusu projelerin gerçekleştirilmesine yönelik olarak teknik bilgi, tecrübe ve finansman açısından yabancı firmaların ve kurumların varlığına ihtiyaç duyulmaktadır.
- ✓ 1992-1995 yıllarındaki savaş sırasında ülkedeki konutların yaklaşık %42’sinin yıkıldığı veya hasar gördüğü, günümüzde ülkede doğalgaz kullanımının yaygınlaşmaya başladığı ve doğalgaz altyapısının geliştirilmesi projelerine hız verilmeye çalışıldığı hususları göz önüne alındığında, Bosna Hersek’in hem yeni konut yapımı hem de mevcut binaların yenilenmesi/dönüştürülmesine ilişkin olarak önemli fırsatlar barındırdığı söylenebilir.

- ✓ EUROSTAT tarafından 37 Avrupa ülkesinde yapılan bir araştırmaya göre, Bosna Hersek'te ortalama inşaat maliyetinin Avrupa ortalamasının %62'sine karşılık gelmesi ve ülkenin bu bakımdan Makedonya (%54) ve Arnavutluk (%58) ile birlikte Avrupa'da en uygun koşullara sahip üç ülkeden biri olması Bosna Hersek'in barındırdığı diğer bir avantaj olarak değerlendirilebilmekle beraber, ülkede makine ve ekipman fiyatlarının Avrupa ortalamasının %4 üzerinde olduğu da söz konusu araştırmada yer verilen hususlardan biridir.
- ✓ Bosna Hersek'teki yolların genel durumu, altyapı yatırımlarına olan ihtiyaç ve ülkenin enerji kaynakları açısından zenginliği düşünüldüğünde, ülkede bu alanlara yönelik hatırı sayılır iş fırsatları mevcuttur. Bilhassa EBRD ve EIB ülkedeki altyapı projelerinin finansmanında önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda, Saraybosna Havalimanı, Pan European Corridors gibi projelere adı geçen kuruluşlar tarafından kredi desteği sağlanmış olup önümüzdeki dönemde de sağlanmaya devam edecektir.
- ✓ Bosna Hersek Yabancı Yatırım Tanıtım Ajansı (FIPA) verilerine göre, inşaat sektörünün 2010 yılından itibaren Bosna Hersek'in GSYİH'si içerisindeki payı yaklaşık %10, ihracatındaki payı ise %6 olarak gerçekleşmektedir. İnşaat sektörünün ekonomideki diğer sektörlerle de doğrudan etki yaptığı düşünüldüğünde, bu sektördeki gelişmelerin ekonominin canlanmasına yönelik olarak pozitif etkiler yaratacağı düşünülmektedir.
- ✓ Gerek mevcut yapıların rehabilitasyonu gerekse yeni binaların yapımı ve havaalanlarından otoyollara kadar altyapı sistemlerinin geliştirilmesinde kullanılacak inşaat malzemelerinin birçoğunun yerel piyasadan temin edilebilmesi, mevcut olmayan unsurların ise makul ölçüde yatırımlarla edinilebilmesi olanağı Bosna Hersek'te inşaat sektörünün gelişimi için diğer elverişli unsurlar olarak ön plana çıkmaktadır.
- ✓ Yabancı Yatırımlar Hakkında Kanun uyarınca yabancı yatırımcıların Bosna Hersek'te emlak satın almaları hususunda herhangi bir sınırlama bulunmamakta olup, yabancı yatırımcılar da yerel kişiler gibi söz konusu mülklere %100 sahip olabilirler. Ancak, bu sahipliğin Bosna Hersek'te kuracakları şirket adına olması durumunda mülkiyet edinimi daha hızlı gerçekleşmektedir.
- ✓ Bosna Hersek'te inşaat sektörüne ilişkin yasal çerçevenin AB mevzuatı ile uyumlaştırılma süreci halihazırda devam etmektedir. Ancak, çoğu alanda olduğu gibi yatırımlar alanında da bazı yasal düzenlemeler FBİH ile RS arasında farklılık göstermektedir. Kamu-özel ortaklıklarına ilişkin mevzuat RS'de ve FBİH'de çıkarılmış olmasına rağmen, uygulamaya geçişle ilgili henüz kapsamlı bir girişim bulunmamaktadır.
- ✓ Eski Yugoslavya'da müteahhitlik sektöründe uluslararası ihalelerde boy gösteren güçlü firmalar bulunduğu ve halihazırda bazı Bosna Hersek firmalarının da

yurtdışında iş yaptıklarından hareketle, Bosna Hersek'in bu sektörde iyi bir miras devraldığı ve önemli büyüklükte müteahhitlik firmalarına sahip olduğu söylenebilir. Bosna Hersek'te otoyol ve altyapı proje ve ihalelerine katılan diğer ülke firmaları genelde yerli firmalar ile konsorsiyumlar ve ortaklıklar kurmak suretiyle işbirliğine başvurmaktadır. Ayrıca, ülkenin önde gelen müteahhitlik firmalarının özellikle Balkanlar, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'da Yugoslavya döneminden bu yana devam eden güçlü konumlarını farklı ülke firmalarıyla ortaklıklar kurarak ihalelere aday olma yönünde değerlendirmeye çalıştıkları gözlenmektedir.

- ✓ Türk müteahhitlik firmaları bugüne kadar Bosna Hersek piyasasında çok fazla faaliyette bulunmamışlardır. Ancak, son dönemde ülkemiz firmaları ihalelerde boy göstermeye başlamış olup, 2012 yılında Koridor Vc üzerinde bulunan 20 km uzunluğundaki Tarčin-Vlakovo kısmı için açılan üç ihaleyi Cengiz İnşaat firması kazanmış ve üstlendiği projeleri 2014 yılında tamamlamıştır. Ayrıca, aynı firma, 2,7 kilometrelik Zenica Tüneli – Donja Gračanica otoyol bölümünün inşaatı için ihaleyi 2018 yılının Kasım ayında kazanarak ilgili bölümü de tamamlamıştır. Bunun yanında Cengiz İnşaat A.Ş. 5C koridoru otoyol inşaatının Poprikuše-Nemila bölümünü de bitirmiş olup (5,5 km), Medakovo – Ozimice bölümünün (21,5) yapımına Eylül 2023 tarihinde başlamasına karşılık otoyol idaresinin yaşadığı kurumsal sorunlar nedeniyle ilgili otoyol bölümünün çalışmaları firma tarafından durdurulmuştur. Koridor 5C Otoyolu'nun Nemila - Donja Gracanica bölümünde Nemila – Vranduk altbölümü (5,6 km) inşaatı da "HGG İnşaat A.Ş." ünvanlı firma tarafından üstlenilmiştir. İlgili bölümün çalışmalarının büyük bölümü tamamlanmıştır.
- ✓ Bununla beraber, teknik müşavirlik faaliyetleri kapsamında, Proyapı Mühendislik ve Müşavirlik A.Ş., Koridor 5C Otoyolu'nun Donja Gracanica bölümünün Ponirak-Vraca alt bölümü, Yüksel Proje A.Ş. firması ise Vranduk-Polinak, Medakovo-Poprikuse, Medakovo-Ozimice otoyol bölümlerinde hizmet vermektedir.
- ✓ Ayrıca, ülkemiz inisiyatifi ile Bosna Hersek ve Sırbistan'ın başkentlerini birbirine bağlayacak ve ülkemizce finanse edilecek ulaştırma projesi mahiyetindeki Saraybosna-Belgrad hızlı yol/otoyol hattına ilişkin olarak Sayın Cumhurbaşkanımız başkanlığında gerçekleştirilen 29 Ocak 2018 tarihli toplantı ertesinde Saraybosna-Belgrad arasında dairesel güzergah kararı alınmış olup, Sırbistan'ın Sancak bölgesinin de anılan güzergaha eklenmesi öngörülmüştür. Bosna Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyelerinin 2 Mayıs 2019 tarihinde ülkemizi ziyaretleri kapsamında Sayın Cumhurbaşkanımız ve Bosna Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi Başkanı tarafından söz konusu otoyol projesine yönelik mutabakat zaptı imzalanmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımızın 7-8 Ekim 2019 tarihlerinde Sırbistan'a gerçekleştirdiği resmi ziyaretin ikinci gününde, Saraybosna-Belgrad otoyolunun Sremska Rača-Kuzmin güzergahında yer alan köprüünün inşası ile Sancak bölgesindeki yolların ıslahı kapsamında Novi Pazar-Tutin güzergahının inşasına ilişkin temel atma töreni, Sayın Cumhurbaşkanımız, Sırbistan Cumhurbaşkanı ve Bosna Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyelerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

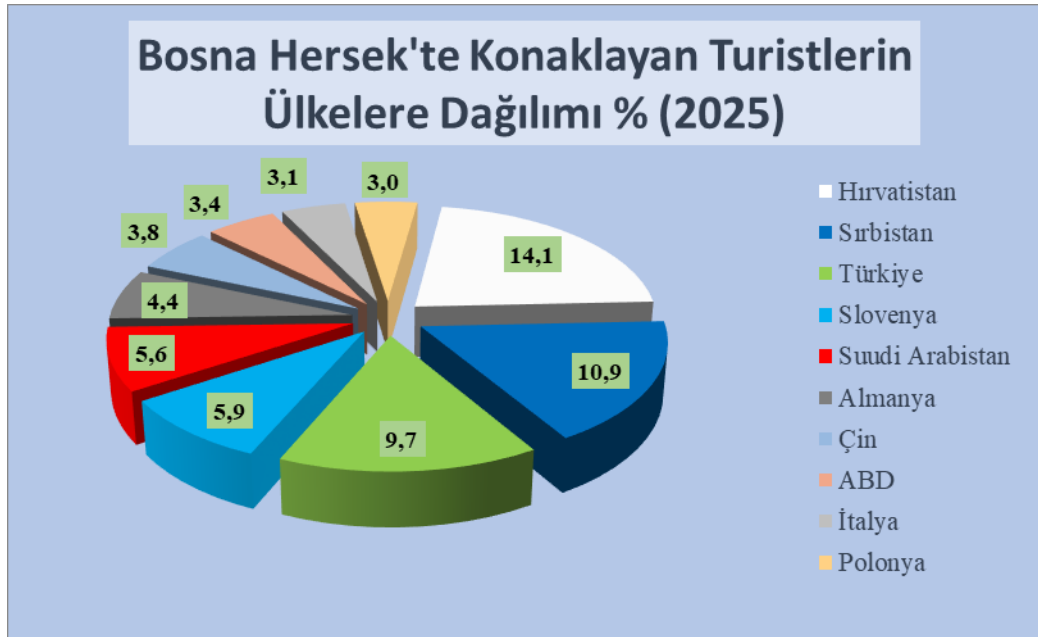
- ✓ Bir diğ er önemli proje ise, Bosna Hersek'in Republika Srpska entitesi sınırları içerisinde Lim Nehri üzerinde ve Mrsovo Köyü'ne yaklaşık 3 km uzaklıkta yer alan Mrsovo Hidroelektrik Santrali Barajı İnşaatı da "NGA İnşaat A. ." unvanlı firma tarafından  stlenilmi tir. İçin  ng r len bitiş tarihi 01/05/2026 olarak planlanmış olsa da, işveren tarafından kaynaklı sorunlar nedeniyle projede halihazırda yeterli ilerleme sağlanamamıştır.
- ✓ Saraybosna Kantonu Trafik Bakanlığı tarafından 2023 yılında ihaleye açılan "İlidza-Hrasnica Tramvay Hattı Yapımı" projesi, Yapıray Demiryolu İnşaat Sistemleri Sanayi ve Ticaret A. . ve Yapı Merkezi İnşaat ve Sanayi A. . firmaları tarafından  stlenilmi tir. Mayıs 2023'te ba layan projenin 2026 yılının ikinci yarısında tamamlanması beklenmektedir.
- ✓ ülkede halihazırda gündemde bulunup, müteahhitlik sektöründe faaliyet gösteren şirketleri ilgilendirebilecek yatırım projelerine dair  zet bilgiler  u şekildedir.
 - Republika Srpska Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca firma üretim tesislerindeki ekipmanlara yatırım yaptığı takdirde vergi oranlarında indirim mevcuttur.
 - Bosna Hersek'in ulaşım altyapısının iyileştirilmesi amacıyla hem FBiH hem de RS'de otoyol projeleri gündemde önemli bir yer tutmakta olup, söz konusu projelerin tamamlanmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.
 - Bosna Hersek'in mevcut doğalgaz boru hattının safhalar halinde genişletilmesi planlanmakta olup, söz konusu genişletme çalışmalarının 450-500 milyon ABD Doları'na mal olması öngörülmektedir. İlgili makamlar ayrıca Bosna Hersek'in Türk Akımı'na dahil olma isteğini de dile getirmektedir.
 - Bosna Hersek hidroelektrik ve termik enerji kaynakları açısından zengin bir ülkedir. Söz konusu enerji kaynaklarından daha fazla yararlanmak için ülkede yeni santraller kurmak amacıyla yatırım ve gelişim projeleri gündemde önemli bir yer tutmaktadır. Bu projeler kapsamında, bölgede ve Avrupa piyasalarında enerji tedariki açığını karşılamak için yeni tesislerin kurulması ve mevcut olan tesislerin genişletilmesi amaçlanmaktadır. Enerji sektöründe tüm bu yatırım programlarının tamamlanabilmesi için Bosna Hersek'in finansman kaynakları yeterli olmayıp yabancı sermaye yatırımları gereklidir. Bu nedenle, bu projelerin gerçekleştirilmesine destek verebilecek stratejik ortaklar ve finans kurumlarının ülkeye gelmeleri önem taşımaktadır.

2.8 TURİZM

- ✓ Bosna Hersek çok çeşitli turizm faaliyetlerinin yapılabilmesine olanak sağlayan tarihsel, coğrafi ve kültürel bir miras ve zenginliğe sahiptir.
- ✓ Ülkede kış sporları, kaplıca turizmi ve avcılıktan doğa sporlarına, milli ve doğal parklarda eko turizmden kültür ve inanç turizmine kadar birçok değişik faaliyetin gerçekleştirilmesi olanağı bulunmaktadır.
- ✓ Ülkenin Adriyatik Denizi'nde 20 km uzunluğunda bir kıyısı bulunmakta olup, bu bölgedeki sahilde çeşitli turistik tesisler bulunmaktadır.
- ✓ Savaştan önce belirli bir seviyeye gelmiş olan turizm sektörü, savaşta sonra ülkenin güvenli olmayan bir yer olarak algılanması, yol ve turistik tesisler gibi altyapı yatırımlarının yetersiz kalması nedenleriyle kaydedeğer bir gelişim gösterememiştir.
- ✓ Turizm, Bosna Hersek tarafından stratejik sektör olarak belirlenmiş olup, ülke tanıtımının aktif bir şekilde yapılması yönünde çalışmalar devam etmektedir.
- ✓ Bosna Hersek 1984 yılında Kış Olimpiyatları'na ev sahipliği yapmış olup, Saraybosna Havalimanı'nın şehirdeki kış sporları merkezlerine (Bjelašnica ve Jahorina) yarım saat uzaklıkta olması Saraybosna'yı kış sporları açısından cazibe merkezi olarak öne çıkarmaktadır. Ancak, söz konusu merkezlerde konut amaçlı binaların fazla olmaması, otel kapasitesinin sınırlı olması ve küresel ısınma nedeniyle sezonun kısalması gibi nedenlerle bu potansiyelden yeterince yararlanılamamaktadır. Diğer taraftan, yapay kar sistemlerinin kurulmasıyla birlikte olumsuzluklar önemli ölçüde giderilmeye başlanmıştır.
- ✓ Ülkenin ekonomik kalkınma politikasında turizm sektörüne en öncelikli sektörler arasında yer verilmiş olduğu da hesaba katıldığında, Bosna Hersek'in turizm sektörünün gelişimi açısından önemli bir potansiyele sahip olduğu rahatlıkla öne sürülebilir.
- ✓ Ayrıca, Bosna-Hersek'in en büyük vakıf üniversitesi konumunda olan Uluslararası Saraybosna Üniversitesi, Saraybosna Büyükelçiliğimiz ve kurumlarımızla ortaklaşa "Evliya Çelebi'nin İzinde: Bosna-Hersek'te Osmanlı Eserleri" başlıklı bir proje yürütmektedir. Söz konusu proje ile başta Türk kurum ve kuruluşlarımız tarafından onarımı yapılanlar olmak üzere Bosna-Hersek'teki Osmanlı dönemi eserlerinin turizme kazandırılması, Bosna-Hersek'i ziyaret eden turistler için alternatif güzergahlar oluşturarak, Bosna-Hersek'in kırsal alanlara daha fazla turist çekilmesi, böylelikle bu bölgelerde geçim temini ve beyin göçünün azalmasına katkıda bulunulması amaçlanmaktadır. Özellikle ülkemizden Bosna Hersek'e turist sayısını daha da artırması beklenen projenin resmi adresine ve detaylara <https://www.evliyaninizindebosna.com/> adresinden ulaşılabilmektedir.

2.8.1. TURİZM İSTATİSTİKLERİ

- ✓ 2025 yılında Bosna Hersek'e yapılan ziyaret sayısı 1.963.443 olup, 2024 yılına göre %0,3 oranında artış kaydedilmiştir. 2024 yılı konaklama sayısı da 4.083.977 olup, 2023 yılına kıyasla %1,0 oranında artış gerçekleşmiştir.
- ✓ Bosna Hersek'e 2025 yılında gelen konaklamalı turistlerin ülkelere göre dağılımında Türkiye %9,7 pay ile 3'üncü sırada yer almıştır.
- ✓ Bosna Hersek İstatistik Ajansı tarafından açıklanan verilere göre 2025 yılında Türkiye'den Bosna Hersek'e toplamda 193.765 ziyaret gerçekleştirilmiş olup, Bosna Hersek'te ortalama konaklama süreleri 1,4 gecedir. Diğer ülkelerden gelen turistlerin Bosna Hersek'de ortalama konaklama süresi ise 2,1 gecedir.

Kaynak: Bosna Hersek İstatistik Ajansı

2.9 HİZMETLER

2.9.1. BASIN-YAYIN

- ✓ Savaş nedeniyle önemli derecede sıkıntı yaşayan ve politize olan medyanın yeniden yapılanması konusu önem taşımaktadır. Ülkede 8 günlük gazete, 13 tanesi kamu olmak üzere toplam 38 televizyon kanalı, 142 radyo istasyonu bulunmaktadır. Ülkedeki toplam 8 haber ajansından altısı Saraybosna'da, birer tanesi ise Bijeljina ve Mostar'da faaliyet göstermektedir.
- ✓ Ülkemizden de TRT Balkan, Anadolu Ajansı ve Balkan News gibi kurum ve kuruluşlar da Saraybosna merkezli faaliyetlerini sürdürmektedir.

2.9.2. BANKACILIK

- ✓ FBİH’de 13 ve RS’de 8 adet olmak üzere Bosna Hersek’te 2025 yılı itibariyle 21 banka faaliyette bulunmaktadır. Bosna Hersek’te bankacılık sektöründe yabancı yatırımlar ağırlıklı bir pozisyonundadır.
- ✓ Bosna Hersek’teki bankacılık düzenleme ve denetleme kurulları, Federal Bankacılık Ajansı (FBA) ve Republika Srpska Bankacılık Ajansı olmak üzere entitelerde ayrı ayrı faaliyet göstermektedir.
- ✓ FBA’nın son açıkladığı 31/12/2025 tarihli rapora göre 13 ticari bankanın bulunduğu FBİH’de 12 banka özel sermayeye, bankaların toplam sermayesinin %4’ü kamuya, %12,9’u yerli özel sermayeye ve %83,1’i yabancı özel sermayeye aittir.
- ✓ Republika Srpska Bankacılık Ajansı’nın açıkladığı 31/12/2025 tarihli raporda ise RS’de faaliyet gösteren 8 bankanın tümünün özel mülkiyete ait olup, banka hisselerinin %44,4’ünün yerli, %55,6’sının ise yabancı sermayeye ait olduğu belirtilmiştir.
- ✓ Bosna Hersek Federasyonu’nda faaliyet gösteren bankaların aktifleri 2024 yılında 15,5 milyar iken 2025 yılı sonunda 18 milyar Avro’ya; RS’de faaliyet gösteren bankaların aktifleri ise 2024 yılında 5,7 milyar Avro iken 2025 yılında 6,1 milyar Avro’ya ulaşmıştır.
- ✓ Bosna Hersek’teki bankalarda bulunan sermaye miktarı da 2025 yılında 3,1 milyar Avro, mevduat hesapları ise 19 milyar Avro olarak gerçekleşmiştir.
- ✓ Bosna Hersek’te halihazırda faaliyet gösteren bankalara ilişkin olarak Bosna Hersek Merkez Bankası tarafından hazırlanan güncel bilgileri içeren listeye (<http://www.cbbh.ba/Content/Read/7>) adresinden ulaşılabilir.

2.9.3. PERAKENDECİLİK

- ✓ Savaş sonrasında önemli bir canlanma içerisine giren perakendecilik sektörünün GSYİH içindeki payı hızla yükselmiştir. Savaş öncesinde devlet tarafından kontrol edilen büyük perakende şirketleri, savaş sonrasında sektörden çekilmek veya faaliyet gösterdikleri yerleri özel sektör kuruluşlarına kiralamak zorunda kalmışlardır. Böylelikle, devlet teşebbüslerinin aksine, küçük işletmeler sektöre hakim duruma gelmişlerdir.
- ✓ Sektöre 2000 yılından bu yana özellikle Hırvat, Sloven, Sırp ve Fransız sermayesi girmiş olup, hipermarket düzeyinde perakendecilik büyük ölçüde bu gruplar tarafından kontrol edilmekle birlikte, son dönemde büyük atılımlar gerçekleştiren yerel sermaye öne çıkmaya başlamıştır. Bu minvalde, 1993 yılında Tuzla’da kurulan ve tamamen yerel sermayeli olan Bingo doo şirketi, ülke çapında açtığı 222 market

ve 7.900'ün üzerinde çalışanı ile ülkenin en büyük hipermarket zinciri haline gelmiştir.

- ✓ Hırvatistan'ın en büyük perakende grubu olan Agrokör'un iflas erteleme süreci çerçevesinde yaşanan gelişmelere paralel olarak söz konusu şirketin Bosna Hersek'teki iştiraki Konzum marketler zincirinde de finansman problemleri yaşanmış olup, süreç 2017 ve 2018 yıllarında Konzum'un marketlerinin bir bölümünün Sloven Mercator marketler zincirine devri ile neticelenmiştir.
- ✓ Bosna Hersek'teki perakende sektöründe önde gelen zincir marketler arasında Bingo, Mercator, Konzum, FIS, Robot, Tropic & mojMarket, Penny, Amko, Hoše, Škafa, Bazar ve Megamarkt yer almaktadır.
- ✓ Perakende piyasasında büyük marketler özellikle yabancı sermayenin girişiyle birlikte yaygınlaşmış olmakla birlikte, ülkede üretici-toptancı-perakendeci sistemi yaygın olarak dağıtım kanallarında ağırlığını korumaktadır.
- ✓ Yabancı sermayeli büyük marketler zinciri sahibi firmalar kendi ülkelerinden ithalat yapmayı tercih etmektedirler. Halkın büyük kesimi, evlerine yakın bakkallardan ve küçük marketlerden alışveriş yapmak yerine, giderek artan oranda büyük marketlerden alışveriş yapma eğilimi içindedir.

2.9.4. SAĞLIK HİZMETLERİ

- ✓ Bosna Hersek'te sağlık sisteminde gerek kamu gerekse özel sektör düzeyinde insanların tedavi ihtiyaçlarının karşılanması hususunda yetersizliklerle karşılaşıldığı ve bu durumun iyileştirilmesine yönelik olarak reformların yapılması gerektiği hem ulusal hem de uluslararası çevreler tarafından dile getirilmektedir.
- ✓ Hastaların devlet hastanelerine başvurmalarını müteakiben tomografi, MR vb. tetkiklerin yapılabilmesi için kendilerine verilen randevu sürelerinin ortalama 3-4 ay civarında olması nedeniyle durumu aciliyet arz eden hastaların genellikle özel sağlık kuruluşlarına başvurdukları bilinmektedir. Ayrıca, kronik rahatsızlıklar, doğum, diş tedavileri vb. alanlara yönelik olarak zamanında hizmet almak isteyen ve ekonomik durumları elveren kişiler de tedavileri için özel sağlık kuruluşlarını tercih etmektedirler.
- ✓ Bosna Hersek'te 30 kamu ve 5 üniversite hastanesi bulunmaktadır. Ülkedeki yaklaşık doktor sayısı 7.200, doktorların ortalama yaşı 57,8'dir. Resmi olmayan verilere göre 1000 kişiye düşen doktor sayısı 1,6 ve yatak sayısı 3,3 düzeyindedir. Diğer taraftan, basında yer alan haberlerde, 2018 ve 2019 yıllarında yaklaşık 620 doktorun Bosna Hersek'ten diğer ülkelere göç ettiği belirtilmektedir. Çalışma ve İş Kurumu'nun açıkladığı verilere göre 2013-2020 yılları arasında Bosna Hersek'ten toplam 5.858 sağlık çalışanı (hemşire, sağlık bakım teknisyeni) Almanya'ya göç

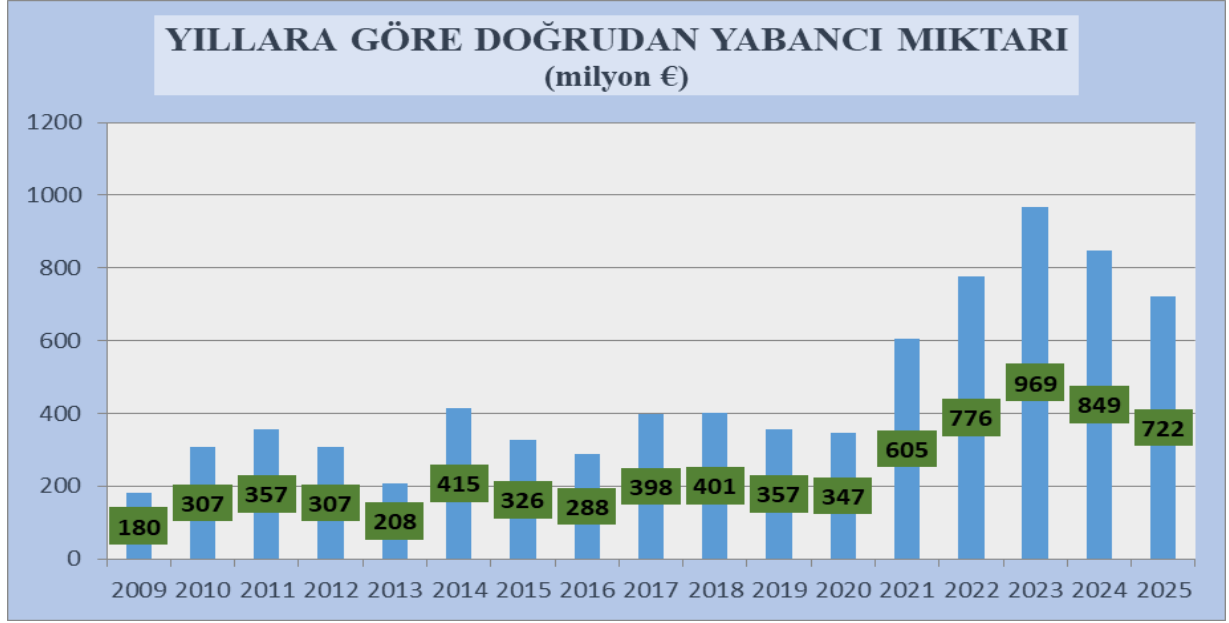
etmiştir. 2023 yılı itibariyle Bosna Hersek'ten diğer ülkelere giden doktorların sayısı resmi olarak açıklanmamakla birlikte, özellikle sağlık sektöründen beyin göçünün devam ettiği bilinmektedir.

- ✓ Ülkede en son açıklanan verilere göre, 2024 yılında ülkenin yıllık toplam sağlık harcamalarının tutarı 2.469 milyar Avro olmuştur. Bunun %32'i özel, %68'i ise kamu harcamalarıdır.
- ✓ Bosna Hersek'ten yurtdışına tedavi amacıyla hasta gönderilen ülkeler arasında başta Hırvatistan, Avusturya, Türkiye ve Çek Cumhuriyeti yer almaktadır. Ayrıca, hastaların kendi imkanlarıyla da Türkiye, Sırbistan ve Slovenya'ya gittikleri bilinmektedir. Öte yandan, Bosna Hersek'e diğer ülkelerden tedavi amacıyla çok az sayıda hasta gelmekte olup, bu hastaların tamamına yakını çevre ülkelerden gelmektedir.
- ✓ Ülkedeki mevcut sağlık hizmetlerinin genel durumu ve sektörün altyapısı göz önüne alındığında, yurtdışına tedavi amacıyla hasta transferi açısından ülkenin önemli bir potansiyel barındırdığı düşünülmektedir.
- ✓ Son dönemde Bosna Hersek'te açılan ülkemiz sermayeli özel hastanelerin şube ve temsilcilik ofislerinin sayısının artmasıyla Türk sağlık turizmi de hızla önem kazanmaktadır. Ayrıca ülkemizin önde gelen özel sağlık kuruluşlarından Medicana Sağlık Hizmetleri A.Ş. tarafından Saraybosna'da açılan tam teşekküllü özel hastane Mayıs 2025 itibarıyla faaliyete başlamıştır.

3. YABANCI YATIRIMLAR

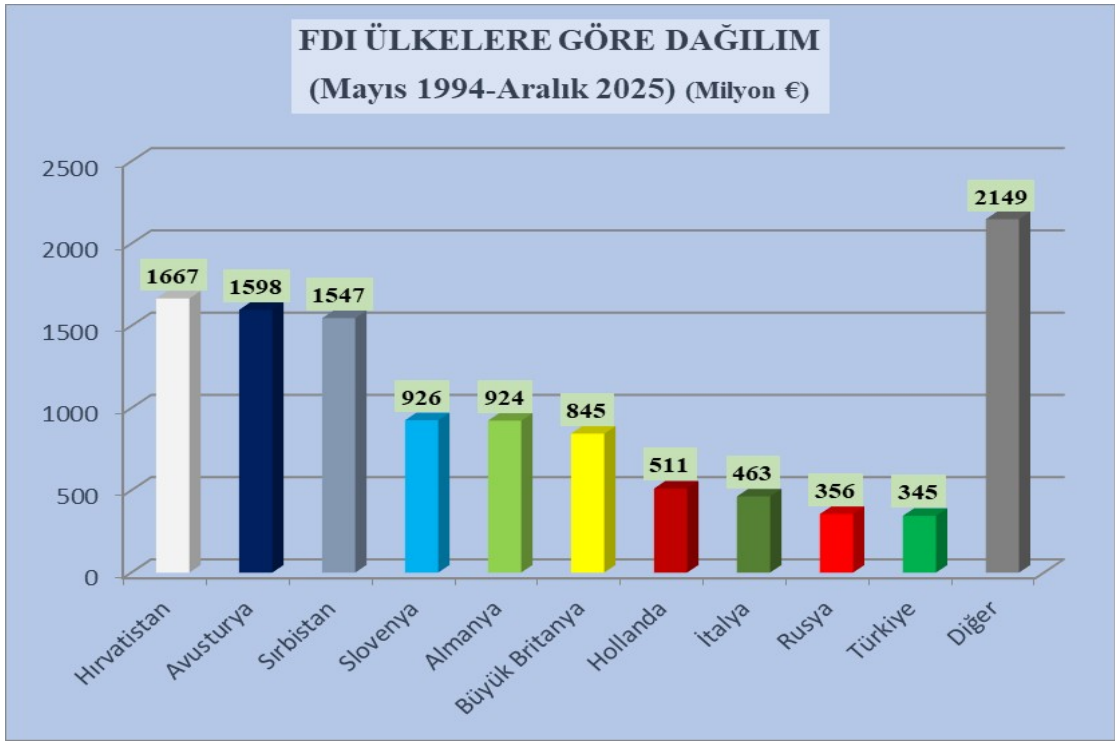
- ✓ Ülkede özellikle 2000'li yılların başlarından itibaren gelmeye başlayan doğrudan yabancı yatırımlar (FDI) rakamsal olarak çok yüksek değerlerde bulunmamaktadır. Ülkeye Mayıs 1994-2025 yılları arasında gelen FDI miktarı yaklaşık 11,3 milyar Avro olarak gerçekleşmiştir.
- ✓ FIPA'nın paylaştığı verilere göre 2020 yılında ülkeye gelen FDI miktarı 346,8 milyon Avro, 2021 yılında 605 milyon Avro, 2022 yılında 776 milyon Avro, 2023 yılında 969,2 milyon Avro olup 2007 yılından bu yana gerçekleşen en yüksek yatırım miktarı olarak kaydedilmiştir. 2024 yılında 849 milyon Avro, 2025 yılında ise ülkeye gelen FDI miktarı 722 milyon Avro olmuştur.
- ✓ 2022 yılında ülkeye gelen doğrudan yabancı yatırımların GSYİH içindeki oranı %3,2, 2023 yılında %3,8, 2024 yılında %3, 2025 yılında ise bu oran %2,4 olarak açıklanmıştır.
- ✓ Bosna Hersek Merkez Bankası tarafından açıklanan verilere göre 2025 yılında, 2024 yılında gerçekleşen FDI miktarına göre %14,9 oranında azalış tespit edilmiştir.

- ✓ Bosna Hersek'te 2007 yılında doğrudan yabancı yatırımlarda meydana gelen büyük artışın temel sebebi bazı kamu iktisadi teşekküllerinin özelleştirilmesi (özellikle anılan yılda Republika Srpska Telekom şirketinin %65 oranındaki hissesinin yaklaşık 650 milyon Avro karşılığında özelleştirmeye tabi tutulması) olarak gösterilmektedir.

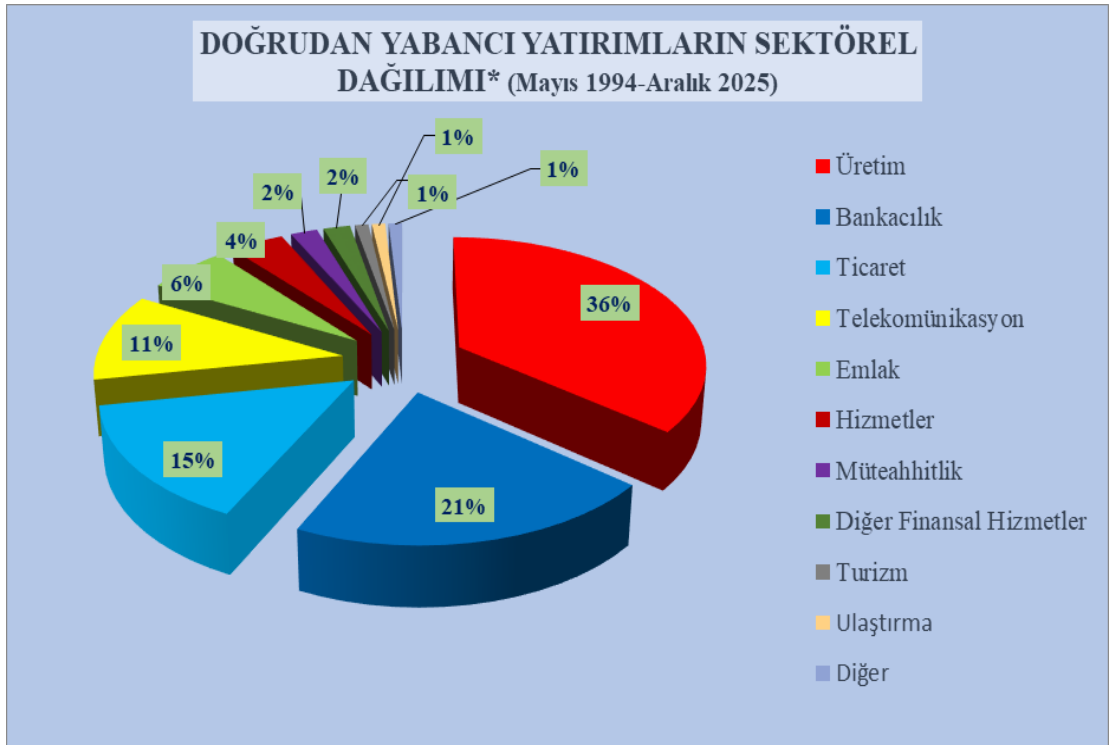
Kaynak: Bosna Hersek Yabancı Yatırım Tanıtım Ajansı

- ✓ FDI performansının 2008 yılındaki ana belirleyicileri olarak ise üretim sektörüne yapılan yatırımlar ile yeni yatırımlar olarak da ifade edilen “greenfield investments” sayılabilir. Küresel ekonomik kriz 2009 yılında ülkeye yönelik FDI performansını bir hayli etkilemiş olmasına rağmen, 2010 yılından itibaren FDI miktarında iyileşme yaşanmaya başlamıştır.
- ✓ Bosna Hersek’e yatırım yapan ülkelerin, başta Bosna Hersek’in çevresindeki ülkeler olmak üzere oldukça ağırlıklı bir biçimde Avrupa ülkeleri olduğu görülmektedir. Ülkemiz tarafından sermaye yatırımları dışında, başta TİKA olmak üzere çeşitli kuruluşlarımız tarafından sağlanan imkanlar da dahil edildiğinde, savaş sonrası dönemden günümüze kadar sağlanan maddi katkının 1 milyar Avro’yu aştığı tahmin edilmektedir. Doğrudan yabancı yatırımlara ilişkin olarak Bosna Hersek Merkez Bankası tarafından yapılan açıklamada, Türkiye 2025 yılı sonunda toplam 345.6 milyon Avro ile 10. sırada yer almaktadır.
- ✓ Bosna Hersek’e 2025 yılında en fazla yatırım yapan ülkeler arasında Almanya 138,8 milyon Avro ve Sırbistan 103,3 Milyon Avro ile başı çekmektedir. Türkiye, Bosna Hersek’e 2022 yılında 18.9 milyon, 2023 40.2 milyon Avro, 2024 yılında 22.4 milyon Avro, 2025 yılında ise 18,5 milyon Avro yatırım yapmıştır.

Kaynak: Bosna Hersek Yabancı Yatırım Tanıtım Ajansı

- ✓ Bosna Hersek'e gelen doğrudan yabancı yatırımların sektörel açıdan çok çeşitli alanlara yöneldiği görülmektedir. Bu bağlamda, ülkenin geleneksel olarak güçlü sektörlerinden olan üretim sektörü ile bankacılık sektörü, sırasıyla %36 ve %21'lik paylarla doğrudan yabancı yatırımlarda en çok rağbet edilen sektörler olarak öne çıkmaktadır.

Kaynak: Bosna Hersek Yabancı Yatırım Tanıtım Ajansı

✓ Bosna Hersek'te yatırım faaliyetlerine ilişkin diğer hususlar aşağıda özetlenmektedir:

- Savaştan sonra toparlanma yönünde adımların atılması, AB ile bütünleşme yönünde çabalar, Avrupa piyasalarına yakınlık, halihazırda gündemdeki yerini koruyan yatırım projeleri, doğal kaynakların zenginliği ve stratejik kamu işletmelerinin özelleştirme kapsamına alınması olasılığı hesaba katıldığında, Bosna Hersek yabancı yatırım açısından göz önünde bulundurulmasında fayda görülen bir ülke olarak değerlendirilmektedir.
- Yatırım amaçlı gelen yabancı sermayeye ait mal ve ekipmanlar, rehabilitasyon ve onarım projeleri için getirilecek mal ve ekipmanlar, ihraç kaydıyla yapılan ithalat, yatırım amaçlı olarak yapılan komple tesis ve makine ithalatı, promosyon ve tanıtım amaçlı olarak ülkeye getirilen ürünler, numuneler, mektup ve posta yolu ile gelen parsiyeler gümrük vergisinden muaftır.
- Yabancı yatırımcı hüviyetindeki tüzel kişiler şirket kayıt işlemlerinin tamamlanmasının akabinde gayrimenkul alımına hak kazanmaktadırlar. Diğer taraftan, mütekabiliyet esası kapsamında Büyükelçiliğimiz tarafından Bosna Hersek Dışişleri Bakanlığına gönderilen notaya ilişkin olarak alınan cevabi notada, gerçek kişilerin herhangi bir oturma şartı aranmaksızın FBİH'de gayrimenkul edinmesinin mümkün bulunduğu ifade edilmiştir.
- Silah ve savunma sanayi sektörü ile doğrudan kamu güvenliğini ilgilendiren sektörlerde faaliyet gösterecek yabancı sermayeli şirketlerde yabancı sermaye miktarı %49'u aşamaz. Diğer sektörlerde herhangi bir sermaye sınırlaması bulunmamaktadır.
- Yabancı sermayeli şirketler kârlarını başka bir ülkeye serbestçe transfer edebilecekleri gibi yeni yatırımlarda da kullanabilmektedirler.
- Bosna Hersek'te kömür rezervleri stratejik bir öneme sahiptir. Bu konuda FBİH ve RS farklı politikalar izlemektedir. Republika Srpska, termik santralleri kurma ve işletme hakkının yabancılara verilmesi konusunda fazla tereddüt yaşamazken, FBİH ise bu konuda model oluşturma çalışmaları içindedir.

4. SERBEST BÖLGELER

✓ Bosna Hersek'te serbest bölgeler, Bosna Hersek gümrük bölgesi içinde yer alan, özel olarak çevrelenmiş ve Bosna Hersek Gümrük Politikaları Kanunu ve Serbest Bölgeler Kanunu'na istinaden içerisinde özel koşullar altında faaliyette bulunan bölgeler olarak tanımlanmaktadır.

- ✓ Yerli ve/veya yabancı tüzel ve/veya gerçek kişiler serbest bölge kurabilmekte, işleticisi olabilmekte ve serbest bölgelerde ticaret ve/veya üretim faaliyetlerinde bulunabilmektedirler.
- ✓ Bosna Hersek'te serbest bölgelerin kanuni esaslar çerçevesinde kurulmasına yönelik işlemler Bosna Hersek Dış Ticaret ve Ekonomik İlişkiler Bakanlığınca yürütülmektedir. İlgili Bakanlığın teklifine istinaden Bakanlar Kurulu karar vermekte ve olumlu karar çıkması durumunda serbest bölgenin kuruluşuna ilişkin işlemler Bosna Hersek Dış Ticaret ve Ekonomik İlişkiler Bakanlığı tarafından tamamlanmaktadır.
- ✓ Serbest bölgenin kurulumunun ekonomik açıdan uygun olması önem taşımakta olup, bunun göstergesi olarak ise kurulacak olan serbest bölgeden ihraç edilecek ürünlerin en az %50 katma değer kazanmış olması kabul edilmektedir.
- ✓ Serbest bölgelerde her türlü endüstriyel ve ticari faaliyetin yanı sıra finans, bankacılık, sigorta vb. hizmet faaliyetleri yapılabilmektedir.
- ✓ Serbest bölge kullanıcıları KDV ve diğer katkı payları (işçi ücreti ve maaşlar hariç) ile gümrük vergilerinden muaftır. Serbest bölge içerisinde yapılan yatırımlar ile serbest bölgeden yapılan kâr ve yatırım transferlerinden herhangi bir ücret alınmamaktadır.
- ✓ Serbest bölgede üretim yapılmasına yönelik olarak kullanılacak makine ve teçhizatın serbest bölgeye girişinde de gümrük vergisi ve benzeri ücretler alınmamaktadır.

4.1 BOSNA HERSEK'TEKİ SERBEST BÖLGELER

- ✓ Bosna Hersek'te halihazırda faaliyet göstermekte olan 4 adet serbest bölge (Visoko, Vogošća, Hercegovina-Mostar ve Holc) bulunmakta ve bunların tamamı FBİH'de yer almaktadır.

4.1.1 VISOKO SERBEST BÖLGESİ

- ✓ Toplam alanı 200.000 m², kullanılan alan ise 18.000 m²'dir.
- ✓ Saraybosna'nın kuzeyinde, Saraybosna şehir merkezine yaklaşık 40 km, Saraybosna havaalanına ise 30 km mesafedeki Visoko kasabası sınırları içerisinde yer almaktadır.
- ✓ Ana karayolu (Korridor Vc: Orašje-Doboj-Zenica-Saraybosna) ve ana demiryolu ağlarına (Zagreb-Belgrad-Vinkovci-Saraybosna-Ploče) yakın bir konumda bulunmaktadır.

- ✓ İrtibat bilgileri aşağıda yer almaktadır:

Müdür : Kemal Bećirović

Adres : Kakanjska 4, 71230 Visoko

Tel : +387 32 738 010

Faks : +387 32 738 010

4.1.2 VOGOŠĆA SERBEST BÖLGESİ

- ✓ Toplam alanı 85.000 m²'dir.
- ✓ Saraybosna'nın kuzeyinde, Saraybosna şehir merkezine 6 km, Saraybosna havaalanına ise 10 km mesafedeki Vogošća belediyesi sınırları içerisinde bulunmaktadır.
- ✓ Ana karayolu ağına (Korridor Vc: Budapeşte-Osijek-Saraybosna-Mostar-Ploče) çok yakındır. Ana demiryolu hattına (Ploče-Saraybosna-Banja Luka-Zagreb/Belgrad) direk bağlantısı ve Trans-Avrupa gaz ağına bağlantısı vardır.
- ✓ İrtibat bilgileri aşağıda yer almaktadır:
Müdür : Hemmecke Sven
Adres : Igmanska 36, 71320 Vogošća
Tel : +387 33 434 534
Faks : +387 33 433 509
E-posta : skoda-bh@bih.net.ba

4.1.3 HERZEGOVINA-MOSTAR SERBEST BÖLGESİ

- ✓ Toplam alanı 435.633 m²'dir.
- ✓ Ana karayolu ağına (Korridor Vc: Budapeşte-Osijek-Saraybosna-Mostar-Ploče) ve ana demiryolu hattına (Ploče-Saraybosna-Banja Luka-Zagreb/Belgrad) bağlantısı vardır. Mostar (Saraybosna'ya 110 km mesafede) şehir merkezine ve Mostar havaalanına 6 km, Hırvatistan'daki Ploče Limanı'na (Adriyatik Denizi) 60 km uzaklıkta bulunmaktadır.
- ✓ İrtibat bilgileri aşağıda yer almaktadır:
Müdür : Mr. Ante Vidaček
İletişim: Seka Babić
Adres : Rodoč bb, 88000 Mostar
Tel : +387 36 350 210
Faks : +387 36 350 221
E-posta : sz.hercegovina@tel.net.ba

4.1.4 HOLC SERBEST BÖLGESİ

- ✓ Toplam alanı 75.000 m², kapalı alanı ise 12.000 m²'dir.
- ✓ Saraybosna'nın kuzeyinde yer alan, Saraybosna şehir merkezine 135 km, Tuzla şehrine 15 km mesafede bulunan Puračić'te (Lukavac Belediyesi sınırları içerisinde bir köy) bulunmaktadır.
- ✓ Tuzla-Doboj karayoluna çok yakın bir konumdadır.
- ✓ İrtibat bilgileri aşağıda yer almaktadır:
Müdür : Mahir Selimović
Adres : Puračić bb, 75300 Lukavac
Telefon: +387 35 553 096
Faks : +387 35 553 196
E-posta: doo.holc@bih.net.ba

5. VERGİ, TEŞVİK VE DIŞ TİCARET MEVZUATI

5.1 VERGİ DÜZENLEMELERİ

- ✓ 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren Bosna Hersek'te tek vergi sistemine geçilmiş olup, daha önce iki entitede farklı oranlarda uygulanan 'satış' ve 'hizmet' vergileri kaldırılmış, bunların yerine Katma Değer Vergisi (KDV) uygulamasına başlanmıştır. Bazı sektörlerde istisnalar/indirimler talep edilmiş ancak şimdiye kadar söz konusu uygulamada herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.
- ✓ KDV tüm ürünlerde %17 olarak belirlenmiştir.
- ✓ Kurumlar vergisi brüt modele göre hesaplanmakta olup, FBiH, RS ve Brčko Bölgesi'nde %10 olarak aynı oran uygulanmaktadır.
- ✓ Gelir Vergisi FBiH, ve Brčko Bölgesi'nde %10 iken RS'da %8 oranda uygulanmaktadır. Yurtdışından Bosna Hersek'e aktarılan kâr transferleri vergiye tabi tutulmamaktadır.
- ✓ FBiH ve RS'de ikamet eden (oturma izni olan) yabancı vatandaşlar Bosna Hersek topraklarında takvim yılı boyunca elde edilen gelirlere yönelik olarak vergi ödemekle yükümlüdürler. FBiH ve RS'de sürekli ikamet etmeyen (oturma izni olmayıp geçici olarak çalışan) yabancı kişiler elde ettikleri gelirler kapsamında vergi mükellefi olarak kabul edilmektedir. Brčko Bölgesi'nde ise 183 günden fazla ikamet eden yabancı vatandaşlar vergi mükellefi olarak değerlendirilmektedir.

5.2 TEŞVİK DÜZENLEMELERİ

- ✓ Bosna Hersek'te iş yapmak isteyen yatırımcılara yönelik olarak sağlanan teşviklere ilişkin bilgiler ana hatlarıyla aşağıda yer almakta olup, ülkede yabancı yatırımcılara sağlanan fırsat ve teşvikler hakkında ayrıntılı ve güncel bilgilere Bosna Hersek Yabancı Yatırım Tanıtım Ajansı'nın (FIPA) internet sayfasından (www.fipa.gov.ba) ulaşılabilmektedir.
- ✓ Yerel şirketlerle aynı statüde şirket sahibi olan yabancı yatırımcılar hem FBİH hem RS'de devlet bütçesinden tahsis edilen teşviklere başvurma hakkına sahiptir.
- ✓ Turizmin geliştirilmesi, tarımsal sübvansiyonlar, küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesine yönelik projeler vb. faaliyetlere yönelik olarak sağlanan teşvikler, ilgili kurumlar tarafından kamu duyurusu olarak ilan edilmekte olup, ilgilenen şirketler söz konusu duyurularda belirtilen koşulları yerine getirdikten sonra teşvike hak kazanmak için başvurabilmektedirler. Şirketler aynı zamanda FBİH ve RS'deki yatırım ve kalkınma bankalarının finansman olanaklarından yararlanabilmek için de başvuru yapabilmektedirler.

5.2.1 FBİH

- ✓ Bosna Hersek Federasyonu Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yabancı yatırımcıların yararlanabilecekleri teşvikler özetle şu şekildedir:
 - Firmanın, cari vergi döneminde elde ettiği kârın %50'sinden fazlasını, özvarlıklarından üretim ekipmanlarına yatırması halinde, o yıl için kurumlar vergisinde %30 oranında indirim sağlanmaktadır.
 - Firmanın beş yıl boyunca kesintisiz olarak özvarlıklarından toplam 20 milyon KM (ilk yıl 4 milyon KM) yatırım yapması durumunda söz konusu 5 yıl süresince kurumlar vergisi %50 oranında düşürülmektedir.
 - Firma, yeni alınan işçilere ödediği brüt aylık ücretin iki katına kadar olan tutarı vergiden düşürülen gider olarak saymaya aşağıdaki şartlarda hak kazanır:
 - İş sözleşmesi süresinin asgari 12 ay ve tam zamanlı olması,
 - Yeni alınan işçinin, önceki beş yıl boyunca başka bir firmada ya da bağlı tüzel kişilerde çalışmamış olması.

Bunun dışında Entite ve Kanton düzeylerindeki diğer teşvikler için https://fipa.gov.ba/informacije/povlastice/strani_investitori/default.aspx?id=141&langTag=en-US adresinden bilgi edinebilmektedir.

5.2.2 RS

- ✓ RS Ekonomisinde Teşviklere ilişkin Kanun kapsamında RS ekonomisinin geliştirilmesi için teşvikleri sağlamaktadır.

- ✓ Belirli şartlar kapsamında RS Ekonomi ve Girişimcilik Bakanlığı tarafından yeni işe alınan her çalışan için vergi ve katkı paylarının iadesini (en fazla 24 ay) ve maddi varlıklara yapılan yatırımların %30'una kadar teşvik verilebilmektedir. Yatırımcıların söz konusu teşviklerden yararlanabilmesini teminen yerine getirmesi gereken şartlara ilişkin bilgi https://fipa.gov.ba/informacije/povlastice/strani_investitori/default.aspx?id=141&langTag=en-US bağlantı adresinden temin edilebilmektedir.
- ✓ Ayrıca, teşvik türleri ve amaçları, fon kaynakları, teşvik sağlayıcıları ve uygulayıcıları, tahsislerinin yasal dayanağı, fonların kime ve ne kadar tahsis edildiğine dair her türlü bilgi RS Hükümeti portalında mevcuttur. <https://investsrpska.vladars.net/business-guide/incentives-in-economy-of-republic-of-srpska/>

5.3 DIŞ TİCARET MEVZUATI

- ✓ Bosna Hersek tarafından uygulanmakta olan gümrük vergisi oranları %0-15 bandında değişmektedir. Ayrıca, ithalatı %1 gümrük harcı alınmaktadır.
- ✓ Bazı gıda ürünlerinin Bosna Hersek'e ithalatında ise gümrük vergilerinin yanı sıra aşağıdaki tabloda belirtilen ek vergiler ve tüketim vergileri uygulanmaktadır.

BAZI ÜRÜNLERİN İTHALATINDA UYGULANAN EK GÜMRÜK VERGİLERİ	
ÜRÜN ADI	UYGULANAN VERGİ ORANI
Petrol	0.30 KM/lt + 0.15 KM/lt (yol vergisi) + 0.25 KM/lt (otoyol vergisi)
Dizel+diğer gaz yağları	0.30 KM/lt + 0.15 KM/lt (yol vergisi) + 0.25 KM/lt (otoyol vergisi)
Benzin	0.40 KM/lt + 0.15 KM/lt (yol vergisi) + 0.25 KM/lt (otoyol vergisi)
Kurşunsuz benzin	0.35 KM/lt + 0.15 KM/lt (yol vergisi) + 0.25 KM/lt (otoyol vergisi)
Mazot	0,45 KM/lt + 0.15 KM/lt (yol vergisi) + 0.25 KM/lt (otoyol vergisi)
Biyoyakıt ve biyosıvı	0,30 KM/lt + 0.15 KM/lt (yol vergisi) + 0.25 KM/lt (otoyol vergisi)
Alkolsüz içecekler	0.10 KM/lt
Bira	0.25 KM/lt
Şarap	0.25 KM/lt
Alkol ve Alkollü İçecekler	15 KM/lt
Etil Alkol	15 KM/lt
Doğal meyveli rakı	8 KM/lt
Kahve	1.5 – 3.5 KM/kg
Sigara	01.01.2026-31.12.2026 dönemi için sigara ve tütün ürünleri için ödenecek ilave vergiler https://www.uino.gov.ba/portal/wp-content/uploads/PROPI/2_Porezi/2_Akciza/3_Odluke/B/B-H-S-5-16-O-o-spec-i-min-akciz-2026-29-12-2025.pdf ilgili Kararı ile belirtilmiştir.

- ✓ Bosna Hersek, ticaretin kolaylaştırılması ve yerli/yabancı yatırımcılar için elverişli bir iş ortamı sağlanması amacıyla ikili ve çok taraflı serbest ticaret anlaşmaları imzalamıştır. Bu anlaşmalar, Arnavutluk, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Makedonya, Moldova ve Sırbistan'ın içerisinde yer aldığı ve 2007 yılı Kasım

ayından bu yana yürürlükte olan Orta Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması (CEFTA) ile Türkiye ile imzalanan ve 2003 yılından bu yana yürürlükte bulunan serbest ticaret anlaşmasıdır. 1 Temmuz 2013 itibariyle AB üyesi olan Hırvatistan, CEFTA kapsamından çıkmış bulunmaktadır.

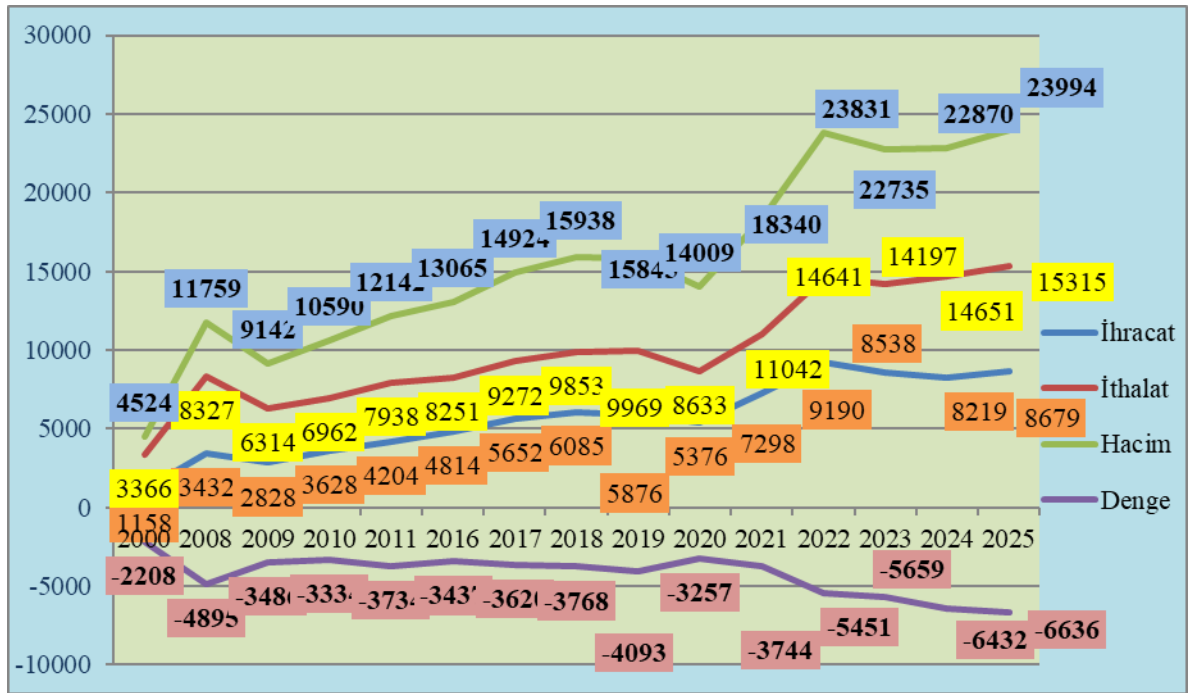
- ✓ Bosna Hersek ile Avrupa Birliği arasında imzalanmış ve 2008 yılı Temmuz ayından bu yana yürürlükte bulunan “Ticaret ve Ticaretle Alakalı Konularda Geçici Anlaşma” kapsamında, Bosna Hersek ile AB arasında bir serbest ticaret bölgesi tesis edilmiştir. Bu bağlamda, Bosna Hersek menşeli ürünlerin AB piyasasına girişi ve AB’nin Bosna Hersek’e ihracatında 1 Haziran 2015 tarihi itibariyle yürürlüğe giren İstikrar ve İşbirliği Anlaşması çerçevesinde tercihli sistem uygulanmaktadır. İstikrar ve Ortaklık Anlaşması, Bosna Hersek ile AB arasındaki siyasi, ekonomik ve ticari ilişkileri düzenlemektedir. Ayrıca, Bosna Hersek 2000 yılından bu yana AB’nin otonom ticaret önlemlerinden de faydalanmaktadır.
- ✓ Bosna Hersek ile EFTA ülkeleri (İsviçre, Norveç, İzlanda ve Lihtenştayn) arasında 24 Haziran 2013 tarihinde Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmış olup, söz konusu anlaşma 2015 yılı Ocak ayında yürürlüğe girmiştir.
- ✓ İlaveten, Bosna Hersek ile Yeni Zelanda, Japonya, Avustralya, ve Avrasya Ekonomik üye ülkeleri Ermenistan Cumhuriyet, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan ve Rusya Federasyonu arasında tek taraflı tercihli ihracat rejimi bulunmaktadır. Ayrıca, Bosna Hersek ile İran arasında da tercihli ihracat rejimi bulunmaktadır.
- ✓ Bosna Hersek-Türkiye Serbest Ticaret Anlaşması uyarınca, Bosna Hersek’ten ülkemize ithal edilecek ürünlerden (bazı tarım ve hayvancılık ürünleri hariç olmak üzere) gümrük vergisi alınmamaktadır. Diğer taraftan, ülkemizden Bosna Hersek’e ihraç edilen tüm ürünler gümrük vergilerinden muaftır.
- ✓ Ülkemizden Bosna Hersek’e ihracat açısından sıkıntı oluşturacak tarife dışı engel ve anti-damping uygulaması bulunmamaktadır.
- ✓ Çevre ve insan sağlığı için tehlikeli olabilecek malların ithalatı için yetkili Bakanlıklardan izin alınması gerekmektedir.
- ✓ Bosna Hersek’e ikinci el araçların ithalatına ilişkin olarak ulusal kuruluşlardan alınan bilgiye göre, Bosna Hersek’te daha önce yürürlükte olan 7 yaşından büyük kara taşıtlarının ve 10 yıldan eski ağır kamyon ve otobüslerin ithalatına ilişkin yasak kalkmakla birlikte, motorun emisyon standardı EURO 5 ve üstünde olan ikinci el araçların ithalatı mümkündür. 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren ikinci el araçların homologasyona (yasal mevzuata) uygunluğu durumunda ithalatına izin verilmiştir. Yukarıda da belirtildiği üzere, Türkiye ile Bosna Hersek arasında imzalanan STA çerçevesinde Türk menşeli sanayi ürünleri için EUR1 belgesi sunulabilmesi

durumunda gümrük vergisi sıfır olarak uygulanmakta olup, Bosna Hersek'te uygulanan genel KDV oranı ise %17'dir.

6. BOSNA HERSEK'İN DIŞ TİCARETİ

- ✓ Bosna Hersek'in 2000 yılından bu yana dış ticaretindeki gelişmeler incelendiğinde, ülkenin ihracat, ithalat ve dış ticaret hacminin istikrarlı bir artış gösterdiği, dış ticaret açığının ufak dalgalanmalar dışında yükselmeye devam ettiği, 2008 yılında küresel ekonomik krizin etkisi, 2020 yılında da küresel anlamda vuku bulan pandemi nedeniyle ülke ihracatı, ithalatı ve dış ticaret hacminde düşüş yaşandığı onun dışındaki yıllarda artış kaydettiği söylenebilir.

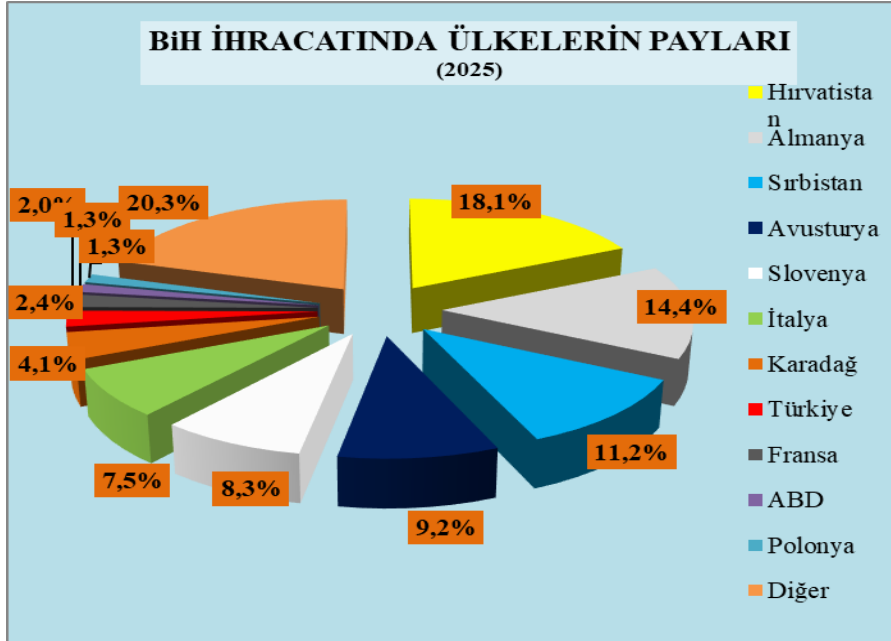
BOSNA HERSEK DIŞ TİCARETİNİN SEYRİ (2000-2025) (milyon €)

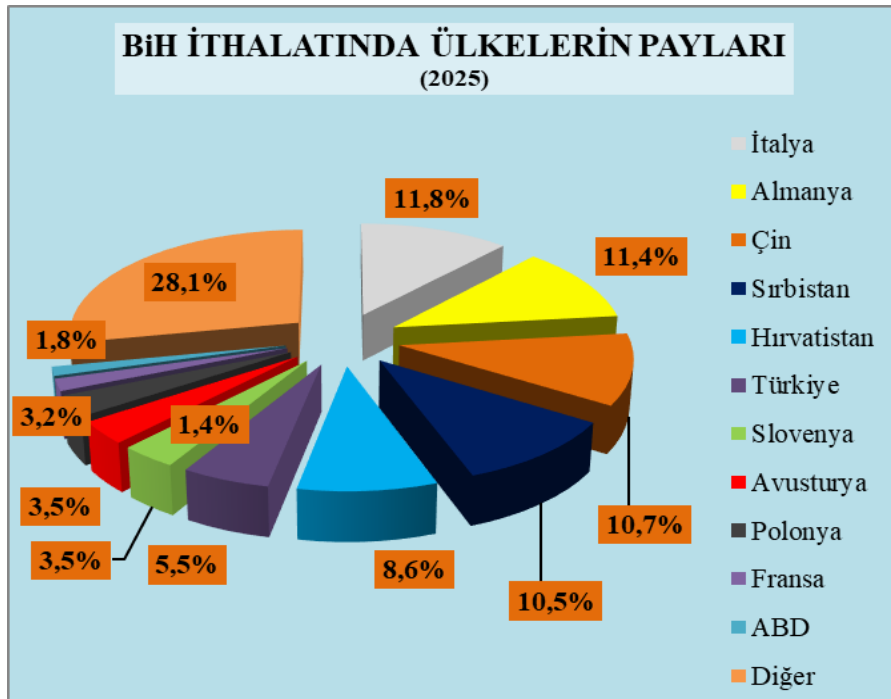
Kaynak: Bosna Hersek İstatistik Kurumu

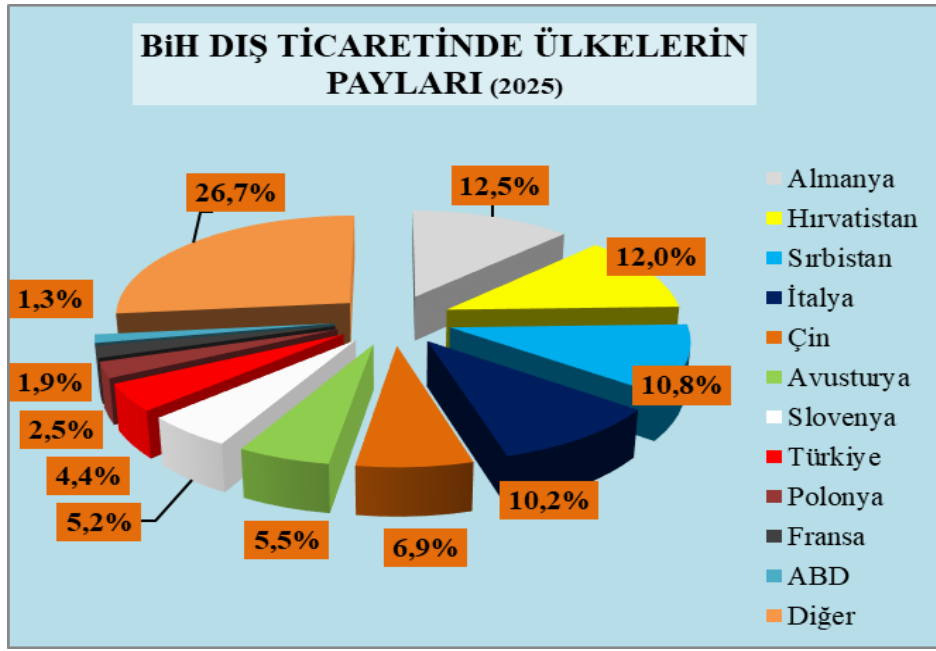
- ✓ Pazar yakınlığı, tarihsel ve kültürel bağlar, eski Yugoslavya zamanındaki sıkı ticari ve ekonomik ilişkilerin yansımaları ve lojistik avantajlardan dolayı Bosna Hersek'in dış ticaretinin büyük bölümü komşusu olan ülkeler ve AB ülkeleri ile gerçekleşmektedir. Söz konusu unsurlara ilaveten Avusturya'nın Bosna Hersek pazarına olan ilgisi ile Almanya ve İtalya'nın Balkanlar'a yönelik stratejileri çerçevesinde Bosna Hersek ile ticari ve ekonomik ilişkileri geliştirmek için yaptıkları çalışmalar ve kaynak ayırımlarının da önemli etkisi olduğu söylenebilir.

- ✓ Pazar ve lojistik unsurlarının yanı sıra Bosna Hersek ile AB arasındaki tercihli ticaret sistemi ve ülkenin CEFTA üyeliği de dış ticarete çevre ülkeler ve AB piyasasının ağırlığını pekiştiren unsurlar olarak dikkate alınabilir.
- ✓ 2025 yılı itibariyle, AB'nin ülkenin ihracat, ithalat ve dış ticaretindeki payı sırasıyla %73.1 %58.1 ve %63.5; CEFTA ülkelerinin payı ise sırasıyla %17.5, %12.2 ve %14.1 olarak gerçekleşmiştir.

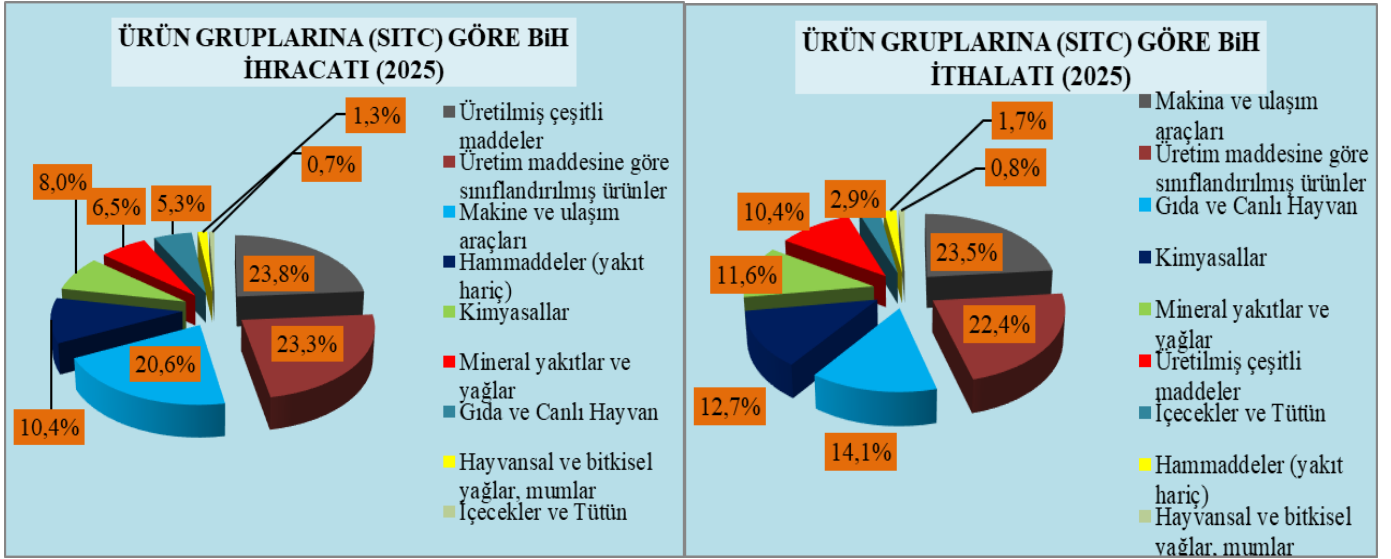

- ✓ 2025 yılı verilerine göre, Bosna Hersek ile tarihsel, kültürel ve pazar yakınlığı bulunan 5 ülkenin (Almanya, İtalya, Sırbistan, Hırvatistan, Avusturya) Bosna Hersek'in ihracat, ithalat ve toplam dış ticaretindeki payları sırasıyla %60.4, %45.8 ve %51 olmuştur.

- ✓ Bosna Hersek İstatistik Kurumu verilerine göre 2026 yılının Ocak-Haziran döneminde ihracat, geçen yılın aynı dönemine göre %4,8 artış ile 8 milyar 837 milyon KM (yaklaşık 4 milyar 518 milyon Avro) olarak gerçekleşmiştir. İthalat ise 15 milyar 578 milyon KM (yaklaşık 7 milyar 964 milyon Avro) ile geçtiğimiz yılın aynı dönemine göre %6,1 oranında artış göstermiştir. Bu çerçevede, anılan dönemde ihracatın ithalatı karşılama oranı %56,7; dış ticaret açığı ise 6 milyar 741 milyon KM (yaklaşık 3 milyar 446 milyon Avro) olarak gerçekleşmiştir.
- ✓ Bosna Hersek'in en önemli ihraç kalemleri arasında ise prefabrik yapıları, sıhhi tesisat ve aydınlatma armatürleri, mobilya ve parçaları, giyim eşyası, ayakkabı vs., metal ve metal dışı ürünler, kağıt ve odun, tekstil, iplik, kumaş, deri, kauçuk vs., makine ve ulaşım araçları, hammaddeler, kimyasal ürünler, mineral yakıtlar, gıda, hayvansal ürünler, hayvansal ve bitkisel yağlar, içecek ve tütün ürünleri sayılabilir. Bosna Hersek'in başlıca ithalat kalemleri arasında ise makine ve ulaşım araçları, metal ve metal dışı ürünler, kağıt ve odun, tekstil, iplik, kumaş, deri, kauçuk vs., gıda, kimyasal ürünler, mineral yakıtlar, prefabrik yapıları, sıhhi tesisat ve aydınlatma armatürleri, mobilya ve parçaları, giyim eşyası, ayakkabı vs., içecek ve tütün ürünleri, hammaddeler, hayvansal ve bitkisel yağlar yer almaktadır.
- ✓ Bosna Hersek'in ihracat ve ithalattaki ürün kompozisyonuna ilişkin bilgiler ile ana ihracat ve ithalat kalemlerini ihraç ve ithal ettiği başlıca ülkeleri gösteren grafik ve tablolar aşağıda sunulmaktadır. (SITC tanımına göre oluşturulan tablolarda, *üretim maddesine göre sınıflandırılmış ürünler* grubunda metal ve metal dışı ürünler, kağıt ve odun, tekstil, iplik, kumaş, deri, kauçuk vs.; *üretilmiş çeşitli maddeler* grubunda ise prefabrik yapıları, sıhhi tesisat ve aydınlatma armatürleri, mobilya ve parçaları, giyim eşyası, ayakkabı, bilimsel ve kontrol aletler vs. yer almaktadır.)

Kaynak: Bosna Hersek İstatistik Kurumu

BİH İHRACATINDA ÜLKELERE GÖRE ÜRÜN GRUPLARI (2025 - milyon Avro)									
ÜRÜN GRUPLARI	SITC	Hrvatistan	Almanya	Sırbistan	Avusturya	Slovenya	İtalya	Karadağ	Türkiye
Gıda ve Canlı Hayvan	0	80.9	0.9	95.5	10.2	31.3	16.5	64.6	16.1
İçecekler ve Tütün	1	25.8	82.9	15.5	0.8	1.4	0.8	3.3	0.1
Hammaddeler (yakıt hariç)	2	281.1	2.4	93.0	30.2	89.5	93.3	21.4	15.7
Mineral yakıtlar ve yağlar	3	149.7	0.0	289.2	0.2	0.6	0.3	115.1	1.9
Hayvansal ve bitkisel yağlar, mumlar	4	5.5	79.2	1.5	4.0	4.0	2.4	0.1	78.7
Kimyasallar	5	76.6	247.4	79.0	23.1	44.0	78.7	16.1	42.1
Üretim maddesine göre sınıflandırılmış ürünler	6	447.8	434.2	284.4	210.4	128.5	157.8	100.9	29.2
Makine ve ulaşım araçları	7	380.6	388.6	47.8	372.2	294.2	103.1	19.9	10.9
Üretilmiş çeşitli maddeler	8	0.7	0.0	68.5	143.3	123.7	196.9	15.9	16.5

Kaynak: Bosna Hersek İstatistik Kurumu

BİH İTHALATINDA ÜLKELERE GÖRE ÜRÜN GRUPLARI (2025 - milyon Avro)									
ÜRÜN GRUPLARI	SITC	İtalya	Almanya	Çin	Sırbistan	Hrvatistan	Türkiye	Slovenya	Avusturya
Gıda ve Canlı Hayvan	0	175.6	189.8	20.1	429.5	243.0	79.4	36.4	54.5
İçecekler ve Tütün	1	5.6	10.0	0.1	190.5	77.1	0.7	25.7	12.6
Hammaddeler (yakıt hariç)	2	22.7	22.2	7.0	56.5	48.4	4.9	10.4	13.7
Mineral yakıtlar ve yağlar	3	510.1	0.8	8.5	249.6	454.8	3.5	3.9	6.1
Hayvansal ve bitkisel yağlar, mumlar	4	6.5	361.2	0.0	47.9	9.9	1.1	0.2	0.3
Kimyasallar	5	170.2	302.9	83.9	171.3	103.0	90.7	110.4	59.0
Üretim maddesine göre sınıflandırılmış ürünler	6	484.3	762.1	358.9	257.7	229.2	329.7	134.7	206.1
Makine ve ulaşım araçları	7	248.4	93.6	802.2	89.5	74.3	172.7	168.4	138.6
Üretilmiş çeşitli maddeler	8	182.9	0.1	364.8	117.8	77.2	156.9	49.2	38.2

Kaynak: Bosna Hersek İstatistik Kurumu

BiH - SEKTÖREL DIŞ TİCARET İSTATİSTİKLERİ (-000 Avro)						
SEKTÖR	İHRACAT			İTHALAT		
	2024	2025	% DEĞİŞİM	2024	2025	% DEĞİŞİM
TARIM, AVCILIK VE ORMANCILIK	129,253	136,261	5.42	541,287	627,516	15.93
Tarım, Avcılık ve İlgili Hizmetler	129,253	60,149	-53.46	523,837	602,292	14.98
Ormancılık ve İlgili Hizmetler	58,264	66,099	13.45	13,229	19,051	44.01
Balıkçılık	7,900	10,013	26.74	4,221	6,174	46.26
MADENCİLİK ve TAŞÇILIK	170,262	303,214	78.09	307,631	215,298	-30.01
Kömür ve Turba Madenciliği	69,378	74,190	6.94	195,765	97,386	-50.25
Ham Petrol ve Doğal Gaz Çıkarımı ile İlgili Hizmet Faaliyetleri	8,586	3,546	-58.70	78,419	79,954	1.96
Madeni Cevher Madenciliği	62,706	186,061	196.72	7,189	13,509	87.92
Diğer Madencilik ve Taşçılık	29,593	39,418	33.20	26,258	24,449	-6.89
İMALAT	7,303,586	7,505,140	2.76	13,584,731	14,090,914	3.73
Gıda ve İçecek	535,875	597,554	11.51	1,967,934	2,090,460	6.23
Tütün Ürünleri	62	571	814.75	100,715	122,789	21.92
Tekstil	68,635	65,932	-3.94	387,155	367,499	-5.08
Giyim Eşyası	364,561	351,809	-3.50	452,083	475,883	5.26
Deri üretimi ve benzer ürünler	367,554	360,178	-2.01	290,436	282,426	-2.76
Ağaç ve ağaç ürünleri, mantar - mobilya hariç	410,323	436,940	6.49	192,558	198,997	3.34
Kağıt ve kağıt ürünleri	200,712	202,047	0.67	301,833	295,050	-2.25
Kok, rafine edilmiş petrol ürünleri	110,524	41,499	-62.45	1,344,568	1,263,801	-6.01
Kimyasallar ve Kimya Ürünleri	622,152	601,692	-3.29	1,570,957	1,649,975	5.03
Kauçuk ve plastik ürünleri	403,498	422,428	4.69	696,840	711,152	2.05
Diğer metal dışı mineral ürünler	166,296	179,343	7.85	364,671	388,690	6.59
Temel metaller	630,265	698,652	10.85	1,368,997	1,473,226	7.61
Metalden ürünler - makina ve ekipman hariç	1,024,616	1,081,585	5.56	568,243	581,130	2.27
Makina ve ekipman imalatı	605,628	605,908	0.05	1,153,185	1,219,304	5.73
Motorlu taşıt, römork, yarı römork imalatı	359,149	427,314	18.98	1,079,780	1,169,160	8.28
Mobilya (Başka yerde sınıflandırılmamış imalat)	494,185	459,173	-7.08	155,359	160,012	2.99
Diğer imalat sektörleri	7,303,586	972,513	-86.68	13,584,731	1,641,362	-87.92
ELEKTRİK, GAZ, SU (havalandırma ve buhar dahil edilmiştir)	342,452	444,214	29.72	159,836	321,581	101.19
DİĞER	273,388	289,873	6.03	57,321	59,864	4.44
TOPLAM	8,218,941	8,678,702	5.59	14,650,806	15,315,172	4.53

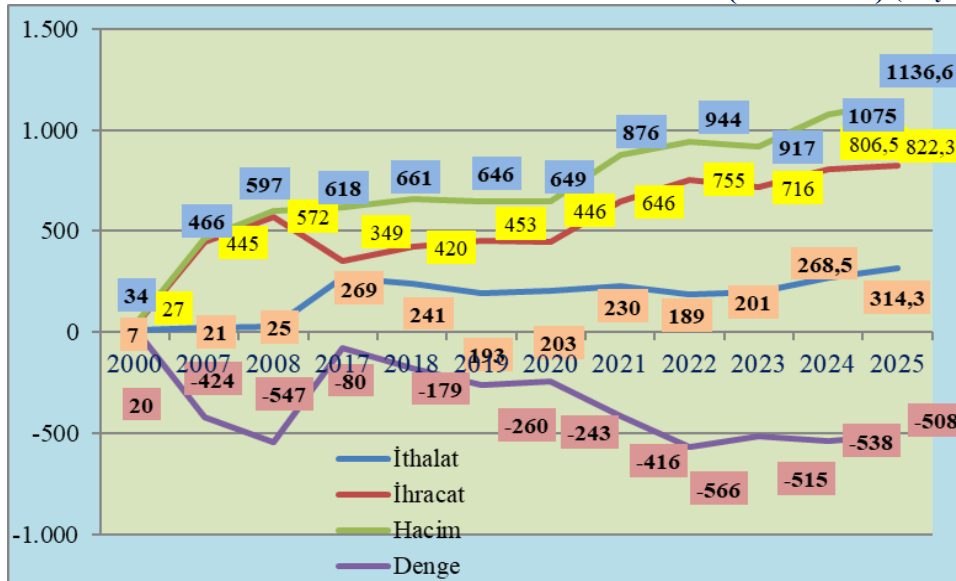
Kaynak: Bosna Hersek İstatistik Kurumu

7. BOSNA HERSEK-TÜRKİYE TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLERİ

7.1. İKİLİ TİCARET

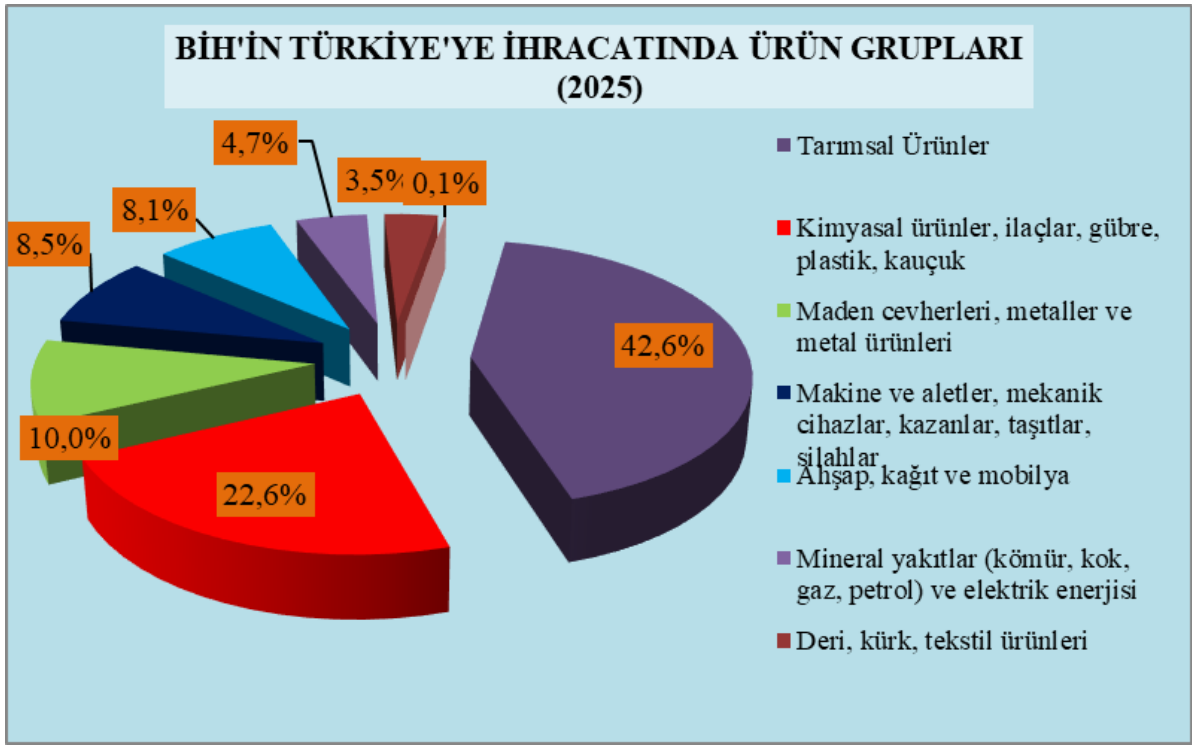
- ✓ Bosna Hersek ile Türkiye arasındaki ticari ilişkilerin gelişiminde, 1 Temmuz 2003 tarihinde yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması önemli bir yer tutmaktadır. Söz konusu anlaşma uyarınca, iki ülke arasındaki ticarete gümrük ve eş etkili vergiler 2007 yılından itibaren sıfırlanmıştır.
- ✓ Bosna Hersek ile Türkiye arasındaki ticaret hacmi günümüzde 1990'ların ortaları ve 2000'lerin başlangıcındaki seviyelere (1996 yılında 24 milyon, 2000 yılında 34 milyon, 2003 yılında 72 milyon ABD Doları) kıyasla kayda değer bir artış göstermiş olmasına rağmen (2006 yılında 160 milyon, 2008 yılında 597 milyon ve 2025 yılında 1 milyar 13 milyon ABD Doları), iki ülke arasında var olan tarihi ve sosyo-kültürel münasebetlerin ikili ticari ve ekonomik ilişkilere daha yüksek düzeyde yansımaları beklenmektedir.
- ✓ Bosna Hersek ile Türkiye arasındaki ticaretin 2000'li yılların başından bu yana gelişimini gösteren aşağıdaki grafikte görüldüğü üzere, ikili ticarete sürekli olarak Bosna Hersek açık, Türkiye ise fazla veren ülke konumundadır. Ayrıca, ikili ticaret 2000'li yılların başından bu yana hacim olarak yaklaşık 34 kat artmış ve **2024 yılında 1 Milyar Dolarlık karşılıklı ticaret hacmi hedefine ulaşılmıştır.** (2000 yılında 34 milyon, 2024 yılında 1,08 milyar, 2025 yılında ise 1,14 milyar ABD Doları). Öte yandan, Bosna Hersek'in ihracatı son yıllarda istikrarlı bir artış kaydederken, Türkiye'nin ihracatının ise yıllar itibarıyla istikrarlı olarak arttığı gözlenmektedir.

BOSNA HERSEK-TÜRKİYE TİCARETİNİN SEYRİ (2000-2025) (milyon \$)

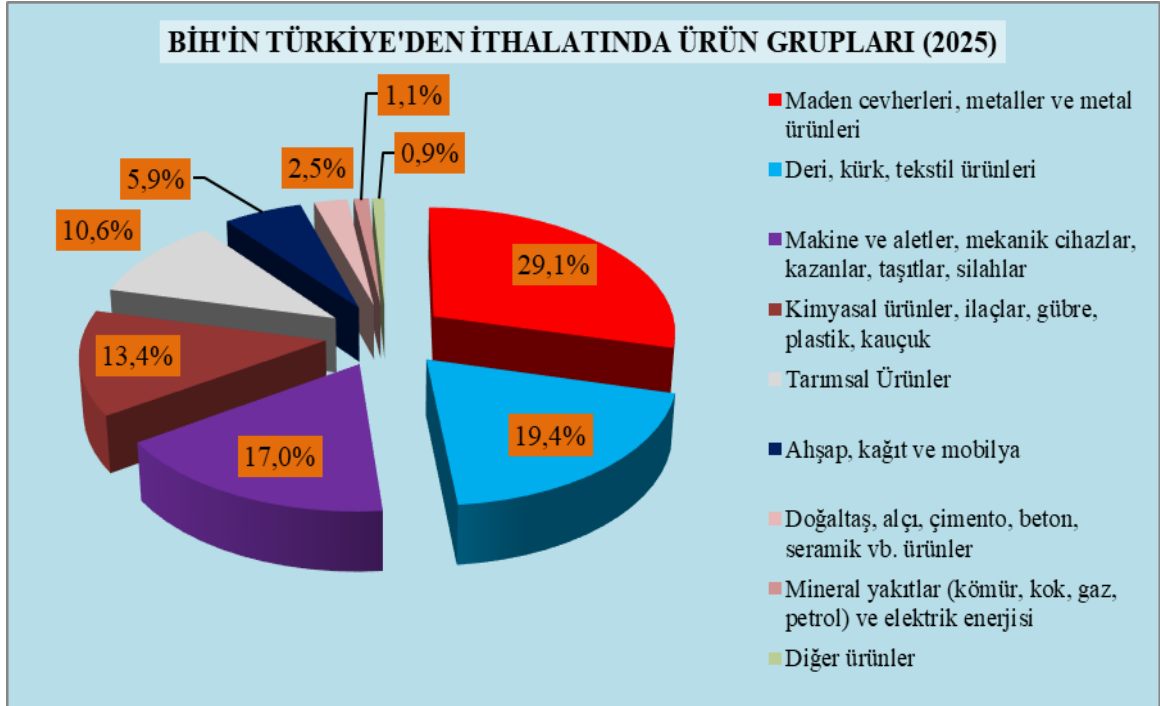

Kaynak: T.C. Ticaret Bakanlığı

- ✓ Ülkemiz ile Bosna Hersek tarafından açıklanan dış ticaret verileri arasında özellikle ülkemizin Bosna Hersek'e gerçekleştirdiği ihracat rakamlarına bakıldığında önemli sayılabilecek seviyede farklılıklar görülebilmektedir. Bu konuda Bosna Hersek İstatistik Kurumu'ndan alınan resmi cevapta, mezkur farklılığın temel sebebinin farklı istatistiki yöntemler kullanılması olduğu; ülkeye yapılan ithalat verilerinin işlenmesinde ihracat ülkesi kriteri yerine Eurostat tarafından önerildiği belirtilen menşe ülke esasının benimsendiği; bu nedenle, ülkemiz menşeli bir ürün farklı ülkelerden Bosna Hersek'e ithal edildiğinde de söz konusu ithalatın Türkiye'den yapılmış olarak addedildiği; nitekim, Bosna Hersek ve Çin Halk Cumhuriyeti verileri arasında da ciddi farklılıklar görüldüğü belirtilmiştir. Bosna Hersek ile Türkiye arasındaki dış ticarete ilişkin istatistiki bilgilerde Bosna Hersek İstatistik Kurumu ile T.C. Ticaret Bakanlığı verileri arasında anılan nedenlerle farklılık bulunmaktadır. *(Yukarıdaki tabloda yer alan ikili ticarete ilişkin istatistiklerde T.C. Ticaret Bakanlığı verileri baz alınmış; ancak, Türkiye'nin ihracat rakamları Bosna Hersek'in ithalatı, Türkiye'nin ithalat verileri Bosna Hersek'in ihracatı ve Türkiye'nin dış ticaret dengesi rakamları da Bosna Hersek'in dış ticaret dengesi rakamları olarak grafiğe yansıtılmıştır)*
- ✓ Bosna Hersek İstatistik Kurumu verilerine göre, Türkiye'nin 2000 yılında Bosna Hersek'e gerçekleştirdiği ihracat, Bosna Hersek'in toplam ithalatı içerisinde %0,06 gibi küçük bir paya sahipken, 2020 yılında %5,3; 2021 yılında %5,9; 2022 yılında %5,8; 2023 yılında %5,5; 2024 yılında %5,8 ve 2025 yılında %5,5 olarak gerçekleşmiştir.
- ✓ Bosna Hersek'in ihracatında Türkiye'nin payı 2010 ve 2011 yıllarında %1.5 civarında iken, 2015 yılında %4 ve 2016 yılında %4.3 olarak gerçekleşmiştir. Sonrasında düşüş gösteren bu oran 2019'da %2.5, 2020 yılında %3.0, 2021 yılında %2.5, 2022 yılında %1.7, 2023 yılında % 1.6, 2024 yılında %2, 2025 yılında ise %2,4 olarak gerçekleşmiştir.

- ✓ Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere, 2025 yılı itibariyle Bosna Hersek'in Türkiye'ye ihracatındaki ana kalemler arasında tarımsal ürünler, kimyasal ürünler (organik, inorganik), plastik, kauçuk vb. ürünler, makine, kazan, araç, maden cevherleri, ahşap, kağıt, selüloz, mineral yakıtlar (kömür, kok, gaz, petrol), deri, kürk ve tekstil ürünleri önde gelmektedir.

- ✓ Yukarıdaki grafikte yer aldığı üzere, 2025 yılında Bosna Hersek'in Türkiye'den ithalatındaki ana kalemler arasında maden cevherleri, metaller ve metal ürünleri, deri, tekstil ürünleri (halı, kumaş, giyisi), makine, mekanik cihazlar, kazanlar, taşıtlar, kimyasal ürünler (organik, inorganik), plastik, kauçuk vb. ürünler, tarımsal ürünler, ahşap, kağıt ve mobilya, doğal taş ve mineral yakıtlar yer almaktadır.
- ✓ 2025 yılı itibarıyla TÜİK'ten edinilen Bosna Hersek-Türkiye ikili ticaretinde 8'li GTİP bazında ihracat ve ithalattaki ilk 10 ürüne ilişkin bilgiler şu şekildedir:

Türkiye'nin Bosna Hersek'e İhracatında İlk 10 Ürün					
GTIP 8'li Kodu	GTIP Adı	2023 (\$)	2024 (\$)	2025 (\$)	Değişim (25/24)
72142000	Demir/Alaşımsız Çelikten Çubuklar;	10.158.358	17.885.193	31.900.772	78,4%
74081100	Rafine Edilmiş Bakırdan Teller; Enine Kesit > 6 Mm	1.050.003	42.906.176	21.719.917	-49,4%
30049000	Tedavide veya Korunmada Kullanılmak Üzere Karışık Olan veya Karışık Olmayan Diğer İlaçlar;	11.952.775	13.671.323	19.460.156	42,3%
72139149	Demir/Alaşımsız Çelikten Sıcak Haddelenmiş, Kangal Halinde Diğer Filmaşın;	-	7.669.760	18.237.004	137,8%
76042990	Aluminyum Alaşımlarından Diğer Profiller	10.722.620	11.683.652	14.672.088	25,6%
76042100	Aluminyum Alaşımlarından İçi Boş Profiller	10.008.097	10.524.709	12.742.311	21,1%
74092900	Bakır - Çinko Esaslı Alaşımlardan (Pirinç) Saclar, Levhalar, Yapraklar ve Şeritler	2.014.271	2.688.135	12.207.019	354,1%
02071410	Horoz ve Tavukların Eti ve Sakatatı; Parça Halinde, Kemiksiz (Dondurulmuş)	6.629.770	6.639.895	11.015.700	65,9%
61091000	Tişört, Fanila, Atlet, Kaşkorse vb. Giyim Eşyası; Pamuktan (Örme veya Kroşe)	9.746.311	11.884.259	10.217.184	-14,0%
57024200	Dokunmuş Halılar ve Yer Kaplamaları; Sentetik ve Suni Dokumaya Elverişli Maddelerden, Hav Yapısında	10.289.091	10.818.879	10.138.997	-6,2%
Türkiye'nin Bosna Hersek'ten İthalatında İlk 10 Ürün					
GTIP 8'li Kodu	GTIP Adı	2023 (\$)	2024 (\$)	2025 (\$)	Değişim (25/24)
15121990	Ayçiçeği Tohumu ve Aspir Yağları ve Fraksiyonları (Ham Hariç);	1.324.530	13.048.734	51.425.189	294,1%
15121191	Ayçiçeği Tohumu Yağı (Ham); Diğer Amaçlar İçin Kullanılanlar	2.536.453	11.206.569	32.292.382	188,2%
93069010	Askeri Amaçlı Bombalar, El Bombaları, Torpidolar, Mayınlar, Gülümlü Mermiler vb. Harp Mühimmatı	1.079.720	5.267.771	17.503.819	232,3%
28362000	Disodyum Karbonat	0	7.876.994	15.959.024	102,6%
28183000	Aluminyum Hidroksit	9.747.231	10.952.778	15.628.069	42,7%
11010015	Adi ve Kaplıca (Kızıl) Buğday Unu	710.359	7.401.632	13.745.162	85,7%
72044990	Demir ve Çelikten Diğer Döküntü ve Hurdalar	31.356.737	48.671.059	12.944.936	-73,4%
15141190	Rep veya Kolza Yağı (Ham); Düşük Erusik Asit İçeren	-	-	10.209.076	-
39231090	Plastikten Diğer Kutular, Kasalar, Sandıklar vb. Eşya	67.120	5.524.798	8.747.399	58,3%
48042110	Torba İmalı İçin Birinci Elyaf (Kraft) Kağıtları	7.552.347	5.644.839	8.369.662	294,1%

Kaynak: TÜİK

7.2 YATIRIMLAR

- ✓ Bosna Hersek Merkez Bankası verilerine göre Mayıs 1994-Aralık 2025 döneminde Türkiye 345,6 milyon Avro yatırım ile Bosna Hersek'e en çok yatırım yapan ülkeler sıralamasında 10'uncu sırada yer almıştır. Türkiye'nin söz konusu dönemde Bosna Hersek'e yapılan doğrudan yabancı yatırımlardaki payı %3,18 olmuştur. BH'ye yatırım yapan Türk firmalar ile yapılan görüşmeler neticesinde BH'ye yapmış oldukları toplam yatırım tutarının 922,7 Milyon Avro olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Türkiye'nin TİKA, Vakıflar Genel Müdürlüğü, İl ve İlçe Belediyeleri gibi çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile birlikte 1995 yılından itibaren yapmış olduğu hibe ve yardımlar da hesaba katıldığında Türkiye tarafından BH'ye sağlanan maddi katkının resmi olarak 1 Milyar Avro'yu aştığı tahmin edilmektedir.
- ✓ Türkiye'den Bosna Hersek'e yönelik olarak bugüne kadar yapılan en önemli yatırımlar arasında bankacılık sektöründe ZiraatBank d.d. Sarajevo (ilk yabancı sermayeli yabancı banka), üretim sektöründe Natron-Hayat d.o.o. Maglaj (kraft kağıt ve karton ambalaj üretimi) ve Sisecam Soda Lukavac d.o.o. (cam hammaddesi soda üretimi) ile sağlık sektöründe Medicana Sağlık Hizmetleri A.Ş (tam teşekküllü özel hastane) yer almaktadır. Söz konusu yatırımlardan Ziraat Bankası, Bosna Hersek genelinde 35 şubesi ile hizmet vermekte; Kastamonu Entegre'ye ait Natron-Hayat ve Soda Sanayii A.Ş.'ye ait Sisecam Soda Lukavac ise son dönemde Bosna Hersek'in ilk 10 ihracatçı firması arasında istikrarlı bir şekilde yer almaktadır.
- ✓ Anılan yatırımların yanı sıra, yine özelleştirme ve doğrudan yatırım ile başarıyla Bosna Hersek'te faaliyetlerini sürdüren Türk firmalarından Camış Madencilik A.Ş. kireçtaşı üretimi ve satışı alanında faaliyet göstermekte; Kırloğlu Kimya Sanayi ve Ticaret A.Ş. ise Avrupa'nın altı sivil patlayıcı üretim tesisinden biri konumundaki Pobjeda Rudet d.d. Goražde'nin hakim ortağı ve Privredna Banka Sarajevo'nun %12,7 oranında hissedarı olarak yer almaktadır.
- ✓ Ayrıca, son dönemlerde Bosna Hersek'in sanayi bölgelerinde tesis açılmasına ilişkin firmalarımızın ilgisinin arttığı görünmekte olup, firmalarımız PVC kapı ve pencere üretimi, çelik konstruksiyon, konteyner ve prefabrik yapılar, trafo üretimi ile yenilenebilir enerji sektörlerinde faaliyetleri yürütmektedirler.
- ✓ Diğer taraftan, Çilek Mobilya A.Ş. yönetim kurulu başkanı Muzaffer Çilek tarafından kurulan Bosna Hersek ile İlişkileri Geliştirme Merkezi Vakfı (BİGMEV), yeni açılan Baškuća Oteli ve Sarajevo International d.o.o. firması aracılığıyla ülkede turizm, tarım ve inşaat alanlarında çeşitli yatırımlar gerçekleştirilmiştir.
- ✓ Sağlık sektöründe Medicana, Bahçeci Tüp Bebek Merkezi ile Bona Dea Tüp Bebek Merkezinin yanı sıra döviz kazandırıcı hizmet ticareti kapsamında sağlık turizmi alanında temsilcilik ofisleri ile İstanbul Memorial Sağlık Yatırımları A.Ş., Acıbadem Hastanesi, Koç Healthcare, Medicalpark (Liv Hastanesi) ve Medipolitan

Sağlık ve Eğitim Hizmetleri A.Ş. faaliyet göstermektedir. Eğitim sektöründe ise SEDEF Vakfı tarafından 2003 yılında kurulan ve 47 farklı ülkeden yaklaşık 2000 öğrenciye sahip International University of Sarajevo (IUS) ile Türkiye Maarif Vakfı okulları faaliyetlerini sürdürmektedir.

- ✓ Bosna Hersek'te Ağustos 2026 itibariyle ticari faaliyetini sürdüren 200'ün üzerinde Türk şirketi bulunmaktadır.

7.3 İKİLİ ANLAŞMALAR VE PROTOKOLLER

- ✓ Bosna Hersek ile Türkiye arasında imzalanan anlaşmalar, protokoller, gerçekleştirilen KEK toplantıları ile Üçlü Ticaret Komitelerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

BOSNA HERSEK İLE TÜRKİYE ARASINDA İMZALANAN ANLAŞMA VE PROTOKOLLER		
Anlaşma / Protokol	İmza Tarihi	Yürürlüğe Giriş Tarihi
Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması	7 Kasım 1995	3 Ocak 1997
YKTK Anlaşması	21 Ocak 1998	29 Ocak 2002
Karayolu Taşımacılığı Anlaşması	21 Ocak 1998	14 Ocak 2002
Serbest Ticaret Anlaşması	3 Temmuz 2002	1 Temmuz 2003
STA Anlaşmasına ilişkin EUR 1. Dolaşım Sertifikaları Yönetmeliği	15 Eylül 2003	Türkiye RG: 15 Eylül 2003/25230
Sosyal Güvenlik Sözleşmesi ve Sosyal Güvenlik Sözleşmesi'nin Uygulamasına İlişkin İdari Anlaşma	27 Mayıs 2003	1 Eylül 2004
Gümrük İdarelerinin Karşılıklı Yardımlaşmasına Dair Anlaşma	3 Temmuz 2002	1 Ağustos 2004
Veterinerlik Alanında İşbirliği Anlaşması	13 Aralık 2002	Türkiye RG: 23 Ocak 2003
Bitki Koruma ve Bitki Karantina Alanında İşbirliği Protokolü	13 Aralık 2002	Türkiye RG: 23 Ocak 2003
Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması	16 Şubat 2005	1 Ocak 2009
Hukuki ve Ticari Konularda Adli İşbirliği Anlaşması	-	BH RG: 28 Ekim 2005/10
Karma Ekonomik Komisyon (KEK) II - Protokolü	22-24 Kasım 2004	24 Kasım 2004
Karma Ekonomik Komisyon (KEK) III - Protokolü	14 Mayıs 2009	14 Mayıs 2009
Karma Ekonomik Komisyon (KEK) IV - Protokolü	26-27 Haziran 2012	27 Haziran 2012
Türkiye-Bosna Hersek-Sırbistan Üçlü Ticaret Komitesi'nin Kurulmasına İlişkin Deklarasyon	14 Mayıs 2013	14 Mayıs 2013
Türkiye-Bosna Hersek-Sırbistan Üçlü Ticaret Komitesi – I. Dönem, Bakanlararası Sonuç Bildirgesi ve Uygulama Usul ve Esasları	18 Ağustos 2015	18 Ağustos 2015
Türkiye-Bosna Hersek-Sırbistan Üçlü Ticaret Komitesi – II. Dönem, Orta Vadeli Program ve Programın Eylem Planı	19 Ekim 2015	19 Ekim 2015
Türkiye-Bosna Hersek-Sırbistan Üçlü Ticaret Komitesi – III. Dönem, Bakanlararası Sonuç Bildirgesi	26 Ekim 2016	26 Ekim 2016
Karma Ekonomik Komisyon (KEK) V - Protokolü	7-8 Aralık 2017	7-8 Aralık 2017
Revize Serbest Ticaret Anlaşması	2 Mayıs 2019	1 Ağustos 2021

8. FİRMALAR İÇİN YARARLI BİLGİLER

8.1 YIL İÇİNDE DÜZENLENEN BAŞLICA FUARLAR

- ✓ Bosna Hersek'te her yıl irili ufaklı yaklaşık 30 kadar fuar düzenlenmekte olup, bu fuarların çoğu yerel/bölgesel nitelikte ve nispeten küçük fuarlardır. Ülkede ihracatçılarımız açısından önem arz eden ve katılımında fayda görülen fuarlar aşağıda yer almaktadır.

- **Mostar Uluslararası Ekonomi Fuarı:** Nisan-Mayıs aylarında Mostar'da düzenlenen genel nitelikli bir fuardır. 2016 yılında ilk defa ülkemiz Partner Ülke statüsü ile katılım sağlamıştır.
- **SARAJEVO4WALLS:** Mayıs ayında Saraybosna'da düzenlenen fuar, mobilya ve aksesuarları da dahil olmak üzere ev içi ürünler ve ev dekorasyonu sektörlerini kapsamaktadır.
- **İnşaat Fuarı:** Mart ayında Banja Luka'da düzenlenmektedir.
- **Turizm Fuarı:** Mayıs ayında Lukavac'da düzenlenmektedir.
- **Gradacac Erik Fuarı:** Tarım ve tarım ekipmanlarına yönelik Ağustos ayında düzenlenmektedir.
- **Tesanj Uluslararası Ticaret Fuarı:** Eylül ayında Tesanj şehrine düzenlenen genel nitelikli bir fuardır.
- **ZEPS Fuarı:** Eylül ayında Zenica'da düzenlenen genel nitelikli bir fuardır. Son 3 yıldır İstanbul Ticaret Odası tarafından fuara Milli Katılım düzenlenmiştir.
- **BALKAN EXPO 2026 Fuarı:** Bu sene ilk defa Ticaret Bakanlığımızın desteğiyle, "So Fuarcılık A.Ş." fuar şirketi tarafından 4-6 Haziran 2026 tarihlerinde Saraybosna'da Hotel Hills'de; "Gıda, Tarım ekipmanları ve Ambalaj" sektörüne yönelik düzenlenmiştir. Fuarla eş zamanında Sağlık Turizm Fuarı da düzenlenmiştir.
- **First Balkan Shield – Defence Industry Expo and Summit 2026:** Bu sene ilk defa 1-4 Eylül 2026 tarihlerinde Savunma Sanayi Fuarı ve aynı zamanda uluslararası Zirve düzenlenecektir. Sözkonusu fuara Türk firmalardan katılım sağlanmıştır.

- ✓ Bosna Hersek'te düzenlenecek tüm fuarlara ve etkinliklere dair güncel durumun <https://komorabih.ba/wp-content/uploads/2025/12/CALENDAR-OF-FAIRS-AND-MANIFESTATIONS-IN-BOSNIA-AND-HERZEGOVINA-2026.-1.pdf> adresinden takip edilmesinde fayda görülmektedir.

8.2 KURUM VE KURULUŞLARIN İRTİBAT BİLGİLERİ

✓ Bosna Hersek'te ticari ve ekonomik alanda faaliyet gösteren önemli kurum ve kuruluşların isimleri ve irtibat bilgileri aşağıda yer almaktadır.

- Bosna Hersek Hükümeti (www.vijeceministara.gov.ba)
- Bosna Hersek Dış Ticaret ve Ekonomik İlişkiler Bakanlığı (www.mvteo.gov.ba)
- Bosna Hersek Federasyonu Hükümeti (<https://fbihvlada.gov.ba/>)
- Republika Srpska Hükümeti (www.vladars.net)
- Bosna Hersek Dolaylı Vergilendirme İdaresi (www.uino.gov.ba)
- Bosna Hersek Merkez Bankası (www.cbbh.ba)
- Bosna Hersek İstatistik Kurumu (www.bhas.ba)
- Bosna Hersek Ekonomik Planlama Müdürlüğü (<http://www.dep.gov.ba>)
- Bosna Hersek Dış Ticaret Odası (www.komorabih.ba)
- Bosna Hersek Yabancı Yatırım Tanıtım Ajansı (FIPA) (www.fipa.gov.ba)
- Bosna Hersek Standartlar Enstitüsü (www.bas.gov.ba)
- Bosna Hersek Metroloji Enstitüsü (www.met.gov.ba)
- Bosna Hersek Fikri Mülkiyet Enstitüsü (www.ipr.gov.ba)
- Bosna Hersek Federasyonu İstatistik Kurumu (www.fzs.ba)
- Bosna Hersek Federasyonu Ticaret Odası (www.kfbih.com)
- Republika Srpska Ticaret Odası (www.komorars.ba)
- Bosna Hersek Federasyonu Bankacılık Kurumu (www.fba.ba)
- Republika Srpska Bankacılık Kurumu (www.abrs.ba)
- Republika Srpska Yatırım ve Kalkınma Bankası (RS'deki özelleştirmeleri yürüten kurum) (<http://www.irbrs.org>)
- Bosna Hersek Federasyonu Haber Ajansı (www.fena.ba)
- Bosna Hersek Kamu İhale Kurumu (<https://www.javnenabavke.gov.ba/en>)
- Bosna Hersek Kamu İhale Portalı (<https://www.ejn.gov.ba/>)

8.3 İŞ ORTAMI HAKKINDA KISA BİLGİLER

✓ Bosna Hersek'te faaliyette bulunan/bulunmayı planlayan iş adamları, yatırımcılar ve müteahhitlik firmalarının göz önünde bulundurmalarında fayda görülen hususlar şu şekilde sıralanabilir:

- **Vize Muafiyeti:** Türk vatandaşları Bosna Hersek'e girişlerinde vize uygulamalarından muaftırlar. Bu durum, gerek iki ülke arasındaki münasebetlerin daha da gelişmesine gerekse iş ve yatırım amaçlı pazar araştırması ziyaretlerinin daha esnek takvimlerle ve daha sık biçimde yapılmasına olanak sağlamaktadır.
- **Ülkenin Birçok Üründe Dışa Bağımlılığı:** Ülkenin gıda, içecek ve tekstil başta olmak üzere birçok üründe dışa bağımlı ve net ithalatçı olması dolayısıyla, ülkemiz firmalarının Bosna Hersek pazarındaki bu açığı ya ticari bağlantılarını arttırarak ya da

arz açığı olan sektörlerde ülkeye yatırım yaparak değerlendirebilecekleri düşünülmektedir.

- **Ülkenin Gelişme Potansiyeli:** Bosna Hersek, ihtiyaç duyulan alt ve üst yapı yatırımları ve enerji projeleri ile önemli bir potansiyel barındırmakta olup, bu gelişim döneminde açılmakta olan ihalelere yakın ilgi gösterilmesinin isabetli olacağı düşünülmektedir.
- **Ülkenin Avantajlı Konumu:** Ülkenin Avrupa pazarlarına yakınlığı ve geçiş noktasında olması, burada ticaret ve yatırım yapmak isteyen şirketler için avantaj teşkil etmektedir. Buna ilaveten, Bosna Hersek ile Türkiye arasında bir Serbest Ticaret Anlaşması'nın bulunması, Bosna Hersek'in CEFTA üyesi olması, AB ve birçok ülke ile tercihli ticaret sisteminin bulunması, EFTA ile Serbest Ticaret Anlaşması imzalamış olması, ticari ve ekonomik açıdan bu ülkede faaliyette bulunmayı düşünen firmaların diğer pazarlara girişlerinde Bosna Hersek'i bir üs olarak kullanabilmeleri imkanını sunmaktadır. Diğer bir deyişle, Bosna Hersek 3,5 milyon nüfusa sahip küçük bir ülke olmasına rağmen, buraya yatırım yapmak isteyen firmaların pazarın küçüklüğünden ziyade, çevre ülkelere ve AB pazarına girişte Bosna Hersek'i bir hareket noktası olarak değerlendirmelerinde yarar bulunduğu düşünülmektedir.
- **Ülkenin Doğal Kaynaklar Bakımından Zenginliği:** Özellikle orman ürünleri, kömür, su ve benzeri doğal kaynaklar bakımından zengin olması, bu kaynaklara yönelik sektörlerde ticaret ve yatırım olanaklarını artırmaktadır.
- **Nitelikli İş Gücü ve Maliyet Avantajları:** Ülkenin müteahhitlik sektöründe nitelikli ve teknik açıdan eğitimli iş gücüne sahip olmasına rağmen Avrupa'ya yaşanan yoğun göç nedeniyle hizmet sektörüne işgücü temininde zorluklar yaşanabilmektedir. Ülkede inşaat maliyetlerin Avrupa standartlarına oranla daha uygun olması nedeniyle müteahhitlik sektörü avantaj teşkil etmektedir.
- **Projelerin Finansmanı:** Bosna Hersek'teki enerji ve otoyol ihalelerinde finansmanın büyük kısmı yabancı sermaye tarafından karşılanmaktadır. Ülkemiz firmalarının bu ülkede yapacakları yatırımlarda ihtiyaç duyacakları uzun vadeli finansman konusunda bu hususu dikkate almalarında yarar bulunmaktadır.
- **Uzun Vadeli Strateji Eksikliği:** Diğer ülke firmalarının (Hırvatistan ve Slovenya başta olmak üzere) Bosna Hersek'te açılması muhtemel ihalelere ilgilerinin çok uzun bir zamana yayıldığı, bu konuda gerek kamu gerekse diğer kurumlar nezdinde uzun zamandır lobi yapıldığı, hatta bu konuda kamu kurumları tarafından yapılan teknik çalışmalara dahi katkı sağlandığı görülmektedir.
- **Bosna Hersek'teki Yönetişim Sorunları:** Bosna Hersek'in idari yapısı üç etnik gruba dayanması nedeniyle çok katmanlı bir yapı arz etmektedir. Bu idari yapıdaki karar vericileri ve bunları yönlendirenleri teşhis etmek ilk başta mümkün olamayabilmektedir. Bu nedenle, ülkemizden Bosna Hersek pazarına girmeyi planlayan firmaların gerek ticari gerekse ihale süreçleri gibi konularda makul bir süre öncesinden bir öğrenme sürecinden geçmelerinin yararlı olacağı düşünülmektedir.
- **Yerli Ortak Şartı:** Bosna Hersek'te bilhassa enerji ve inşaat sektörlerinde açılması planlanan ihalelerin büyük çoğunluğunun yerli ortak şartına bağlanması beklenmekte olup, yerli ortağın kapasitesi ve etkinliğinin de ihalenin başarılı sonuçlanmasında etkili olacağı düşünülmektedir. Bunun için de firmalarımızın ihale açılmadan makul bir süre öncesinde çalışmalara başlamaları önem arz etmektedir.

- **Ticaret ve Yatırım Faaliyetleri Hakkında Değerlendirme:** Bosna Hersek temel ekonomik göstergeler açısından (enflasyon, büyüme oranları, faiz vb.) riskin yüksek olmadığı bir ülke olarak değerlendirilmekte olup, yatırım ve ticaret bakımından idari yapının insiyatifine büyük ölçüde ihtiyaç duymayan firmaların bu konudaki çalışmalarına ara vermemesi tavsiye edilmektedir. Zira, Bosna Hersek de dahil olmak üzere, Batı Balkanlar'da yer alan ülkelerin, Avrupa Birliği ile bütünleşme süreci çerçevesinde, ılımlı büyüme oranlarını büyük ölçüde kesintisiz olarak sürdürecekleri beklenmektedir. Bu kapsamda, ticaret boşluk sevmez tezinden hareketle, ülkemiz firmaları tarafından özellikle ticarete doldurulmayan boşluğun başka ülkelerin firmaları tarafından doldurulacağı ve ilk gelenin her zaman daha avantajlı bir konumda olacağı dikkate alındığında, firmalarımızın özellikle ticarete sürdürülebilir pazar paylarını elde etmeleri açısından hızlı hareket etmeleri gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca, yatırımlarda etkin bir pozisyon alınarak, bilhassa ülkenin net ithalatçı olduğu sektörler ile enerji, müteahhitlik ve turizm alanlarına yatırım yapılmasında fayda görülmektedir.

9. KAYNAKÇA

- Bosna Hersek İstatistik Kurumu. “İstatistikler”, (<http://www.bhas.ba>)
- Bosna Hersek Ekonomik Planlama Müdürlüğü. “Yıllık Rapolar” (<http://www.dep.gov.ba>)
- Bosna Hersek Dış Ticaret Odası. (February 2021). “Overview and Analysis of Foreign Trade Exchange of Bosnia and Herzegovina for the Period January-December 2020/2019”..
- Bosna Hersek Yabancı Yatırım Tanıtım Ajansı. “İstatistikler, Raporlar ve Broşürler”, (<http://www.fipa.gov.ba>)
- T.C. Ticaret Bakanlığı. “Dış Ticaret Verileri”, (<http://www.ticaret.gov.tr>)
- Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı. (<https://www.tuik.gov.tr/>)
- Bosna Hersek Merkez Bankası. “İstatistikler”, (<http://www.cbbh.ba>)
- Bosna Hersek Dış Ticaret Odası. (<https://komorabih.ba/>)
- B&H Business Daily, Poenta d.o.o. Saraybosna. “Çeşitli Sayılar”
- Economist Intelligence Unit. “Country Report: Bosnia and Herzegovina”, (www.eiu.com)
- Bosna Hersek Federasyonu Bankacılık Ajansı. “Raporlar”, (<http://www.fba.ba>)
- Republika Srpska Bankacılık Ajansı. “Raporlar”, (<http://www.abrs.ba>)
- BBC News. “Bosnia Herzegovina Timeline”, (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1066981.stm>)
- Bosna Hersek İletişim Düzenleme Ajansı. (<http://rak.ba>)
- Dünya Sağlık Örgütü (<http://www.who.int/en/>)
- Dünya Bankası (<https://data.worldbank.org/>)